HAFTALIK HABER-YORUM DERGİSİ

29 MART-4 NİSAN 1987 / YIL:1 / SAYI:13 / 600 TL.

2000 İKİBİN'E DOĞRU

YENİ BELGE

Evren'in onayıyla şeriatçı örgütlere açılan kapı

12 Eylül'de Laikliğe elveda

2000'e Doğru

HAFTALIK
HABER VE YORUM
DERGİSİ

Yıl: 1, Sayı: 13
29 Mart-4 Nisan 1987, 600 Tl.

Sistem Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş. adına
SAHİBİ
Kamil Arslantürkoğlu

SORUMLU MÜDÜR
Fatma Yazıcı

HABER MÜDÜRÜ
Feyza Zileli

ANKARA TEMSİLCİSİ
Halil Berktay

İZMİR TEMSİLCİSİ
Ali Karşılayan

YURTDIŞI TEMSİLCİSİ
Deniz Kavukçuoğlu

YAZAR VE ÇİZERLER
Türker Alkan, Melih Cevdet Anday, Nimet Arzık, Halil Berktay, Necati Cumalı, İlber Ortaylı, Fikret Otyam, Doğu Perinçek, Şemih Poroy, Cemal Süreya, Osman Şahin, Hasan Yalçın.

Bu sayıda
İstanbul
Ahmet Aka, Şevki Akgül, Süleyman Akman, Selma Altun, Turgut Bakı, Asuman Bayrak, Mustafa Birçek, Atilla Çınar, Rıza Doğan, Sabiha Erdem, Kamil Erdoğdu, Firdevs Gümüşoğlu, Neyyir Kalaycıoğlu, Çiğdem Karadayı, Hürriyet Karadeniz, Mert Kınet, Şule Perinçek, Yavuz Sakallı, Hasan Seçkin, Ruhsar Şenoğlu, Hüseyin Şimşek.

Ankara
Mehmet Beşeli, Çiğdem Çıdamlı, Zihni Erdem, Bilal Güneş, Mustafa Şen, L. Doğan Tılıç, Güner Tokgöz, Metin Özuğurlu, Ahmet Dirican

İzmir
Saım Gözek

Pikaj: Baki Başgöze

İDARE MÜDÜRÜ
Mehmet Sabuncu

REKLAM MÜDÜRÜ
Selma Şimşek

Reklam için telefon
526 42 93

Dizgi ve teknik hizmetler
SİSTEM OFSET, 520 66 27

Basıldığı Yer
HÜRRİYET OFSET A.Ş.
Sefaköy/İSTANBUL

Dağıtım
HÜRRİYET HOLDİNG A.Ş.

İstanbul
Başmusahip Sok. No: 16 Talas Han Kat: 4 Cağaloğlu/İSTANBUL
526 42 93-511 54 71

Ankara
Necatibey Cad. 94/15
Kızılay/ANKARA
Tel: 229 83 80

İzmir
850 Sok. (3.Beyler Sokağı)
Danış İshanı, Kat: 4/303
Tel: 13 72 90

Yurtdışı
Mittelweg 25
2000 Hamburg 13
Tel (040) 44 94 09
FEDERAL ALMANYA

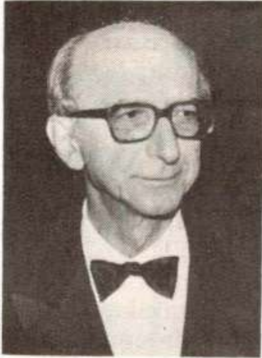

12 Eylül'de laikliğe elveda

Askeri yönetim süresince, Türkiye'nin şeriatçı örgütlere kapılarının açılışı ve dinî ideolojinin resmi politika haline getirilişi kapak konumuzu oluşturuyor.
Amacını uluslararası alanda İslamı yaymak olarak açıklayan İslam Kültür Merkezi'nin Türkiye'de 1982 yılında Evren, Ulusu ve Özal'ın imzalarıyla kuruluş belgesi de bu yazımızın konusu.

Evren'in basın toplantısı: İşte şimdi istifa!

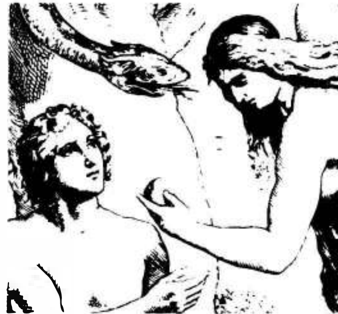
Evren'in 27.3.1987 günkü basın toplantısından sonra *2000'e Doğru*'nun yorumu ve gerekçeleriyle istifa çağrısı.

Erdal İnönü ile görüşme

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü *2000'e Doğru*'nun kendisiyle yaptığı görüşmede, Rabıta olayının Türkiye'de hızlandırılan dinci ve şeriatçı faaliyetlerden bağımsız düşünülemeyeceğini belirterek bu doğrultuda çalışan şirket ve vakıfların varlığına dikkat çekiyor.

Aslanlar aslanı oğlum büyüdü

Genç erkeklerin ilk cinsel deneyleri... Nasıl gerçekleştiriyorlar? Hangi sorunlarla karşılaşıyorlar?

Kim kalacak, kim gidecek?

Türk sinemasında, son yıllarda şimdiye kadar alışık olunmayan ölçüde genç yönetmenlere rastlanıyor. Bu Türk sinemasına yeni bir soluk getirecek mi? Hangilerinin ne kadar uzun soluklu olacağını ise zaman gösterecek.

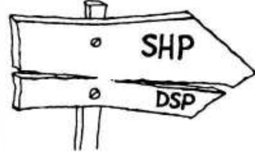
Bu hafta

Sol, sosyal demokrat ve sosyalist kavramları üzerine

Derginizin 11. sayısında yayınlanan "Sil Baştan" başlıklı makalesinde Sayın Melih Cevdet Anday, "sol, sosyal demokrat, sosyalist kavramlarında bulanıklık görüldüğü ve aslında bunların Batı'da aynı yapıdaki partilere verilen adlar olduğu" (tırnak içindeki ifadeleri ben düzenledim) saptamasını yapıyor ve "nedense kendilerine sosyal demokrat adını yakıştıramayan kişilerin sosyalist parti kurma çabasının da sol oyları bölüp bölmeyeceği sorusunun niçin SHP-DSP bölünmesine benzer biçimde ele alınmadığını" soruyordu.

Sol ve sağ kavramları, zamana ve ülkeye göre değişerek, her tarihi durumda genel olarak ileriden, değişmeden yana olanlar ile bunların karşısında yer alan toplumsal güçleri, bir orta hatta göre tanımlamak için kullanılıyor. Bu anlamda sol, tek bir ideolojik ve siyasi yönelimi ifade etmiyor. "Artık insanın değil yalnızca eşyanın yönetildiği, sömürüsüz, sınıfsız bir toplumu emekçilerin elleriyle ve radikal dönüşümlerle yaratmak yolunun takipçileri" de, "sıkışan düzen için, düzen içi bazı reformlarla, emniyet süpabı rolü oynayan güçler" de Türkiye'de günümüzde solda yer alıyor. Birinci tanıma karşılık gelenlere sosyalist, ikincilere ise sosyal demokrat diyoruz.

Ülkemizde, başka pek çok kavram gibi, sol, sosyal demokrat, sosyalist kavramlarının da kullanımında bir kargaşa yaşandığına katılırım. Fakat, sosyalist partinin kurulabilirliği sorunu yaklaşık olarak iki senedir tartışılıyor ve bu süreç boyunca adı geçen kavramlarda büyük ölçüde netlik sağlandı.

K. Deniz Öğüt / ANKARA

Mersin Cezaevi'nden yazıyoruz

1984 yılında idarenin baskı ve eziyetine karşı zorunlu olarak açlık direnişine gittik. 600 kişi meydan dayağından geçirildi. Bizleri falakaya yatırdılar, palaskalarla, coplarla, sopalarla dövdüler. Sazlarımızı kafalarımızda parçaladılar. Elliye yakın arkadaşımız yaralandı. Durumları kötü olan İsmail Pasin, Mehmet Başer, Hasan Kordaş ve Hasan Tıraş Mersin Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Bize bu acıyı çektirenler, başgardiyanlardan Servet, İbrahim ve Hüseyin ile gardiyanlardan Şakir'dir.

Halen tutuklulardan 100 kadarının sağlık durumu çok kötüdür. Bir arkadaşımız hastaneye zamanında götürülmediği için mide kanamasından öldü. Hastaneye gidebilmek için asgari 30 gün bekleyeceksin. O zaman da idare insafa gelirse götürür.

Dışarıdan gelen kitap ve dergiler verilmiyor. Müdür, savcı, öğretmen ve başgardiyandan oluşan disiplin kurulu, gelişigüzel disiplin cezası vermekte. Birbuçuk yıldır yüzlerce insan havasız ve rutubetli müşahade kısmında mağdur bulunmaktadır. İçlerinde ağır derecede hasta olan arkadaşlar vardır.

10-12. Koğuş tutukluları

Gençliğe güvenmeyenlere

Geçmişteki olayların sorumluluğu o dönemdeki gençliğe yüklendi. Gençlik bugün de ülkedeki bunalımın baş sorumlusu sayılıyor.

YÖK'ün eğitim politikası çağdaş toplumun ihtiyacına karşılık vermekten çok uzak. Anayasa, eğitimi bir hak, uygulanmasını da devlet için bir görev sayar. YÖK, uyguladığı doldur-boşalt sistemiyle yüzlerce öğrenciyi işsizler ordusuna katmakta, üstelik bir devlet görevlisi gelip, dersten öğrenciyi alarak işkenceye götürebilmektedir.

Gençlik içinde duyarlı bazı kişiler bu duruma karşı tepki duyup yasalar çerçevesinde tepkisini ifade ettiğinde ise kafalarına vurulup, "Otur oturduğun yerde, senin amacın eskiye dönmek" deniyor. Soruyorum: Gençliğin bu duruma gelme nedenleri niçin düşünülmez?

Sizler Türkiye Cumhuriyeti'ni korkmadan gençliğe emanet edebilir misiniz? Bizlere böyle bir sorumluluk verdiniz mi?

Ali Kırmızıtaş / İST.

Kano artık yok!

Güzel Kano'yla 22.Mart'ta kan kardeşi olmuş ve bunu yakalarımıza taktığımız birer toplu iğne ile simgeleştirmiştik. Ama Kano yok artık. Ölümsüzleştiğinde bile yakasından çıkarmadığı kardeşliğimizin simgesi toplu iğneyi insanlığın kurtuluşuna kadar saklayacağım. Anısına yazdığım şiiri derginizde yayınlamanızı yürekten istiyorum.

Martı Yavrusu Kano'ya

Nisan burukluğuna dönük güneş
İnanası gelmez YENİGÜN'e baharın
Kıpırtısı uçmaya varan martı yavrusu
Çöle savurur yangınını
Denizden öte.
Ay parıltısı kum olur: Kızgın
Bir sevdadır,
Görülmedik göklerde süzülmek kuş teleklerinde;
Tadılmadık hüznü dindirmek
Çocuk sevecenliklerde...

Doğan Akdağ / İSTANBUL

Hizmetçi değil, hemşire yetişsin

Derginizi başından beri takip ediyorum. Genç yeteneklere söz hakkı verilse daha iyi olur kanısındayım.

Sizlere yazmak istediğim, toplumumuzun hâlâ kabullenemediği ve değişik bakış açılarına maruz kalan bir meslek olan hemşirelik.

Hemşire yetiştiren sağlık meslek liselerinde görev ya-

pan yönetici ve eğiticilerin birçoğunun sağlıkla ilgili bölümlerden olmayışları dikkatimi çekmekte. Bu yöneticilerin ve eğiticilerin birçoğu hemşirelik mesleğini tanımayıp bilincine varamamışlardır. Ne acıdır ki "Hemşire doktorun hizmetçisidir" palavrasıyla hemşire yetiştirenleri ve yetiştirmeye çalışanları da görüyorum. Okulda çalışan hemşireyi ve öğrenci hemşireleri, ortaçağ serfleri gibi kullananlar da az değil. Okullar, bazen kreş, bazen misafirhane. Öğrenciler de dadı durumundalar. Yönetici ve eğiticiler çocuklarına bakacak birini bulamazlarsa, ölüm yok ya ucunda... Nasıl olsa dadı öğrenciler var. Garson öğrenciler de konuklara gelsin gitsin çay vs. taşısın.

Böyle okullarda ancak iyi bir çaycı, iyi bir bakkal ve iyi bir hizmetçi yetişir, hemşire değil.

Düşünebiliyor musunuz; bir hemşire lojmanında üç aydan beri çöpler alınmıyor. Tezatlığa bakın: Sağlık ve çöp... Temizlik için personel verilmiyor. Gerekçesi yok! "Bugün git, yarın gel" ya da koca bir hakaret...

Oysa kolay değildir hemşire olmak. Bilgi ve çaba gerektirir. Yürek ister, sevgi ister. Hemşirelik başlı başına bir meslektir, hizmetçilik değil.

SEÇKİN

Yetkililer ne zaman dur diyeceklerdir bu gidişe? Daha ne kadar hizmetçi hemşireler yetişecek?..

Bir hemşire/SIVAS

İKİBİN'DEN

İğne-Çuvaldız

Biz Babıali geleneklerine hep biraz yabancı kaldık galiba. Hâlâ şaşırıyoruz bazı olaylara, nasıl öyle yaparlar diye. Bilmezliğimizden mi? Az olmadı bu yokuşlara tırmanalı. Aslında, isteyince iki günde öğreniveriyor insan.

Ali Sirmen, geçen hafta Cumhuriyet gazetesi yazarı Uğur Mumcu'nun ortaya çıkardığı Rabıta olayına diğer günlük gazeteler önce hiç ilgi göstermediler, sonradan olay geliştikçe, "Rabıta olayı büyüyor" başlıklarıyla habere yer verdiler, fakat haberin kaynağından hiç söz etmediler diye yazdı. Haklı olarak bu tutumu eleştiriyor, bir tek *Sabah* gazetesinin olumlu tutum aldığını belirtiyordu.

Yazık ki, basınımızda emeksiz ürün toplama çabaları pek az rastlanır değil. Birkaç hafta önce biz de şaşırmıştık. "Tunceli göçe zorlanıyor" haberimiz de aynı davranışla karşılaşmıştı. Zaman ve Milli Gazete de kaynak göstermeden sayfalarını uzun süredir bizim haberlere ayırıyor, eksik olmasın.

YANKILAR

İnanç hürriyetine karşı açılan savaş

En iyi savunma saldırıdır. Ateistler artık saldırıya geçmelidir. Bu konunun üstüne hiçbir

TANRISIZLAR

Radikal sol'un bir kanadı yurt dışında Humeynici radikallerle eylem işbirliği yollarını ararken

MUHAMMED'İN CİNSEL HAYATI

Tercüman

öteki kanadı da yurt içinde inançlara karşı tahrip eylemine geçti

Saldırıyorlar

İlk çağrı ve devamı
Haftalık bir dergide "Tanrıtanımazlar artık saldırıya geçmelidir" çağrısından bir hafta sonra bir başka haftalık dergi "Hz. Muhammed'in cinsel hayatı" başlığı altında Peygamberimize saldırıda bulundu

Ateistlerin amacı ne?
TCK'nın "Allah'a ve dine küfretmeyi yasaklayan" 175'inci Madde'sine karşı çıkan ateistler savı ... gerekti ... tiği gör

Saldırıyorlar

SIRASI GELMİŞKEN
Mustafa Kaplan

Allah'ın kulu ve resûlü

Dün gece kutladığımız Mirac Kandili vesilesi ile yine gönüllerimiz şenlendi, bizlere İslâ... ulaştıran yüce Peygamberimiz Hz. Muha... hissettiğimiz duyduğumuz hürmet ve muhab... dini taşırdı.

Bunlar, buldukları her fırsattan faydalanarak inançsızlıklarını haykırmakta, Müslümanların inandıkları unsurları akıllarınca tahrip etmeye çabalamaktadırlar. Sözü uzatmaya gerek yok, bunların son örneğini de 22-28 Mart 1987 tarihli "2000'e doğru" dergisi verdi.

Türkiye'nin bütün problemlerine temas edip de hal çaresi göstermiş gibi, şimdi de "Hz. Muhammed"in Cinsel Hayatı" başlıklı bir ana yazı neşretmiş. "Hiçbir yorum yapmaksızın" muteber İslâm kaynaklarına dayanarak neşriyat yapılacağı ifâde edildiği halde, yüzlerce yıldır, İslâmiyet düşmanlarının kurcalayıp durduğu iddiaları kendi yorumlarıyla vermiş.

Yeni Nesil

Çeşitli çevreler, ANAP hakkında farklı görüşler öne sürüyor

ANAP'ın parti oluşu şüpheli

Haber Merkezi

● Mehmet Dülger: ANAP kaldıysa iktidar olduğu için kalmıştır. ANAP'ı siyasi parti olarak kabul etmek imkansız. Çünkü bir misyonu yok.

Aldıkaçtı: ANAP = DYP — *Dilipak: ANAP parti değil.* — *Yürür: Lider sorunu var.*

Millî Gazete

ANAP her an dağılabilir

□ *ANAP'ın 24 Ocak Kararı... ya bağlı bir politikayı ısrarlı... yüksek faiz ve ... vazge... ...orap söküğü... Günübirlik çıkarla... lerle semiren belirli bir kes... teklese bile küçük sanayi k... çoktan çekti.*

HABER MERKEZİ

ANAP'ın içerisindeki farklı ... ler bekliy...

Yeni Nesil

ANAP parti mi değil mi?

Özal'ın partisi nereye gidecek?

ANAP

"Özal ölürse yeni lider bulunur!"

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Şükrü Yürür, ANAP iktidar olmazsa dağılır ... partinin dağılabileceğini belirtirken, "Allah geciseden versin Özal, ölürse yeni bir lider bulunur." dedi.

Yürür, haftalık 2000'e Doğru Dergisi'ne yaptığı ... Bu ülke kimseye ... değildir. Süleyman beyin dönemi var, Bülent beyin dönemi var. Şimdi de Turgut beyin dönemi. ANAP iktidar olmazsa dağılır görüşlerine de katılmıyorum. Sorun lider sorunudur. Lider olmazsa parti

GÜNAYDIN

Sunalp: Ordu ihtilâllere itildi

□ **İzmir Milletvekili Sunalp, "27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül'de Türk Silâhlı Kuvvetleri milletin baskısı sonucu harekete itilmiştir" dedi.**

□ **Sunalp, siyasetçilere, yeni bir inkılaya, müdahaleye sebebiyet vermemelerini önerdi.**

...Bağımsız Milletvekili Turgut Sunalp, memleket kötü idare edilmedikçe, milletin tazyiki bulunmadıkça Silahlı Kuvvetlerin devlet yönetimine talip olmasının söz konusu olamayacağını, 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül hareketlerininde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin milletin baskısı sonucu yönetimi ele almasından kaynaklandığını belirtti. Sunalp siyasetcilere önerebileceği tek şeyin de "Memleketi iyi idare etmeleri, milleti hayatından bıktırmamaları ve yeni bir inkıtaya müdahaleye sebebiyet vermeleri" olabileceğini söyledi.

Turgut Sunalp, Haftalık 2000'e Doğru dergisine yaptığı açıklamada, 12 Mart öncesi, 9 Mart gecesi Silahlı Kuvvetler'in bir bölümünün harekete geçmesinin plan-

...bilgilere kamuoyuna ilk kez açıkladığını da vurgulayan Sunalp Türkiye'de yapılan üç askeri hareketinde başlangıçta başarılı olduğunu, ancak daha sonra neticeye varıcı nitelikte kalmadıklarını ifade etti.

Millî Gazete

İZMİR'DEKİ BU OKULUN MÜDÜRÜ MAAŞINI KİMDEN ALIYOR ACABA?

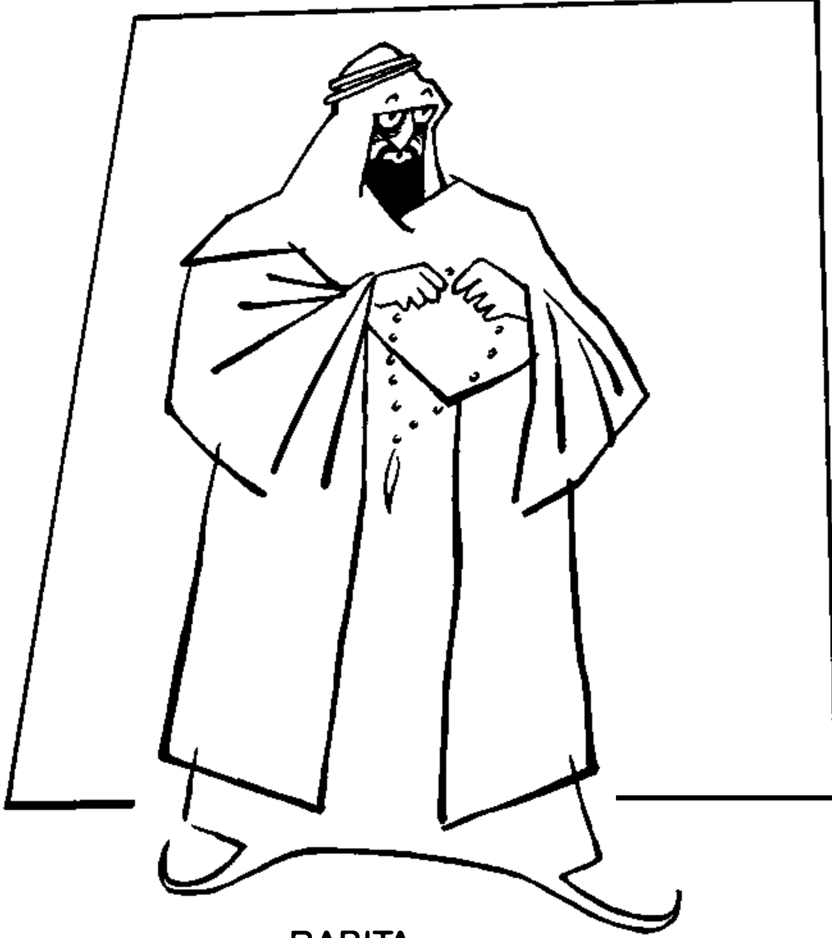
Önce mektubu okuyalım.

"Okulumuzda müdürümüzün de katıldığı bir arama gerçekleştirildi. Aramada bir arkadaşın çantasında "2000'e doğru" dergisi çıktı. Arkadaşımız "ideolojik yayın" taşımak suçundan disiplin kuruluna verildi. Ama aynı aramada bulunan "Zafer", "İslam" dergileri nedense ideolojik bulunmadı." C.A (İZMİR)

"Biz 3. hamur kağıdına basılan Limon'u 100 liraya zor kurtarırken, 1'inci hamur, parlak kuşe ... basılan Suudi Arabistan ... dergilerin nasıl 50 liraya ... gördükçe hayret ederdik. Tamamen Şeriat düzenini getirmeyi amaçlayan ve bunu açıkça belirten

LİMON

SEMİH POROY

RABITA....

ZABITA!

12 Eylül'e laiklik muskası

Devlet, 1982 yılında İslam Konferansı ile Türkiye'de İslam Kültür Merkezi açılması konusunda bir anlaşma imzalıyor. İslam-Kültür Merkezi ise, belgelerin gösterdiği gibi, bütün İslam dünyasında Rabıta, Hizbullah ve İslam'a Davet örgütleriyle işbirliği yapıyor. Konuyu bilenler, İslam Kültür Merkezi'nin aslında bu üç uluslararası şeriatçı örgütten oluştuğunu belirtiyorlar. Bu örgütler, tüzüklerinde Kur'an hükümlerine dayanan bir devlet ve toplum düzeni amaçlıyorlar. Bu nedenle her üçünün de kültür alanının ötesinde siyasal alanda da varolduğu saptanıyor.

Türkiye gibi halkın büyük çoğunluğunun kendisini Müslüman kabul ettiği bir ülkede, Kur'an hükümlerinin propaganda edilmesi, doğal görülmüyor. Çünkü Türk devrimi, İslamiyet'i söz yerindeyse bireylerin vicdanı içine kapatmaya yönelmiş, bir bakıma toplum dışına sürmek istemişti. Bir inanç sistemi, bireyin vicdanına hapsedildiği zaman, aslında toplum hayatının dışına çıkarılmış olurdu. İslamın siyaseti, ekonomiyi ve kültürel alanı düzenlemesine olanak tanımamak, bır bakıma İslam'a hayat hakkı vermemek anlamına geliyordu. Çünkü İslam da, bütün dinler gibi, dünyaya nizam vermek iddiasındadır; bir ideoloji olarak bireyin vicdanında kalmayı kabul edemez. Hatta İslam için bu daha da geçerlidir. Hz. Muhammed'in dini, daha doğuş yıllarında bir devletin ideolojisi haline gelmiş, topluma nizam vermiştir.

Laiklik, 12 Eylül'ün göğsünde çengelli iğneyle tutturulmuş bir muska gibi sallanıyor. Evet koynunun içinde değil, göğsünün üstünde, tıpkı bir madalya gibi.

Dini bütün Müslümanlar, kendi açılarından haklı olarak, İslamî inançlarla İslamın getirdiği toplum düzenini bir bütün olarak görürler. Kur'an hükümleri, dünyaya bir nizam vermeyecekse, yalnız bir vicdan süsü olarak bir anlam taşımayacaktır. Bu nedenle İslam, sosyolojik açıdan şeriatten başka bir şey değildir ve doğası gereği birey vicdanından toplumsal ve siyasal örgütlenme alanına taşmaksızın, iktidar hedefine yönelmeksizin yapamaz. Cumhuriyet devrimi, dinî inancı, "Tanrı ile kul arasındaki bir ilişki" sınırları içine kapatma girişimiyle, İslamı enterne etmek, etkisiz bırakmak istemişti. Tutarlı İslamcıların olayı böyle görmeleri, gerçeğe uygundur. Ne var ki, Cumhuriyet devrimi toplumumuzda derin sayılabilecek bir ideolojik-kültürel değişme gerçekleştirmiş ve çoğunluğu İslamı daha çok geçmişten kalan bir hatıra olarak gören bir toplum yaratmıştır. Böylece şeriatçılık, Türkiye'nin gittikçe daha uzak geçmişinde kalmış ve geleceğini düzenleme şansını sonsuza kadar yitirmiştir.

Bugün şeriatçılık, Türkiye'de yeniden "Hakimiyet Allah'ındır" sistemini gerçekleştirme olanağını yitirmiştir, ama din, kendisi şeriatçı olmayan tutucu güçlerin toplumu statükoya bağlamak için kullandığı bir ideolojik araç rolünü pekâlâ oynayabilmektedir. 12 Eylül yönetimi, toplum içinde dini güçlendirerek demokrasi ve çağdaşlaşma hareketine karşı ideolojik bir barikat kurmak, devletin toplum üzerindeki ideolojik hegemonyasını İslamla pekiştirmek çizgisini kararlı biçimde uygulamıştır. İdeolojik ifadesiyle İslam, toplumsal ifadesiyle Türkiye hâkim sınıflarının en ortaçağlı kesimleri, bu dönemde iktidardaki paylarını ciddi ölçüde artırabilmişlerdir.

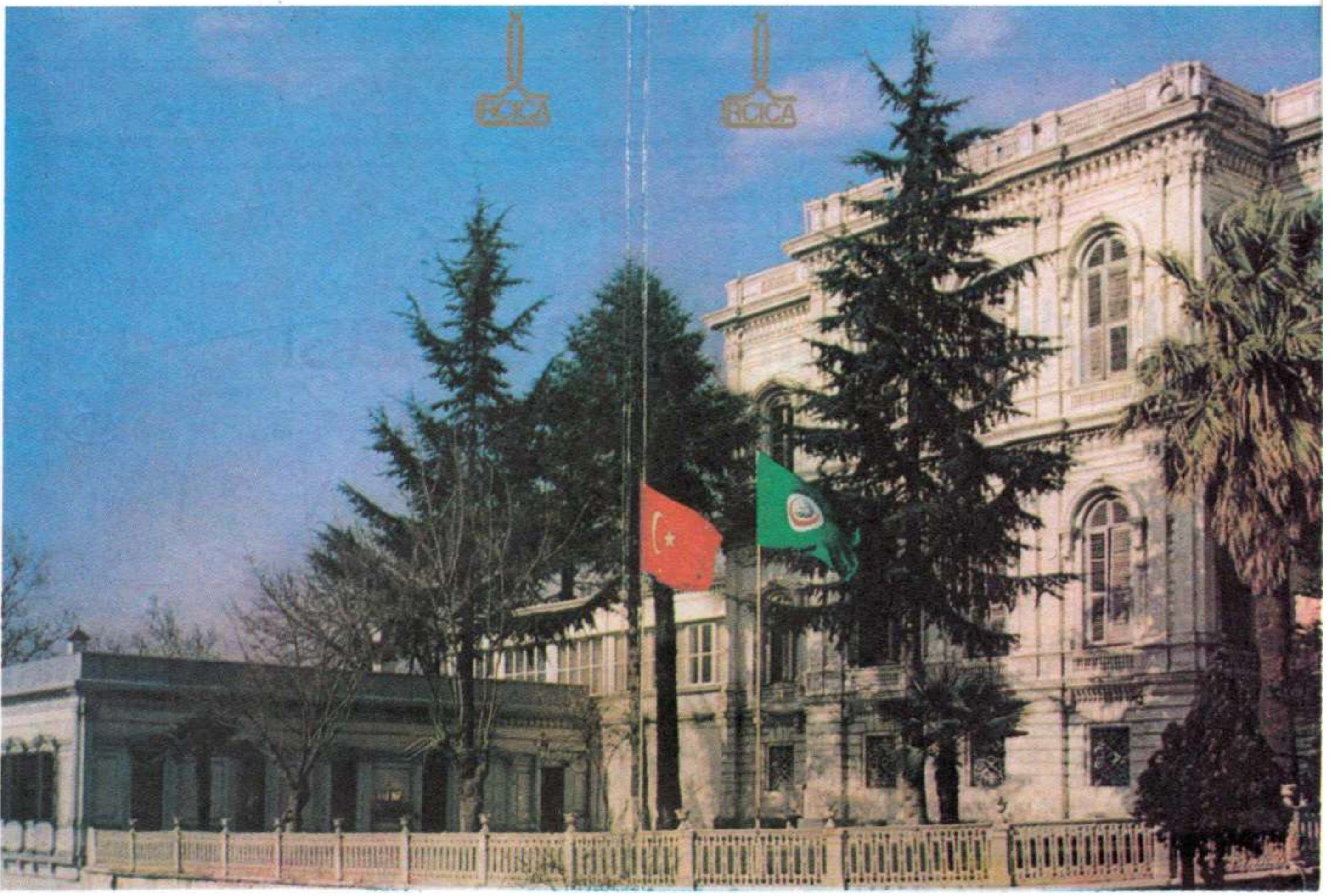
Kuşkusuz her düşünce ve inanç, toplumumuzda özgürce açıklanabilmeli ve örgütlenebilmelidir. İslamcı ya da şeriatçılar da, Kur'an hükümlerine dayanan bir toplumsal ve siyasal rejimi Türkiye halkına anlatabilmeli ve yasal olarak bu seçeneği toplumun önüne koyabilmeliler. Tabii bu özgürlük, Türkiye halkına cehaleti yenme, çağdaş ideolojilerle aydınlanma ve aydınlatma özgürlüğü ile birlikte tanınırsa, toplum iki ayak üzerinde yürüyebilecektir. Türkiye, gerçek bir aydınlanmayı ve kültürel değişmeyi, ortaçağ ideolojisiyle özgür bir hesaplaşma içinde yaşayabilir.

Çağdaşlaşma üzerindeki tehdit, sivil toplum içindeki İslamcılıktan değil, fakat devletin kendisinin toplum içindeki İslamı pekiştirme politikasından gelmektedir. Devletin ve ordunun Doğu bölgesinde birliğin temeli olarak İslamiyeti güçlendirme politikasını izlemesi, bu amaçla ayetli hadisli bildiri'ler dağıtması, milleti topyekün Türk-İslam senteziyle bir kalıba dökme çabaları: Sorun işte bu noktada düğümlenmektedir. 12 Eylül yönetimi, Türk Anayasa geleneğinin Cumhuriyet devriminin ve laikliğin korunmasına ilişkin hükümlerini, kâğıt üzerinde bırakmış, onlara yalnız törensel alanda yaşama olanağı tanımıştır.

Toplumun gelenekçi kesimlerini, kadere rıza göstermeyi, hiyerarşiye ve düzene itaati emreden bir dinî ideolojinin pençesi altında tutmak; çağdaş kültürle temasa gelmiş kesimleri ise, biçimsel laiklik gösterileri ile yatıştırmak!

Laiklik, 12 Eylül'ün göğsünde çengelli iğneyle tutturulmuş bir muska gibi sallanıyor. Evet koynunun içinde değil, göğsünün üstünde, tıpkı bir madalya gibi.

Doğu Perinçek

İslam Kültür Merkezi Yıldız Sarayı'na taht kurmuş.

12 Eylül'de Laikliğe elveda

Amacını uluslararası alanda İslamı yaymak olarak açıklayan İslam Kültür Merkezi, Türkiye'de 1982 yılında Evren, Ulusu ve Özal'ın imzaladığı bir anlaşma ile kuruldu. İslam Kültür Merkezi, Rabıta, Hizbullah, İslama Davet gibi şeriatçı örgütlerle işbirliği içinde olduğunu yayınlarında açıkça belirtiyordu. Böylece 12 Eylül yönetimi, uluslararası şeriatçı örgütlere, Kuran hükümlerine dayalı bir devlet ve toplum düzeni uğruna faaliyette bulunmaları için kucak açıyordu. 12 Eylül döneminde öğretimin birliği parçalanmış, resmi istikamet Türk-İslam sentezi olarak belirlenmişti.

"16.5.1981 tarihinde Cidde'de imzalanan ve 14.4.1982 tarih ve 2657 Sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunan ilişik 'Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İslam Konferansı Örgütü arasında ***İslam Tarihi, Sanatı ve Kültürü Araştırma Merkezi****'nin İstanbul'da kurulması hakkında anlaşmanın onaylanması, Dışişleri Bakanlığı'nın 17.5.1982 tarihli ve KİGM-II-4216-844 sayılı yazısı üzerine, 31.5.1963 tarihli ve 244 Sayılı Kanun'un 3.maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 25.5.1982 tarihinde kararlaştırılmıştır"*

Kenan Evren	*Bülent Ulusu*	*Turgut Özal*
Orgeneral Devlet Başkanı	*Başbakan*	*Başbakan Yard.*

Türkiye'deki şeriat örgütlenmesi ile ilgili araştırma yapan *2000'e Doğru* muhabiri yukarıdaki belgeyi gördüğünde imzaların "yoğun çalışma temposu içinde", dalgınlıkla atılmış olabileceğini düşünmekten kendisini alıkoyamadı. Basında çıkan Rabıta olayı üzerine "bilmiyorum", "hatırlamıyorum", "olabilir" gibi sözcüklerle dolu bir haftadan sonra, böyle düşünmesi bir bakıma doğaldı. Ama bu sefer konu, yurtdışındaki imamların maaşlarından daha ciddi bir boyuttaydı. Uluslararası nitelikte bir şeriat örgütünün Türkiye'de konumlanması söz konusuydu. İslam Konferansı bünyesinde 1976 yılından beri yapılan çalışmalar, 4.8.1982 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan yukardaki belgeyle noktalanmış ve İslam Tarihi, Sanatı ve Kültürü Araştırma Merkezi (kısa adı İslam Kültür Merkezi) İstanbul'da kurulmuştu.

Merkezin kuruluşu çeşitli aşamalardan geçmiş ve bunun için devletin en yüksek makamlarının onayı alınmıştı. Önce Mayıs 1981'de İslam Konseyi Örgütü Genel Sekreterliği ile Türkiye Hükümeti arasında anlaşma imzalandı. Daha sonra bu anlaşma Danışma Meclisi'nce kabul edildi. En sonunda Milli Güvenlik Konseyi tarafından onaylandı.

İslam Kültür Merkezi, İslam Dışişleri Bakanları Konferansı'nca seçilen on kişilik bir konsey tarafından yönetilecekti. Bu konsey, uluslararası nitelikteydi. Örneğin ilk konseyde Suudi Arabistan, Suriye, Türkiye, Irak, Tunus, Fas, Malezya, Mali, İran temsilcileri yer alıyordu. İslam Kültür Merkezi'nin Genel Müdürü, çok kısa bir süre içinde profesörlüğe yükselmesiyle dikkatleri üzerinde toplayan Ekmeleddin İhsanoğlu'ydu. Diplomatik statüye sahip olan Merkez, vergiden de muaf tutuluyordu. Merkez, Bülent Ulusu'nun Başbakanlığı döneminde kendilerine tahsis ettiği Abdülhamit'in Yıldız Sarayı'na yerleşiyor ve "evrensel" faaliyetine başlıyordu. Yıldız Sarayı'nın seçilmiş olması anlamlıydı.

İslamı yayma görevinin altına atılan imza

İslam Kültür Merkezi'nin 1983 yılında İngilizce yayımladığı tanıtma broşüründe, örgütün amacı şöyle açıklanıyordu: "Müslüman halklar arasındaki tarihi ve kültürel bağları güçlendirmek, sınırsız İslam kültürü ve medeniyeti üzerinde yükselen samimi, kardeşçe bir ilişki yaratmak. Ortak İslam medeniyetini ve kültür mirasını tanıtmak ve İslamın dünya medeniyetine katkılarını belirlemek!"

Laik Cumhuriyetimizin Devlet Başkanı ve diğer üst düzey yetkililerinin imzasıyla yeşil ışık yakılan örgütün görevi şöyle özetlenebilirdi: İslam kültürünü uluslararası planda tanıtmak ve yaymak!

Bu masum görünüşlü formüller, aslında bir çeşit Hıristiyan misyonerliği işlevini andırıyordu. Kapılar bir İslam yayılmacılığına, başka deyişle şeriatçılığa açılıyordu.

TC ile anlaşma yapan İslam Konferansı Örgütü'nü, aslında şeriatçı Rabıta, Hizbullah ve İslama Davet örgütleri oluşturuyor.

İslam Kültür Merkezi düzenlediği toplantılarda ve çıkardığı yayınlarda, dinsel amaçlı faaliyetini açık bir şekilde yürütüyordu. Kuran'ın tercümeleri ile ilgili, uzunca süren uluslararası nitelikte bir bibliyografya çalışması sürdüren Merkez, bu arada 21-23 Mart 1986'da İstanbul'da "Kuran-ı Kerim'in Meali ve Tefsiri Üzerine Bir Sempozyum" düzenledi. İslama Davet Cemiyeti'nin ve Rabıta örgütünün desteğiyle sempozyuma bildiriler sağlandı. Sempozyumun birinci ürünü basılı Kuran tercümelerine ilişkindi. Toplantıya bir de kitap sunuldu. Kitabın sonunda Libya, İslama Davet Cemiyeti'ne bu eserin hazırlanmasına katkılarından dolayı teşekkür ediliyordu.

T.C.
Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat Daire Başkanlığına başvurulur	4 Ağustos 1982 ÇARŞAMBA	Sayı: 17772

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Milletlerarası Andlaşma

Karar Sayısı: 8/4809

16/5/1981 tarihinde Cidde'de imzalanan ve 14/4/1982 tarih ve 2657 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ilişik «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İslam Konferansı Örgütü Arasında İslam Tarihi, Sanatı ve Kültürü Araştırma Merkezinin İstanbul'da Kurulması Hakkında Anlaşma» nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 17/5/1982 tarihli ve KİGM-II-4216-844 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 25/5/1982 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Kenan EVREN
Orgeneral
Devlet Başkanı

B. ULUSU
Başbakan

Z. BAYKARA — Devlet Bak. - Başb.
T. ÖZAL — Yrd. Devlet Bak. - Başbakan Yrd.
Prof. Dr. İ. ÖZTRAK — Devlet B.
M. ÖZGÜNEŞ

İslam Konferansı Örgütü ile TC hükümeti arasındaki anlaşma gereği İslam Kültür Merkezi'nin kurulmasını onaylayan Bakanlar Kurulu kararı.

Şeriatçı örgütlerle ilişkiler

Sempozyuma katılanlar arasında Devlet Bakanı Kâzım Oksay da vardı. Oksay'ın açılış ve kapanış konuşması yaptığı toplantı, önce Trabya Oteli'nde, sonra Yıldız'da düzenlenmişti. Oksay'ın konuşması, Cumhuriyet'in ilkeleri adına tüyler ürperticiydi ve laikliğin silinmesinde epey yol alındığını gösteriyordu. Devlet Bakanı, bu toplantının İstanbul'da yapılmasının anlamlı olduğunu belirtiyor ve bu kentimizin İslamla ikinci defa fethedileceğini vurguluyordu.

İslam Kültür Merkezi yayınlarında, örgüte katkıda bulunan kişi ve kuruluşlara karşı bol miktarda teşekkür ifadeleri yer alıyor. Bu kişiler arasında o dönemin Başbakanı Bülent Ulusu ayrı bir yere sahip. Hükümetin İslam Kültür Merkezi'ne "çok büyük moral ve mali yardımlar verdiği" belirtilen tanıtma broşüründe, Bülent Ulusu'ya defalarca teşekkür ediliyor.

Kazım Oksay, bir fetih şehri olan İstanbul'un İslam kültürü ile ikinci defa kurtarılacağını müjdeliyor!

Broşürde Merkezi ziyaret eden "mümtaz kişiler" listesinde Libya İslama Davet Derneği Genel Sekreteri Dr. Mohammad Ahmad Al-Sharif, Mekke Rabıta örgütü Genel Sekreter Yardımcısı Şeyh Safwat Saqqa Al-Amini'lerle birlikte adı geçen Ulusu'nun bir de mesajı yer alıyor: "İslam tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi'nde çalışan tüm arkadaşlara görevlerinde başarılar diler, en iyi dileklerimi sunarım." (25.12.1981)

Broşürde İslam Kültür Merkezi, "mali ve teknik yardımlarından dolayı Suudi Arabistan Krallığı ile Türkiye Cumhuriyeti'ne ... minnet ve şükranlarını" sunduktan sonra, işbirliği halinde olduğu örgütleri sayıyor. Birinci sırada yer alan kuruluş hemen dikkati çekiyor: Mekke'de, Muslim World Leage (Dünya İslam Örgütü; Rabıta)

12 Eylül döneminin Başbakanı Bülent Ulusu, Islam Kültür Merkezi'ni ziyareti sırasında, Merkezin Genel Müdürü Ekmeleddin Ihsanoğlu ve Devlet Bakanı Nimet Özdaş ile.

Demek ki ortada, uzun bir bürokratik süreçten geçerek kurulmuş ve bütün devlet sorumlularının gözleri önünde dinsel faaliyet gösteren bir örgüt, bu örgütle 12 Eylül hükümeti arasında karşılıklı yazışmalar, ziyaretler, teşekkür ve başarı dilekleriyle desteklenen sıcak bir ilişki vardır. Açıktır ki 12 Eylül yönetimi, "görmedim", "duymadım", "bilmiyorum"un çok ötesinde bir ideolojik seçim yapmıştı.

Davetül İslamiye: İslama Davet Cemiyeti

Merkezi Libya'nın Trablus kentinde bulunan İslama Davet Derneğinin ne amaçla kurulduğunu, Libya lideri Muammer Kaddafi'nin 1980 yılında yaptığı konuşmadan anlıyoruz:

"Dünyanın bütün kıtalarında İslamiyeti müjdelemek üzere ilk kez bir uluslararası hareket kuruluyor. İslamiyet fetih ve yayılmasını durdurduktan beri ve de uğraşıyı bırakıp İslam uygarlığının donarak yayılması durakladıktan sonra bu bütün Müslümanların rüyası olmuştur. İslamiyetin bir fatih, bir mücahit ve bir mücadeleci olarak du-

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 1984 yılında Kâbe'yi ziyaret ederek Umre Haccı yaptı. Hz. İbrahim'in makamında, iki rekât namaz kılan Cumhurbaşkanı, Kâbe içindeki Hacer-ül Esved'i öptü.

raklamasından sonra bu durum, İslamiyete karşı olan haçlı seferleri teşvik etmeye yol açmıştır. Biz şimdi bu cihatçı rolü, bu mücadeleci rolü ve İslamiyetin bu yeni uluslararası rolünü başlatıyoruz. Libya'da devrimin kurulmasından sonra attığımız ilk adım İslama Davet Derneği'ni kurmaktı."

İslam Kültür Merkezi'nde, 12 Eylül dönemi Başbakanı Bülent Ulusu'nun adı, örgütü ziyaret eden Rabıta örgütünün Genel Sekreter Yardımcısı ve İslama Çağrı Derneği Genel Sekreteri gibi "mümtaz isimlerle" birlikte anılıyor.

Derneğin yayımladığı bir broşürde ise amaçları şöyle açıklanıyordu:

— Kuran-ı Kerim'in Müslüman toplum yasası olması ve kendi yasalarında İslam ilkelerine uygun değişiklikler yapmaları için İslam ülkelerini teşvik etmek.

— Kuran-ı Kerim'in dini olma özelliğinden dolayı, Arap dilini bütün yöntemlerle yaymak ve İslam ülkelerinden onu resmi dil yapmalarını ve bütün öğretim aşamalarında okutulmasını istemek.

— İslama davet görevini yerine getirmek için misyonerler yetiştirmek.

Görüldüğü gibi dernek, hiçbir yoruma yer bırakmayacak şekilde İslam hukukunun hâkim olduğu şeriat düzenini kurmayı amaçlıyordu. İslam Kültür Merkezi'nin maddi yardımlarından dolayı teşekkürlerini sunduğu Davet Derneği işte bu örgüttü. Oysa iki örgütün ilişkisi sadece bu yardımlardan ibaret değildi. Davet Derneği'nin "İstanbul'da bulunan İslam Tarih, Kültür ve Sanat Araştırma Merkezi ve daha birçok kuruluşla işbirliği anlaşmaları" bulunmaktaydı. (Derneğin yayımladığı tanıtma broşüründen.) Yine dernek, "kardeş bir kuruluş olan İslam Kültür Merkezi" ile işbirliği halinde Kuran'ı Kerim'in tercümeleri ile ilgili bir çalışma yaptığını da belirtiyordu. (Tanıtma broşüründen). Cumhurbaşkanı'nın imzaladığı "milletlerarası anlaşma" ile kurulan örgütün altından neler neler çıkıyordu.

İslama Davet Derneği 1982 yılında Trablus'ta İslama Davet II. Konferansını düzenledi. Burada Uluslararası İslama Davet Konseyi kurulması kararlaştırıldı. Derneğin bildirdiğine göre, Türkiye'yi bu konseyde Prof. Nevzat Yalçıntaş temsil ediyordu. Yine tanıtma broşüründen öğrendiğimize göre, "İslama Davet Derneği, halkının yüzde 97'sinin Müslüman olduğu ve İslam tarihinde önemli yeri olan Türkiye'ye özel ilgi göstermiştir... Dernek Nisan 1983'ten itibaren Türkiye'de temsilci bulundurmaya başlamış ve böylece daha yoğun faaliyetleri gerçekleştirme olanağına kavuşmuştur." Yine broşür Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Konya ve Bursa illerinde altı adet Kardeşlik Derneği bulunduğunu ve bunların "İslam kardeşliğini pekiştirmek, Müslümanlardan yana durmak, sorunlarını çözmek için onlarla işbirliği yapmak" amacıyla kurulduğunu açıklıyordu. İsimler çok masumdu. Ama amaç şeriat devleti kurmaktı.

İslam Kültür Derneği'nin "kardeş örgütü" İslama Davet Derneği'nin amacı: Kuran'ın bütün İslam ülkelerinde toplum yasası olmasını ve Arapçanın resmi dil haline gelmesini sağlamak.

Davet cemiyetleri içinde en ünlülerden biri de Mevdudi'nin Pakistan'da oluşturduğu örgüttü. Mevdudi günümüzde İslamın önemli teorisyenlerinden biridir. Ülkemizde İslamcı akımın baş yapıtları arasında yer alan kitapları hayatı tümüyle İslami düşünce açısından yorumlamakta ve Kuran'a uygun ilkeler getirmektedir.

Allah Partisi - Şeytan Partisi

Türkiye'nin 12 Eylül'den sonraki yeni çehresinde kendisine yer açmaya çalışan diğer bir şeriatçı örgüt de Hizbuttahrir'dir. Kuran'a göre İslamda sosyal ve politik hayat iki kesimden oluşuyor: Hizbullah ve Hizbû Şeytan.

"Allaha ve ahiret gününe inanan bir

milletin babaları, oğulları, kardeşleri, yahut akrabaları da olsa Allah'a ve Resulüne düşman olanlarla dostluk ettiğini görmezsin. Onlar o kimselerdir ki Allah kalblerine iman yazmış ve onları kendinden bir ruh ile (Kalb nuru veya Kuran ile) desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedi kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte onlar Allah'ın Hizbi (partisi)dir. İyi bil ki, kurtuluşa ulaşacak olanlar Allah'ın Hizbi (partisi)dir.'' (Kuran'ı Kerim, Mücadele Sûresi, 22. Ayet.)

Hizbullah (Hizbüttahrir) örgütünün anayasasında, dünyada tek bir İslam devleti, tek bir devlet başkanı ve tek bir anayasa amaçlanıyor.

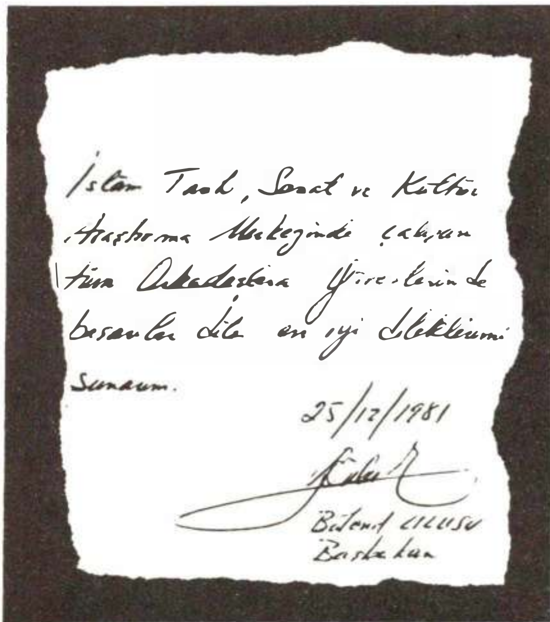
''Şeytan onları istila etmiş (ruhlarına hâkim olmuş), onlara Allah'ı anmayı unutturmuştur. Onlar şeytanın hizbi (partisi)dir. İyi bilin ki şeytanın hizbi (partisi) kaybedecektir.'' (Kuran'ı Kerim, Mücadele Sûresi, 19. Ayet.)

...ent institutions in different sph...

4. Collaboration and Coordination

- Muslim World League (Rabıta), Makka, in the field of Muslim minorities and their problems in Europe.
- UNESCO - High level contacts have been made with this organisation. A joint international seminar on "Arab-Islamic Art and Asia" was held in Istanbul on

Evren'in imzasıyla kurulan İslam Kültür Merkezi'nin işbirliği yaptığı örgütlerin listesinin başında Rabıta dikkat çekiyor.

İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezinde çalışan tüm arkadaşlarıma görevlerinde başarılar diler en iyi dileklerimi sunarım.

25/12/1981

Bülent Ulusu
Başbakan

Başbakan Ulusu'dan şeriatçı faaliyete başarı dilekleri.

Birincisi, Merkezi İstanbulda bulunan "İslam Konferansı İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi" öncülüğünde hazırlanan, Kur'an-ı Kerimin tercümeleri ile ilgili, uluslararası nitelikli bir bibliyografya çalışmasının basımına öncelik verildi. Muhteşem Kitab, Kur'an-ı Kerimin meali üzerine eğilen bilginlere ve ülemaya yol gösterecek olan bu çalışmanın, aynı zamanda Uluslararası İslama Çağrı Cemiyeti ile ortak çalışmalar yapan, kardeş bir kuruluş olan İslam Tarih Sanat ve Kültür araştırmaları Merkezi tarafından hazırlanması ve basımının organize edilmesi konusunda gerekli hazırlıklar sürdürülmektedir.

يتقدم مركز الابحاث للتاريخ والفنون والثقافة الاسلامية
بخالص شكره لجمعية الدعوة الاسلامية بطرابلس - ليبيا
على الدعم المالي الذى تفضلت به لطبع هذا الكتاب

İslam Kültür Merkezi ile İslama Davet'in ortak çalışmalarının belgeleri.

Arapça yazıda, İslam Kültür Merkezi maddi destek sağladığı için İslama Davet Derneği'ne teşekkürlerini sunuyor.

Bu ayetlerin yorumuna göre, dünyadaki bütün Müslümanlar Allah'ın Partisi'nden (Hizbullah), bütün kâfirler ise şeytanın partisindendir. (Hizbûl şeytan). İslam dünyasında bu yorumdan yola çıkan ve Hizbullah adına sahip çıkan örgütlerden biri Hizbûttahrir'dir. İslam dünyasının önemli örgütlerinden biri sayılan Hizbûttahrir, evrensel nitelikte bir İslam düzeni kurmayı hedefliyor. İnsanların, büyük İslam cemaatinin birer parçası olduğunu söyleyen bu örgüt, ilk İslam anayasasını yapmış olmak gibi bir ''şerefe'' de sahip. Üyeleri anayasalarının yarın bütün İslam cemaatinin anayasası olacağı inancını taşıyorlar.

İslam Kültür Merkezi'ni oluşturan örgütlerden Hizbullah'ın tüzüğü, üyelerin hücre usulüyle çalışacaklarını, sadece aynı hücredeki elemanların birbirlerini tanıyacaklarını öngörüyor.

Bu anayasaya göre hedef, dünyada tek bir İslam devletidir. Bugünkü coğrafi sınırlar geçicidir. Her ülke büyük İslam devletinin bir ilidir. Tek bir devlet başkanı olacaktır. Hizbûttahrir Anayasası'nın 2. maddesine göre, ''Devlet başkanı şeri hükümleri onaylar. Devlet başkanının onayladığı hükümler yasallık kazanır. (Şeriat yasası anlamına gelir) Herkes ona uymak zorundadır.''

''Üyeler hücre usulüne göre çalışır. Sadece hücre elemanları birbirini tanır'' gibi ilginç örgütlenme kurallarının yer aldığı anayasalarını evrenselleştirmek ve dünya çapında bir din şurası toplamak, Hizbûttahrir üyelerinin en büyük isteğidir.

Hizbûttahrir'in asıl merkezi Ürdün'dedir. Bu örgütün ilk genel başkanı Nefani Ürdün şeriatla idare edildiği halde Nephani idam edilmiştir.

Rabıta örgütü

İslam dünyasında etkili olan üçüncü örgüt, Rabıtatül Alem El İslami'dir. (Kısa adı Rabıta) Suudi Arabistan'daki genel müdürlüğü Emanetül - Amme Li Rabıtatül-Alemi El İslami'dir. Rabıta örgütünün kurucusu Suudi Arabistan Krallığı'dır.

İslam Konferansı'nı oluşturan, başta Rabıta olmak üzere, yukarıda isimlerini saydığımız üç örgüttür. Fakat daha sonra konferans, bu örgütleri kanatları altında koruyan bir düzeye yükselmiştir.

Uluslararası şeriatçı örgütlere devletin açtığı kapı

Geçtiğimiz hafta Uğur Mumcu Cumhuriyet gazetesinde yurtdışındaki imamların maaşlarının, 1982-84 yılları arasında, Bakanlar Kurulu kararıyla Rabıta örgütünden ve İslam Kültür Merkezi'nden alındığını ortaya çıkarı-

yordu. Aslında olay, imam maaşlarının ödenmesinin çok ötesinde, bu şeriatçı örgütlere devlet tarafından kapıların açılmasıydı. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, İslam Konferansı ile anlaşma imzalayarak, Rabıta, Hizbûttahrir ve İslama Davet örgütlerine Türkiye'de ideolojik yayılma olanaklarını resmen tanımıştı. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Başbakan Bülent Ulusu ve Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'ın da imzalarının bulunduğu Bakanlar Kurulu kararı, Türkiye'nin 12 Eylül yönetimi altındaki ideolojik ve siyasal yönelişinin bir uygulamasıydı.

Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Atatürk Yüksek Kurulu'nun Türk-İslam sentezi yönünde bir rapor benimsemesi, Rabıta ve diğer şeriatçı örgütlerle ilişkilerin ideolojik temelini oluşturuyor.

Başka uygulamalar da vardı. 1982 Anayasası ile din dersleri zorunlu kılınmıştı. Ne Süleyman Demirel yönetimi, ne Turgut Özal, hatta ne de MSP'li koalisyonlar Türkiye'de din derslerini zorunlu hale getirmişlerdi. Bunu parlamentonun kapatıldığı, toplumun susturulduğu bir ortamda askeri bir yönetim yapmıştı. Askeri birliklerde din derslerinin yoğunlaştırılması, birliklerin içine cami ve mescit inşası çabaları, devlet dairelerine ve üniversitelere mescit yaptırmalar, hep askeri yönetim dönemine rastlıyordu. Öğretimin birliği de bu dönemde bir tarihsel hatıra haline gelmişti. Uluslararası şeriatçı örgütler tarafından desteklenen Kuran kursları, ülkede bir ağ gibi örülmüş, milyonlarla ifade edilen çocuk ve genci ideolojik pençesi altına almıştı. Tarikatlar, Bülent Ulusu hükümeti üzerinde nüfuz kullanacak bir güç ve resmi itibara ulaşmıştı. 12 Eylül yönetiminin, iktidarını parlamentolu bir görüntü altında sürdürmek için kurdurduğu partinin (MDP) kongreleri "Allahüekber" nidalarıyla toplanıyor ve laik cumhuriyet ordusundan emekli olmuş paşalar, bu tablo içindeki yerlerini alıyorlardı. MGK Genel Sekreteri Haydar Saltık ise İsviçre Büyükelçiliği'nde, Türk - İslam derneklerini örgütleme görevini benimsemişti.

(9.) Kuran'ın Toplum yasası olması için İslam ülkelerini teşvik etmek ve İslam ülkelerinde yasaların Kurana uygun olarak çıkartılmasına özen gösterilmesi için İslam ülkeleri nezdinde girişimlerde bulunmak.

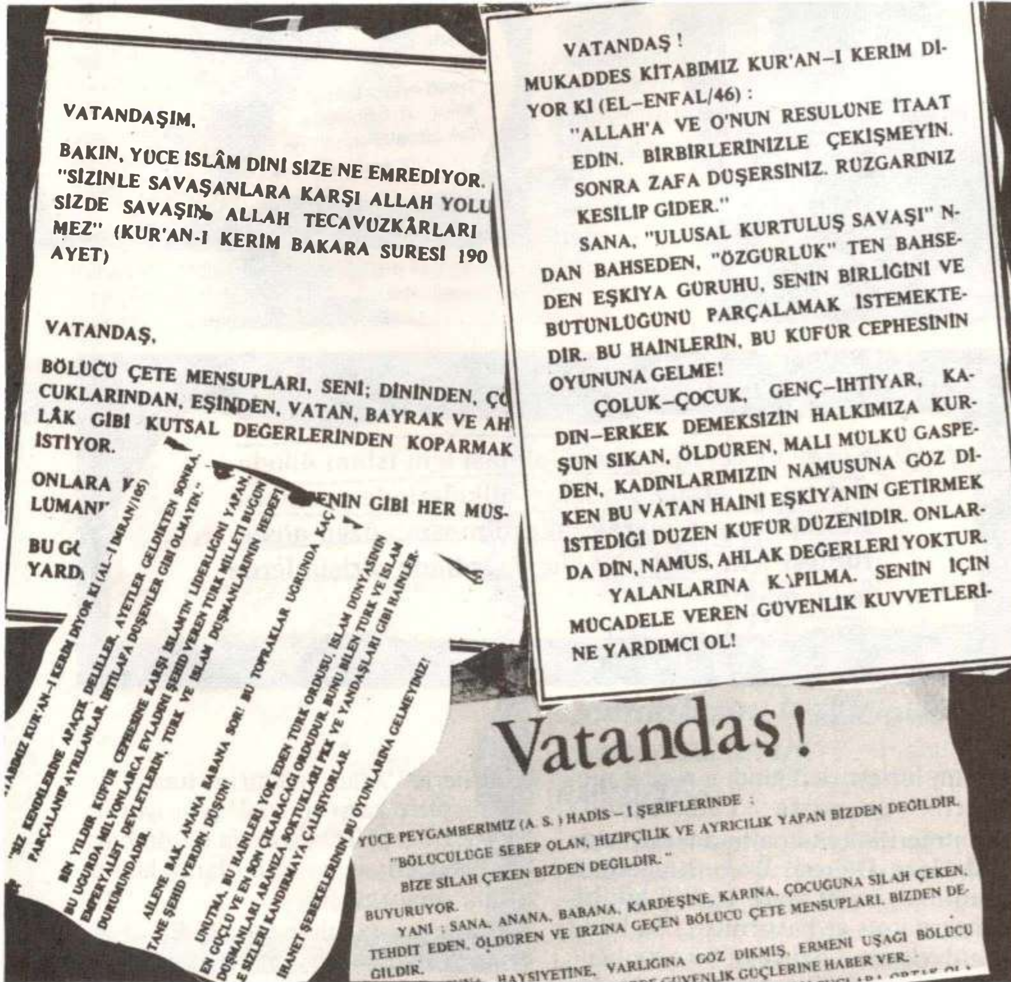
İslama Davet Örgütü'nün amacı.

Özel Harp Dairesi'nin ayetli hadisli bildirileri

12 Eylül'ün Doğu'daki politikası ise İslamın birleştiriciliğinden medet ummaktı. Geçmişte kamuoyunda "Kontrgerilla" adı altında tartışılan Özal Harp Dairesi, Doğu bölgesinde dağıtılmak üzere ayetli hadisli bildiriler hazırlamış ve bastırmıştı. Bu bildiriler, devletin askeri ve polisi aracılığıyla dağıtılıyor, helikopter ve uçaklardan atılıyordu. Laik Cumhuriyet, halkı bu bildirilerle "Allah'ın emrine itaate" ve "bölücülere karşı cihada" çağırıyordu. *2000'e Doğru*, ilk sayısında bütün bunları belgeleriyle ayrıntılı olarak kamuoyuna duyurmuştu.

Bütün bu uygulamalar, 12 Eylül sorumlularının bir ideolojik ve siyasal yöneliş kararlaştırdıklarını ortaya koyuyordu. Nitekim bu stratejik tavır, "Din

12 Eylül'de laikliğe elveda.

VATANDAŞIM,

BAKIN, YÜCE ISLÂM DINI SIZE NE EMREDIYOR. "SIZINLE SAVAŞANLARA KARŞI ALLAH YOLU SIZDE SAVAŞIN, ALLAH TECAVÜZKÂRLARI MEZ" (KUR'AN-I KERIM BAKARA SURESI 190 AYET)

VATANDAŞ,

BÖLÜCÜ ÇETE MENSUPLARI, SENI; DININDEN, ÇO CUKLARINDAN, EŞINDEN, VATAN, BAYRAK VE AH LÂK GIBI KUTSAL DEGERLERINDEN KOPARMAK ISTIYOR.

ONLARA ... NIN GIBI HER MÜS- LÜMAN ...

BU G...

YARD...

VATANDAŞ!

MUKADDES KITABIMIZ KUR'AN-I KERIM DIYOR KI (EL-ENFAL/46):

"ALLAH'A VE O'NUN RESULÜNE ITAAT EDIN. BIRBIRLERINIZLE ÇEKIŞMEYIN. SONRA ZAFA DÜŞERSINIZ. RÜZGARINIZ KESILIP GIDER."

SANA, "ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞI" N- DAN BAHSEDEN, "ÖZGÜRLÜK" TEN BAHSEDEN EŞKIYA GURUHU, SENIN BIRLIGINI VE BÜTÜNLÜGÜNÜ PARÇALAMAK ISTEMEKTEDIR. BU HAINLERIN, BU KÜFÜR CEPHESININ OYUNUNA GELME!

ÇOLUK-ÇOCUK, GENÇ-IHTIYAR, KADIN-ERKEK DEMEKSIZIN HALKIMIZA KURŞUN SIKAN, ÖLDÜREN, MALI MÜLKÜ GASPEDEN, KADINLARIMIZIN NAMUSUNA GÖZ DIKEN BU VATAN HAINI EŞKIYANIN GETIRMEK ISTEDIGI DÜZEN KÜFÜR DÜZENIDIR. ONLARDA DIN, NAMUS, AHLAK DEGERLERI YOKTUR.

YALANLARINA KAPILMA. SENIN IÇIN MÜCADELE VEREN GÜVENLIK KUVVETLERINE YARDIMCI OL!

Vatandaş!

YÜCE PEYGAMBERIMIZ (A. S.) HADIS-I ŞERIFLERINDE:

"BÖLÜCÜLÜGE SEBEP OLAN, HIZIPÇILIK VE AYRICILIK YAPAN BIZDEN DEGILDIR.

BIZE SILAH ÇEKEN BIZDEN DEGILDIR."

BUYURUYOR.

YANI: SANA, ANANA, BABANA, KARDEŞINE, KARINA, ÇOCUGUNA SILAH ÇEKEN, TEHDIT EDEN, ÖLDÜREN VE IRZINA GEÇEN BÖLÜCÜ ÇETE MENSUPLARI, BIZDEN DEGILDIR.

... HAYSIYETINE, VARLIGINA GÖZ DIKMIŞ, ERMENI UŞAGI BÖLÜCÜ ... GÜVENLIK GÜÇLERINE HABER VER.

Ayetli hadisli bildiri ve afişler. Suskunluk sürüyor...

birleştirici ve gereklidir'' sözleriyle en yetkili ağızda sık sık ifadesini buluyordu. Böylece Cumhuriyet'in devrimle tasfiye etmeyi amaçladığı ümmet toplumu kültürü canlandırılmak isteniyordu. 12 Eylül yönetimi, ''laikliği korumak mı, yoksa statükoyu korumak mı'' sorusuna kendince bir cevap vermiş ve statükonun bekçiliği uğruna ''laikliğe elveda'' demişti.

Resmi istikamet: Türk-İslam sentezi

Bu ideolojik ve siyasal yöneliş, Atatürk Yüksek Kurulu'nun 20 Haziran 1986 günü Cumhurbaşkanı Evren başkanlığında yaptığı toplantıda, ''Türk-İslam sentezini'' esas alan 34 sayfalık bir raporun benimsenmesinde en kapsamlı ifadesini buluyordu. Böylece 6 yıllık uygulamanın teorisi de yapılmış oluyordu. *2000'e Doğru*'nun 4. sayısında açıklanan rapor, ''Kültür unsurlarının ve kültür politikalarının tespitinde uygulanacak yöntem, görev ve sorumluluklar'' başlığını taşıyordu. Bu rapor, Cumhurbaşkanı başkanlığında benimsenmiş ve geliştirilmesi kararlaştırılmıştı. Raporu hazırlayan ''Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'' Devlet Planlama Teşkilatı'nın kültür alanındaki bir kopyası olarak, kültür hayatını topyekûn planlamak amacıyla 12 Eylül yönetimi tarafından yasa ile kurulmuştu. Böylece Kuruma, parlamento

Türk İslam Sentezi yönündeki raporun benimsendiği Atatürk Yüksek Kurulu Toplantısı.

ve hükümete ait görevler verilmişti. Kaldı ki çoğulcu - demokratik bir toplumda, kültür hayatını parlamento bile tekdüze bir biçime sokamazdı. Nasıl olmuştu da sözü geçen rapor, Cumhuriyet'in temel ilkeleri ile laiklik ile bağdaştırılabilmişti? Kamuoyunda bu soru yanıt bekliyor, fakat üzeri suskunlukla kapatılmak isteniyordu. Tıpkı Doğu bölgesinde dağıtılan cihad bildirileri hakkında hiçbir devlet sorumlusunun bir açıklamada bulunmaması gibi.

Türk-İslam sentezine yönelişin uluslararası politika düzlemine uzanan boyutları da vardı. ABD bir süredir Sovyetler Birliği'ndeki İslam ve Türk halklarını "Sovyet imparatorluğunu parçalayıcı" bir etken olarak değerlendiriyordu. Bu konu, ABD haber alma örgütlerinde ve üniversitelerinde açıkça tartışılıyor, yazılıyordu. ABD eski Başkanı Carter'ın ünlü danışmanı Brzezinsky'nin en son 1986 yılında yayımladığı "Oyun Stratejisi: Amerika, Sovyetler'le Çekişmesinde İzleyeceği Yol" başlıklı kitap, bu politikayı bütün stratejik temelleri ve taktikleriyle açmaktaydı. (Yeni Forum, 1 Kasım 1986, s. 21 vd.) Gene ABD'nin İran'a silah satışını araştıran Tower Komisyonu'nun hazırladığı raporda, Türkiye'nin Sovyetler'e karşı İran'ın yarattığı askeri boşluğu doldurabileceği belirtiliyordu. Dahası bu rapor, Türkiye'ye Ortadoğu'da bir koçbaşı misyonu vermekteydi. (Güneş, 26 Mart 1987) Nitekim ABD'nin bu anlayışı, Türkiye'de de yankılanmıştı. Çankaya'da etkili olduğu belirtilen MİT eski Başkanı Em. Korg. Fuat Doğu, bu koçbaşı misyonunu benimseyen yeni dış politika önerilerini daha bir yıl önce açıklamıştı. (Yeni Forum, 15 Nisan 1986)

12 Eylül'de "laikliğe elveda" denirken, Türkiye halkının geleceği açısından içte ve dışta çok önemli sonuçlar doğuracak bir çizgi içine girilmişti.

Ortada imam maaşları konusunda yorgunlukla veya boş bulunarak verilen bir onay değil, askeri yönetim döneminin bilinçli bir yönelişi vardı. Şimdi Türkiye, işte bu yükün ağırlığını duymaya başlıyordu. Sorun, artık demokrasi ve bağımsızlık güçlerinin bu yönelişe nasıl bir yanıt verecekleri noktasında düğümleniyordu. □

TÜRKİYE

GÖRÜŞME/ERDAL İNÖNÜ

Rabıta yanlışını kaçamak yapmadan belirtsinler

*Cumhurbaşkanı Evren, basın toplantısında Rabıta kararnamesini bilerek imzaladığını ve bugün de olsa imzalayacağını belirtirken, SHP Genel Başkanı İnönü, bir gün önce **2000'e Doğru**'ya 'yetkililer hatayı kaçamak yapmadan ifade etsinler' diyordu. İnönü'ye göre döviz yokluğu bir gerekçe olamazdı. Çünkü döviz gene olmayacaktı, o zaman yanlışı gene yapacakları anlamı çıkardı.*

***2000'e Doğru** Ankara Temsilcisi Halil Berktay, Cumhurbaşkanı Evren'in cuma günkü basın toplantısından bir gün önce SHP Genel Başkanı Sayın İnönü ile görüştü. İnönü, dünyadaki gelişme eğilimi, Türkiye'nin hangi dünyaya ait olduğu, Avrupa ve İslam âlemi ile ilişkiler konusundaki sorulara yanıt verdikten sonra, devlet yetkililerinin laikliğe aykırı uygulamalarından doğan sorumlulukları üzerinde durdu. İnönü, Türk-İslam sentezine yönelişi ve bunun dış politika boyutundaki sonuçlarını da değerlendirdi.*

Çok kutuplu bir dünyaya doğru

— Sayın İnönü, Türkiye'nin dünyanın ne kadar kritik bir bölgesinde olduğu, son haftalardaki gelişmelerle bir kere daha ortaya çıkmış bulunuyor. Sizce dünyanın gidişi istikrarsızlığa doğru mu? Gelişme iki kutuplu bir dünya yönünde mi, yoksa çok kutuplu bir dünyaya doğru mu?

— Dünyanın uzun vadede bir istikrara doğru gittiği söylenebilir.

Şimdi, bugünkü halde, dünyada iki süper güç var; bunlar birbirleriyle savaşamayacaklarını görüyorlar. Onun için anlaşmalar arıyorlar. Tabii süper güç olmayan bağımsız, ulusal güçler olarak bizim istediğimiz iki süper gücün istedikleri gibi dünyayı idare etmemesi, ulusal güçlerin, ortak medeniyete ve bunun uluslararası ilişkilerde kendini gösterişine katkı yapmaları.

Onun için bu doğrultudaki gelişmeleri destekliyoruz, Avrupa Birliği'ne katılmaya çalışıyoruz, dolayısıyla Avrupa'nın bir üçüncü güç olarak kendini göstermesini bekliyoruz. Tabii başka güçler de var dünyada; Çin var, Güney Amerika, Avustralya, İslam, Afrika ve Üçüncü Dünya ülkeleri de var. Bütün bu güçler ileride çok kutuplu bir dengeyi dünyada kuracaklar. Ama hemen önümüzdeki yıllarda amaç, Avrupa'nın bu iki süper güç karşısında önemli bir güç olarak kendini göstermeye devam etmesi. Burası bizim için de önemli, çünkü biz de Avrupa Topluluğu'na girmeye çalışıyoruz. Doğrudan doğruya katkı yapacak haldeyiz; bunu gözetmeliyiz daima diye düşünüyorum. Öte yandan iki süper güç arasında anlaşmalar oluşturulurken başkalarının da görüşleri alınmalıdır. İkisi arasındaki anlaşmalarda başkaları üzerinde nüfus alanları oluşturmamalarına gayret etmeliyiz diye düşünüyorum. Ve bunu sağlayacak imkânlar da dünyada mevcut aslında.

Avrupa ile birlikte üçüncü bir dünya gücü

— Söyledikleriniz, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile olan ilişkisini temel dış politika tercihi olarak gördüğünüz şeklinde yorumlamak mümkün mü?

— Evet, önümüzdeki temel hedef Avrupa Topluluğu'na üye olmak, onlarla birlikte dünyada üçüncü bir güç olmak. Örneğin İngiltere'yi alırsanız, İngiltere'de bu yolda ilerliyor, ama İngiltere'nin eski imparatorluğundan gelen birçok eski bağlantıları var. Bizim imparatorluğumuz tabii daha geride kaldı; ama o imparatorluk ve dinimizden kaynaklanan ortak ilişkiler bakımından, İslam ülkeleriyle olsun, Arap ülkeleriyle olsun yakın ilişkilerimiz var. Bunları kültürel, ticari, ekonomik ilişkiler olarak, tabii siyasi dostluk içinde geliştirmek de hiçbir zaman bırakmayacağımız bir siyasettir. Ayrıca Üçüncü Dünya denen ülkelerle iyi ilişkilerimiz şüphesiz devam edecektir, kültürel ve ekonomik alanlarda. Ama doğrultumuz Avrupa'nın içinde üçün-

cü bir güç olarak, dünyada rol oynamak, Avrupa ile bütünleşmek olacak diye düşünüyorum.

Önümüzdeki yıllarda amaç, Avrupa'nın iki süper güç arasında önemli bir güç olarak kendini göstermeye devam etmesi. Biz de Avrupa Topluluğu'na katılarak bunu gözetmeliyiz.

— Türkiye'nin önünde, Avrupalı olmak mı, yoksa İslam dünyasının bir parçası olmak mı şeklinde bir tercih olduğunu söyleyebilir miyiz?

— Evet, ama bu yoldaki tercihi Türkiye, cumhuriyeti kurarken yapmıştır. Ve bu tercih de aslında bir-iki kişinin kafasından çıkmamıştır; olayların tarih içindeki gelişmesi, Türk aydınlarını, Türk yetkililerini bu kararı almaya götürmüştür. Tabii tartışmalar olur her zaman; ama karar verilmiştir; bu kararı değiştirecek bir güç ben görmüyorum. Çünkü büyük kitleler bu karar doğrultusunda düşünmekte ve kendi hayatlarını bu doğrultuda sürekli geliştirmektedirler. İstisnalar var, ama bu istisnalarla doğrultu değiştirilemez. Şeriatçı denilebilecek güçler, tabii dikkat edilmezse çok tehlikeli olabilirler; ama bahsettiğimiz temel doğrultu kararı verilmiştir ve bu kararın değiştirilmesini mümkün görmüyorum.

İslam ülkeleriyle dostluk ama İslami zeminde değil

— 1980'li yıllarda, diyelim İslam dünyası ile dostluğun İslam zemini üzerinde, geliştirilmesi, adeta iktidarların önemli bir dış politika tercihi olarak belirdi. Bu yönelimin ideolojik nedenlerden kaynaklandığını düşünüyor musunuz?

Biliyorsunuz MSP yetkilileri, yaklaşımlarını açıkça savunuyorlardı. Dolayısıyla, yetkililerin bazılarında bu yaklaşımdan kaynaklanan yönelişler olmuştur. Ama imparatorluğun son yıllarında gördüğümüz kesin tercihi yaptıran nedenler, bugün de geçerli.

Yani biz laik bir düzeni kabul etmiş bir devletiz. Bu konumu değiştirmeden, İslam âleminin sözcüsü olamayız. Çünkü bir ideolojik bağ gereklidir, bir liderlik rolü oynamak için. Bu ideolojik bağ da ancak İslami teokratik düzenle mümkündür. Bu olmayınca, sadece kültürel bağlarla yeterli bir liderlik yapılamaz. Aynı derecede kültürel bağlarımız, Avrupa ile de var. Hem Avrupa ile birliğimiz, başka ekonomik çıkarlar ve medeniyet ayaklarına dayanıyor. İslam ülkeleri ile ekonomik ilişkilerimizin, bizi Avrupa'yla olduğu kadar birliğe götürmediği de açık. Petrol gelirini paylaşabildiğimiz sürece daha rahatlayan ilişkiler, bu konuda güçlükler çıkınca derhal sarpa sardı. Onun için ben İslam âleminin liderliğini ne ideolojik açıdan, ne de ekonomik açıdan imkân içinde görmüyorum. Bu konudaki gayretlerin de, kişisel gayretlerin ötesine geçemeyeceğine inanıyorum. Bu kişisel gayretler, başka açıdan o kişilere kazanç sağlıyor. Ama Türkiye Cumhuriyeti'ne yarar sağlamaz; onun için çıkmaz bir yoldur.

Rabıta sorumluluğu üzerinde duracağız

— Son günlerde Rabıta örgütünün yurtdışındaki Türk din görevlilerine maaş ödemesi, kamuoyunda derin etkiler yarattı. Siz bunu, laikliğin ciddi bir ihlali olarak gördünüz. Doğrudan doğruya devletin üst kademesinden kaynaklanan laiklik ilkesini gözetmeme şeklindeki tutumların, sırf bu Rabıta olayından ibaret olduğunu, burada münferit bir hata yapılmış olduğunu söyleyebilir miyiz?

İslam âleminin liderliğini ne ideolojik açıdan, ne ekonomik açıdan imkân içinde görmüyorum. Bu kişisel gayretler kişilere kazanç sağlıyor, ama Türkiye için çıkmaz bir yol.

— Değil tabii. Zaten o maksatla biz araştırma önergesi verdik. Birçok yerde birçok kesimde laiklikten sapmalar ve bir şeirat düzeni teokratik düzen arayışları olduğunu duyuyoruz, seziyoruz. Şurada burada anlatıyorlar. Bütün bunların tabii dış bağlantıları da var. Bütün bunların meydana çıkması için araştırma önergesini Meclis'e vermiştik. O zaman bir kıyafet gösterisi şeklindeki bir siyasal eylem karşımızdaydı. O vesile ile Sayın Cumhurbaşkanı da büyük tepki göstermişti. Üzerinde durduğumuz mesele sadece kıyafet değildi. Hatta kıyafetle sınırlarsanız yanlış da anlaşılıyor. Çünkü Anadolu'da kadınlarımız başörtüsü takıyorlar ve bunu çıkartacak mısınız diye karşımıza çıkıyorlar. Öyle bir şey yok tabii. Mesele o değil. Onun siyasal bir anlamı yok.

Rabıta konusunda, bugün bilmediğimiz başka bağlantılar var. Şirketler ve vakıf bağlantıları. Karanlık ve meydana çıkmadı henüz.

Bu, siyasi bir gösteri olarak karşımıza çıktı? Laikliğe aykırı bir teokratik düzene gidişin çekirdeği olarak bunu gördüğümüz için, muhakkak ki başka toplum kesimleri de bu olaya katılıyorlar. Bunları devlet ne ölçüde bugüne kadar desteklemiştir, özendirmiştir? Güç kaynakları nelerdir? Devlet dışında, vakıflar, şirketler aracılığıyla yapılan bu gibi hazırlıklar nelerdir? Bunlar meydana çıksın diye araştırma önergesi vermiştik. Çok yazık ki bütün muhalefetin desteklenmesine rağmen bu önerge kabul edilmedi, iktidar çoğunluğu tarafından; Meclis işin içerisine giremedi.

Ama işte bir araştırıcı uğraştı, yazar olarak, gitti konuştu orada teokratik

düzen peşinde olan örgütlerle ve sonunda meydana çıkardık ki, Rabıta örgütünden yurtdışındaki din görevlilerimiz uzunca bir süre, beş sene gibi bir süre ücret almışlar, maaş almışlar. Hükümetin kararı ile. Onun için de üzerinde durduk. Durmaya da devam ediyoruz tabii. Bütün yetkilileri de bunları açıklamaya davet ettik. Ki, bu olayın yanlış olduğunu yetkililer ifade etsinler, kaçamak yapmadan. Dövizimiz olmadığı için yaptık gibi şeyler söylemeden. Çünkü dövizimiz gene olmayacaktır, gene yapacaklar anlamı çıkıyor.

— *Genişletilmesini de onaylamışlar. 23 imamken 80'e çıkmış; bunlar hep konseyden geçmiş o zaman.*

— Konseyden geçmiş önce; sonra ANAP hükümeti de kabullenmiş, onaylamış ve devam etmiş uygulamaya. Evet, Konsey de anlaşılan konuya yeterince eğilmemiş ve bu uygulamaya devam etmiş; en sonunda, hatta Sayın Demirel'in söylediğine göre, Rabıta parayı kendi kestiği için Özal hükümeti de bu işi durdurdu. Yoksa onlar uygulamaya devam edeceklerdi. Bugün de yanlış olduğunu kabul etmediler. Paramız yoktu dediler; sonra para bulduk kestik dediler. Bugün muhakkak bilmediğimiz başka bağlantılar var. Şirketler ve vakıf bağlantıları özellikle karanlık ve meydana çıkmadı henüz. Bu, tarikatçılık yapılan iller kuruluşlar, okullar, öğrenci kursları veya dernekleri diye kurulan öğrenci yurtları. Tüm bunların parası nereden geliyor? Bunlar meydana çıkmadı.

Türk-İslam sentezi felakete götürür.

— *Sayın İnönü, siz görebildiniz mi bilmiyorum, biz daha önce 2000'e Doğru dergisinde, 4. sayıda devletin en yüksek organlarının, kültür politikasını Türk-İslam sentezi temel sloganına dayandırmak şeklinde stratejik bir karar aldıklarına dair belgeler yayımladık. Bu karar, doğrudan doğruya en yüksek devlet görevlilerinin katıldığı Atatürk Yüksek Kurumu'nun bünyesindeki önemli bir toplantıda alınmış. Bizim yayımladığımız belgelere göre aşağı yukarı şöyle bir tablo çıkıyor: Deniliyor ki, Osmanlı Devleti eski Türk-İslam senteziydi. Atatürk ise yeni Türk-İslam sentezini kurmuştur. Yani Atatürk'ün yaratılmasına önderlik ettiği eser, bir "Yeni Türk-İslam sentezi" imiş. Gene birinci sayısında dergimizin, devletin Güneydoğu olayları karşısında cihada çağrı anlamına gelen bildiriler yayımladığını sergiledik. Şimdi Güneydoğu olayları, Sayın Genelkurmay Başkanı'nın da teşhisi ile, esas olarak bir "etnik sorundan" kaynaklanıyor. Siz, Türk-İslam sentezi şiarı ile ya da dini temelden hareketle, Türkiye'de milli birliğin, iç barışın, istikrarın sağlanıp korunabileceğini düşünüyor musunuz?*

— Türk-İslam sentezi, imparatorluğun son zamanlarında denenmiş ve imparatorluğun başına dünya kadar felaket getirmiş bir yoldur. Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgi, Balkan Savaşı'daki felaketler. Bunların hepsinin, Türk-İslam sentezi ile ilgisi vardır. Cumhuriyeti kuranların da bunun çıkmaz bir yol olduğunu bilerek bu yola itibar etmediklerini; tam tersine, laik bir Türkiye'nin Avrupa uygarlığı ile

temsil edilen dünya uygarlığı içinde eşit bir üye olarak yerini alması doğrultusunda bütün gayretlerini sarfettiklerini biliyorum. Türk-İslam sentezi yolu, ülkemizi yalnız felakete götürür.

Biz Türkiye'de sosyal demokrasiyi gerçekleştirmek isterken, demokrasiyi ve tabii ekonomik kalkınmayı ele alıyoruz; ama bunlarla birlikte bir de kültürel yaklaşımımız var. O da, Türk-İslam sentezi değil, Atatürk'ün, Cumhuriyet'in başlattığı doğrultuda, uygar, insancıl, barışçı, serbest düşünceye, akla dayanan, milliyetçiliği de Atatürk'ün ifade ettiği şekilde, Türkiye'de olan TC nüfusu taşıyan herkesin Türk olduğu, milletimizden olduğu şeklinde kavrayan bir uygarlık yaklaşımının gerekli olduğunu düşünüyoruz.

Onun için, Türk-İslam sentezinin resmi bir hüviyet kazanmakta olması veyahut kazanmaya çalışmış olması... Gerçi ben bunun geçtiğini sanıyorum. Bundan sonra gittikçe zayıflayacaktır bu akım. Çünkü zarar getirmekte olduğu artık meydana çıktı. Ama geçen dönemdeki yaklaşım, soldaki akımları tamamen kapatıp yalnız sağdakine yol açmak şeklinde olduğundan, Türk-İslam sentezi denen hareketler bu ortamda yeniden canlanma fırsatı buldu. TRT'den buldu, çeşitli konferanslarda buldu ve Cumhuriyet döneminde bir azınlık olarak kalmış olan, Osmanlı döneminde de hem imparatorluğu felakete götüren, hem de gelişme yolları bakımından tıkanmaya sebep olan bir akımın, yapay olarak Türkiye'de güçlenmiş görünmesine yol açtı. Ama ben bunun artık yavaşlayacağına, doğal yerine ineceğine, yani bir azınlık hareketi olarak kalacağına inanıyorum. Hem Türkiye'nin, hem de Türk halkının çıkarları bunu gerektirir. Ulusumuzun çıkarı, ulusumuzun kendi niteliklerini serbestçe geliştirmesindedir. Türk-İslam sentezi gibi mistik ve çağımızın gelişmesine ayak uyduramayacak, ayrıca birçok gerçeğe uymayan tehlikeli hayallerle, Turancılıkla iç içe olan bir sentez denemesi, başımıza ancak sıkıntılar, felaketler getirir. Aynı zaman da hayatı düşünebilen insanlara zehir eder Türkiye'de.

— *Türk milliyetçiliğinin henüz Osmanlı döneminde yaşayan öncülerinden Ziya Gökalp, "Türkçeleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" diye bir program ortaya koymuştu. Daha sonra Kemalizm ve genç Türkiye Cumhuriyeti, bu üç unsurun birini attı. Türk milliyeti, temelindeki muasırlaşmak hedefini korudu ama İslamlaşmak hedefini Cumhuriyet'e intikal ettirmedi..*

— Tabii. Bir şey yok bunda; Osmanlı döneminde denenmiş bir akım ve bunun Turancılıkla ilgisi var, İslam âlemi liderliği ile ilgisi var ve temel yaklaşımı ayrıca yaratıcılığa, dünya medeniyetini geliştirmeye dayanmayan bir yaklaşım. Temel yaklaşımı geçmişine dönük bir yaklaşım; o bakımdan da canlı gelişmek isteyen, dünyaya katkı yapmak isteyen bir topluluğun kabul etmesine imkan olmayan bir yaklaşım.

Sözlerim yanlış anlaşılmasın: Türk milliyetçisi olarak, *bizim* yolumuzda gelişme olanağı vardır. Keza, dini duygularını eskiden ve bugün de olduğu gibi canlı bir şekilde tutmak isteyen vatandaşlarımızın bu şekilde yaşamaya devam etmeleri, beklediğimiz, gördü-

ğümüz, göreceğimiz gelişmedir. Bütün bunların Türk-İslam senteziyle bir ilgisi yoktur; o bakımdan sözlerim yanlış anlaşılmasın. Türk-İslam sentezi *siyasi* bir akım olarak ortaya çıkmıştır ve gene öyle çıkarılıyor. Fakat bu akım bir azınlık akımıdır ve büyük bir topluluğun, Türkiye Cumhuriyeti gibi dünya medeniyetinde yerini almak isteyen bir topluluğun buna bağlanması son derece zararlı sonuçlar verir. Bir azınlık akımı olduğu için, öbür devletler de bunu kendi aleyhlerine yorumlarlar ve dolayısı ile ilişkilerimiz de bozulur. Ayrıca, kendi hayatımızda da doğal gelişme yollarını kapattığı için, tek tek her birimizin aleyhine sonuçlar verir.

Yayılmaya kalkarsanız sonunda daha da küçülürsünüz

— Bu, ilişkilerimizi bozar dediniz efendim. Hakikaten şöyle bir şey görülüyor; içte, Türk-İslam sentezi bir program olarak ortaya atılırken, dışa dönük olarak da, artık Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" ve Lozan sınırlarıyla yetinmek, Misak-ı Milli'nin son aldığı şekille yetinmek şeklindeki ilkesinin eskidiğinden söz eden çevreler var. Bunlar, yeni bir dış politika ilkesi olarak Türkiye'nin "dış Türkler"'le aktif bir şekilde ilgilenmesini öneriyorlar. İçe ve dışa dönük programlar arasında paralellik olduğu gözüküyor. Bu doğrultuda, yakın zamanda Türkiye'nin Musul ve Kerkük petrolleri ile de artık ciddi bir şekilde ilgilenmesi, eğer bir fırsat çıkarsa bunu kaçırmaması gerektiği şeklinde yorumlar yapılmakta. Hatta biliyorsunuz Avrupa basını, sınır-ötesi operasyonlarını, gittikçe Türkiye'nin Irak'taki silahlı varlığını meşrulaştırmak biçiminde yorumluyor. Bu gidişatı nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Ben de Turancılık filan derken, onu kastediyorum. TC'nin politikası, dışarıdaki Türklerle ilgilenmek, fakat bir yayılmacılık politikası getirmemek şeklinde olmuştur. Biz kendi milli sınırlarımız içinde ekonomik kalkınmamızı gerçekleştirmek, her bakımdan çağdaş uygarlığa erişmek yarışındayız. Bunu yaparken, başka ülkelerin uyruğu olarak yaşamakta olan soydaşlarımızın hayatlarıyla elbet *uzaktan* ilgileniyoruz. Ama bu ilgi o ülkenin içişlerine karışmak biçiminde kendini göstermemiştir. Anlaşmalarla soydaşlarımızı haklarını korumak yolunu tutmuşuzdur. Ve bu aslında yakın zamana kadar da yürütülüyordu. Bulgaristan'da, örneğin soydaşlarımızın uğradığı muamele karşısında, haklarının alınması için uğraşıyoruz. Ama bunları yanlış anlamamalıyız. Türkiye'de ve dünyada yayılmacı bir politikaya giriyoruz şeklinde yorumlamak, son derece yanlış olur. Atatürk'ün doğrultusunda yaptığımız politika, "Yurtta barış, cihanda barış"tır, haklarımızı korumak barıştır; ondan sonra ülke içinde kalkınma, her bakımdan çağdaş uygarlığa erişmedir. Bu politika yayılmacı politikayla birlikte yürütülemez; **kesin olarak olmaz.** Ya yayılmacı olursunuz, elinize fırsat geçtikçe kısmi başarılar da kazanırsınız, bir süre zafer kazanırsınız. Ama ondan sonra başka tehlikelerle karşılaşırsınız. Daha da ufak bir ülke haline dönersiniz. Fakat bütün bunlar olurken de, ekonominiz de ilerlemez ve kendi ülkenizin insanı olarak da yeteneklerinizi pekiştiremezsiniz, yani insanca yaşayamazsınız. Ama başka şeyler yaparsınız tabii. Cihad peşinde koşarsınız, belki kısmi olarak başarı kazanırsınız, ama bu başka bir hayattır ve Türkiye Cumhuriyeti bunu reddetmiştir. Hem kalkınacağız, hem de başka ülkelere doğru yayılacağız: Bunu yapamayız. Zaten bugünkü dünyada yayılmak daha da imkânsız hale gelmiştir. Asıl mesele, zaten bunu yapabilmek meselesi değildir. Yanlış olan, bunu yapacağız havasını vermektir. Çünkü biz bu havayı verdiğimiz zaman, bizden daha güçlü devletler 'aman bunlar yayılma peşine düşüyorlar' diyecek ve herhalde bunu yapmasınlar, ona engel olalım diye şimdiden bize engel çıkaracaklardır. Bu engeller bizim kalkınmamızı önleyecek, bizim şimdiki hayatımızı daha da zorlaştıracak sonuçlar verir. Bu bakımdan da son derece yanlıştır, yayılmacı bir hava yaratmak. Türk-İslam sentezinin de bir tarafı budur. Bu bakımdan, diyorum dış ilişkilerimizi tehlikeye atacak bir azınlık yoludur; son derece tehlikelidir.

Düzeltme

22-28 Mart tarihli 12. sayımızdaki kapak haberimizin 11. sayfasının sonundaki paragraf ve kaynaklar hatalı yazılmıştır. Doğrusu şöyle olacaktır: "Peygamber bir güzel kadın görmüş. Hemen eve koşmuş, Zeynep'le yatmıştır." (Kaynak: Müslim, Kitabu'n Nikâh/9 Hadis no: 1403; Ebu Davûd, Sünen, Kitabu'n Nikâh/44, Hadis no: 2151; Tirmizi, Sünen, Kitabu'n Rıdâ'/9 Hadis no: 1158; Gazalî, İhyau Ulumiddin, Kitabu'n Nikâh c. 2. s.27) Ve ardından şöyle konuşmuştur:

"Kadın karşısına çıkarken şeytanın biçimindedir. Arkasını dönüp giderken de şeytanın biçimindedir. Bu nedenle bir kadın gördüğünüzde hemen kendi karınıza gidin, onunla cinsel birleşimde bulunun." (Bakınız, yukarıda yazılan aynı kaynaklar ve aynı yer, ayrıca hadisin yorumu için bakınız: İbn Melek, Mebarıku'l-Ezhar, Fişerhi Meşariki'l, c.l, s. 121.)

İşte şimdi istifa!

Cumhurbaşkanı Evren, cuma günü yaptığı basın konferansında Rabıta örgütünden maaş alınmasını öngören kararnameyi bilerek imzaladığını ve bugün gene imzalayacağını belirtti. Böylece "görmedim, duymadım, bilmiyorum" gibi mazeretler ortadan kalkmış bulunuyor. Bu durumda "Kraldan fazla kralcılar" ne diyecekler? Daha önemlisi, Cumhuriyet'in en sorumlu makamında, laiklik ilkesi konusunda bir duyarlık kalmadığı görülüyor. İşte istifa çağrısı şimdi tam yerine oturmaktadır.

Cumhurbaşkanı Evren, 27 Mart günü basına verdiği konferansta, Rabıta'dan maaş alınmasını öngören kararnameyi bilerek onayladığını belirtti. Böylece, daha önce Cumhurbaşkanı adına basında uydurulan mazeretlerin geçersiz olduğu bizzat Cumhurbaşkanı'nın ağzından saptanmış oluyordu.

Süngüler düştü

Cumhuriyet gazetesinin Rabıta yayınının ilk günlerinde, Cumhurbaşkanı Evren'in Basın Danışmanı Ali Baransel aracılığıyla yaptığı açıklamada, üç nokta üzerinde duruluyordu. Evren, basının görevini yaptığını belirtiyor, kendisinin laikliğinden şüphe duyulmasına üzüldüğünü açıklıyor ve o günlerin yoğun çalışma koşulları altında bu imzanın atılmış olduğuna işaret ediyordu. Nitekim Sabah gazetesi, Evren'in "hatasını kabul ettiğini" yazıyordu. Güneş gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Barlas ise, daha açıklamadan önce, "Kararname bugün Sayın Evren'in önüne gelseydi, Cumhurbaşkanı bunu kesinlikle imzalamazdı" diyerek Çankaya'daki görüşmesinden aldığı izlenimi özetliyordu.

Anlaşılıyordu ki, son birkaç gün içinde havanın değiştiği düşünülmüş, köprülerin altından sular geçtiği kanısına varılmıştı. Ya da Ali Baransel'in, Sabah gazetesinin ve Mehmet Barlas'ın yanlış anlamaları söz konusuydu. Bu son derece vahim dikkatsizlik(!) üstelik basındalkampanyalar açılmasına da neden olmuştu. Güneş ve Günaydın gazeteleri Evren'in kararnameyi imzalarken olayı bilmediğini işliyorve namlularını İnönü ile Sağlar'a çevirerek, onları istifaya çağırıyorlardı. Halkla anketler yapılıyor, vatandaşların gözyaşları içinde telefon ederek, Evren'in sorumlu tutulmamasını istedikleri manşetlerden veriliyordu. Manzara son derece dramatikti. Feshedilen TİKP Genel Başkanı Doğu Perinçek, perşembe günü yaptığı basın toplantısında, bu tavrı "Kraldan fazla kralcı" olarak nitelendiriyordu.

Bu "kralcı" tavır, süngüsünü ancak birkaç gün dik tutabildi. Evren'in basın toplantısından sonra, "bilmiyordu, yorgundu, o sırada vatan kurtarıyordu" diye kampanya yürütenlerin "şimdi ne yapacaklarını" düşünerek, mahçup bir halde konferanstan ayrıldıkları gözleniyordu.

İmam maaşına satılık cumhuriyet ilkeleri

Evren, basın konferansında imzasının başlıca gerekçesi olarak döviz yokluğunu öne sürüyordu. Bir gün önce ise, İnönü, *2000'e Doğru* dergisine yaptığı açıklamada, döviz yokluğu gibi bir mazeretin, bu uygulamaları ileride sürdürmek anlamına geldiğini saptıyordu. Öyle ya, Türkiye'nin dövizi önümüzdeki dönemde de kıt olacaktı. Bu durumda, Cumhuriyet'in temel ilkeleri imam maaşı karşılığında birer birer satılığa mı çıkarılacaktı?

Aslında olayın özü, döviz kıtlığı falan değildi. Atatürk Yüksek Kurulu toplantısında Türk-İslam sentezi kararı da, döviz kıtlığı yüzünden mi alınmıştı? Doğu'da cihat bildirileri, gene döviz kıtlığı yüzünden mi dağıtılıyordu? 12 Eylül yönetimi şeriatçı örgütlerden oluşan İslam Kültür Merkezi'ne niçin kucak açmıştı, ülkeye döviz mi gelecekti?

Basın konferansı baştan sona tek bir gerçeği sergiliyordu: Çankaya'da laiklik konuşunda bir duyarlık kalmamıştı. İşte istifa çağrısı, bu durumda tam yerine oturuyordu.

Niçin istifa?

1. Cumhurbaşkanı Evren, Atatürk Yüksek Kurulu'nun 20 Haziran 1986 günlü toplantısında Türk-İslam sentezini esas alan bir raporun, Türkiye'nin kültür hayatını topyekün planlamak üzere kabul edilmesine önderlik etmiştir.
2. Cumhurbaşkanı, Doğu bölgesinde devletin asker ve polisinin ayetli hadisli bildiri ve afişlerle, halkı "Allah'ın emrine itaate" ve "cihada" çağırması karşısında, hiçbir duyarlık göstermemiştir.
3. Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası bir anlaşma ile Rabıta, Hizbullah ve İslama Davet gibi şeriatçı örgütlere kucak açmasını onaylayan 8/4809 sayılı 4 Ağustos 1982 tarihli Bakanlar Kurulu kararnamesinin altında Cumhurbaşkanı'nın da imzaları bulunuyor.
4. Cumhurbaşkanı, imam maaşlarını Rabıta örgütüne ödeten kararnameyi bilerek imzaladığını kabul etmektedir.
5. Bir bütün olarak bakıldığında, Evren'in yönettiği Milli Güvenlik Konseyi döneminde din dersleri zorunlu hale getirilmiş, dinci ideolojinin yayılması devlet politikasıyla desteklenmiştir. □

CEMAL SÜREYA

Aydın Güven Gürkan

Ne demiş adam: "Tarih tekerrür etmez; çünkü tarihsel dönemler art arda geldikçe, tutkular aynı kalsa da, düşünceler değişip durur." Alalım Cumhuriyet Halk Partisi'nde çok eski olmayan bir geçmişteki yüzleri (Nihat Erim, Kasım Gülek, Kemal Satır, Turhan Feyzioğlu); sonra, alalım Sosyal Halkçı Parti'deki yeni yüzleri: Deniz Baykal, İsmail Cem, Tevfik Cavdar, Aydın Güven Gürkan. Düşünceler nasıl değişip durmuş.

Aydın Güven Gürkan SHP içinde ve Türkiye yüzeyinde nerede duruyor acaba? Bizim için şimdilik SHP içindeki yerine bakmak yeterli.

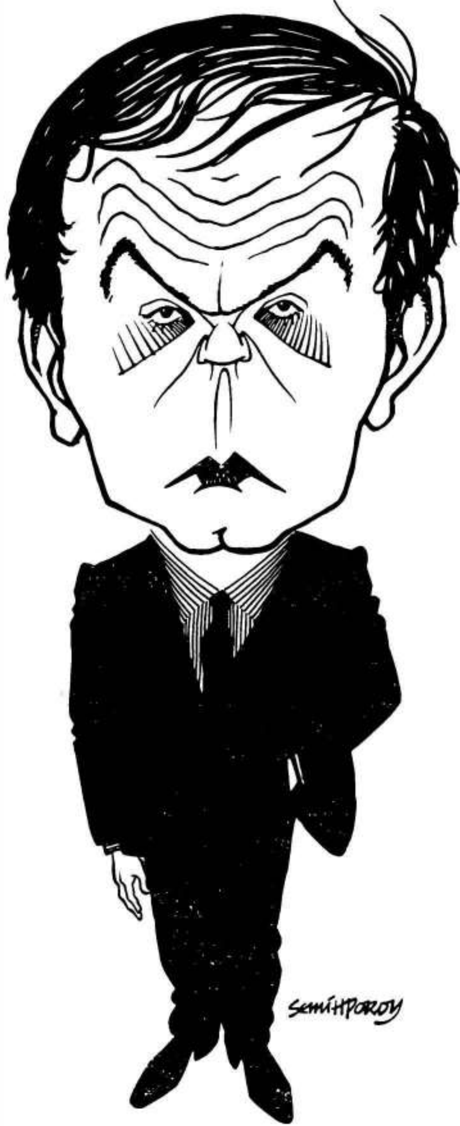
Yalnız adam.

Eski Halkçı Parti'den birlikte geldiği arkadaşlarının büyük bir bölüğü, onun gözüyle, bel bağlanacak durumda değil. Ayrıca, SHP içinde azımsanamaz bir güvensizlik çemberini kırması gerek. Gürkan, öfkeli ve ani çıkışları olan bir politikacı izlenimi yarattı. Son beş yılda oldukça hızlı bir devinim çizgisi çekti: Danışma Meclisi Üyesi; Halkçı Parti milletvekili, o partinin genel başkanı; DSP'ye yöneliş; SODEP üyesi, bu partinin genel başkanı; SHP üyesi... Gürkan'ın davranış bütününü olaylar içinde değerlendirdiğimizde, bu hızlı gidişte zikzaklar olmadığı sonucuna varacağızdır. Doğal, kendini açıklayabilen bir uzanım söz konusu.

Gürkan Danışma Meclisi üyeliğini (1982 Anayasası'nın hazırlayıcılarından biri) rahatça aşmıştır. Ona karşı duyulan güvensizlik başka iki olaydan kaynaklanmakta: DSP ile olan kısa serüven; SHP'de belirsiz kalması, hatta kimi zaman yanlış anlaşılması için özen gösterdiği bazı davranışları.

DSP serüveni, Ecevit'lerin kesin yadsıma tutumlarıyla noktalanmıştı. Çaldığı kapı açılmayınca, Gürkan, bu kez kendisi (ve herkes) için açılmış kucağa doğru yürüdü.

SODEP Genel başkanlığı'ndan SHP üyeliğine geçişin Gürkan'da uyandırdığı duygular tam olarak kestirilemez. Yine de, daha sonraki olaylar, kendisinin bazı davranışları, genel

başkanlık deneyinin bir psikoza yol açmış olabileceğini göstermekte. Keşke Gürkan iki ayrı partide genel başkanlık yapmamış olsaydı. Yalın, tek, ve eski doçent olarak işe başlasaydı. Geçmişteki iki genel başkanlık iki ökse gibi duruyor yolunun üzerinde. Böylece güvensizlik duygusuna bir de ürkme duygusu ekleniyor. Ya da öyle gösteriliyor. Gürkan'ın kendine fazlaca güvenmesi de o duyguyu pekiştirmekte.

Aydın Güven Gürkan'da, SHP, "yeni CHP' değil, "yeni bir CHP"dir; iş o noktada da kalmaz; hiçbir anlamda eskisiyle ilgisi olmayan yeni bir CHP söz konusudur. Zaman zaman partiyi aşıyor, kendi yeteneğini konuşturmak istiyor. Elbet bunun günümüzdeki koşullarda özel bir katkısı da olmuyor değil. Demokraside durulmanın ve kararlılığın ancak devinmeyle gerçekleşebileceğini kanıtlar gibi oluyor. O devinimin SHP ileri gelenleri arasında en doğal temsilcisi gibi görünüyor. Tutkunun, özgürlüğün ruhu olduğu onunla birkez daha vurgulanmış bulunuyor.

SHP'ye bir doğurganlık aşıladı.

Başarısı, çok net, çok daha net, bütünüyle net olmasına bağlı. Ne yazık ki iki genel başkanlık öyküsü kendisini şu anda bağlamış durumda. İkisinin de sadece nominal değer taşıdığının ayrımında değil sanki. Böylece kişisellik beklenmedik biçimde öne geliyor Gürkan'da. Olaylara amatörce bakamıyor. Politikada, şimdiki zamanla, gelecek zamanı dilbilgisi anlamında düşünmekten kurtulması, üçüncü genel başkanlığı baştan (hiç değilse bir an) yok sayması gerekiyor. Dostlarının başarılarına en azından karşıtlarınınkiler kadar geniş yürekle katlanmayı da öğrenmeli Gürkan.

Gürkan'ın sömürüyü yalnız yıkmayı değil, aynı zamanda aşmayı da özlediği belli. Buna karşılık, ekonomi konularındaki önerilerini ve gösterebileceği seçenekleri pek bilmiyoruz. Bunu sadece sosyal demokrasinin yeni anayasa ve güçler statükosu karşısındaki çekingen tavrına bağlayamayız. Her konuda (özellikle siyasal haklar konusunda) adamakıllı gözüpek sözcüklerle konuşan, konuşurken sık sık partisini aşan bir Gürkan'ın ekonomi planında geçişsiz, çoğunca da belirsiz cümlelerle yetiniyor olması ilginçtir. Bir "giz" mi var? Kopya vermek mi istemiyor? Temel taşlarından biri olduğu SHP'nin işlevini üstlenmekten mi kaçıyor?

SHP'de üst düzeyde görünen politikacılar arasında benzeri yok. Eşdeğeri ise bir başka partide, DYP'de: Nazif Kocayusufpaşaoğlu. Elbet, Kocayusufpaşaoğlu'nun, partisinde, uzmanlığını her an ortaya koyabileceği gerçeğini saymazsak.

Gürkan bir umut. Ama nergis çiçeği gibi bunun fazlaca farkında.

Bu onun açık alnına gölge düşürmüyor. Ama giderek renkkörlüğü yaratabilir. □

Muhalefet mayısta toplantı hazırlığında

DSP'de çatışmalar kızışıyor. İstanbul il yönetimine tepki duyanlar var. Doğu örgütlerindeki sorunlar çözülemiyor. Karşılıklı "Truva Atı" suçlamaları basında yer alıyor. Muhalefetin umudu olağanüstü Kurucular Kurulu'nda.

22 Mart Pazar günü, Demokratik Sol Parti'nin İstanbul il yönetimi belirleniyor ve ertesi günkü gazetelerde yayımlanıyordu. DSP muhalefeti, sonuçları,en az yönetime talip olanlar kadar merakla beklemekteydi. İstanbul'da henüz hiçbir kurucu,muhalefetin olağanüstü Kurucular Kurulu çağrısına imza vermemişti. Muhalefet çevreleriyle iyi ilişkiler içinde olanlar varsa da açıkça ortaya çıkmaya pek yanaşmıyorlardı.

İl yönetiminin açıklanması, yönetime talip olup da dışarda kalanlarda bir hoşnutsuzluk doğurmuştu. Bu, DSP muhalefetinin İstanbul'daki çalışmalarını hızlandırması için bir vesile olabilirdi. İstanbul'dan da bazı kurucuların açıkça muhalefet yanında yer alması, hareketin başarısı açısından oldukça önemli görülüyordu.

Rahşan Ecevit'in il yönetimini belirleyen açıklamasından hoşnutsuz olanlar, pek de az sayılmazdı. Az sayıda insanla da olsa, bazı bürolarda biraraya gelmeler, hoşnutsuzluğu yüksek sesle dile getirmeye yönelik tartışmalar hızlanmıştı. 23 Mart Pazartesi'nden beri yoğunlaşan bu toplantılarda, iki eğilim beliriyordu. Bir eğilim, "Normal kongrelerde konuşalım, eleştirilerimizi orada dile getirelim, şimdilik ses çıkarmayalım" görüşünü savunuyordu. Ancak açıkça muhalefet etme yanlılarının sayısında da belli bir artış vardı. Toplantılardan sonra Ankara'yı arayanlar, Celal Kürkoğlu ile ilişki kuranlar oluyordu.

İstanbul il yönetimine eleştiriler

Hoşnutsuzlar, İstanbul il yönetimindeki meslek dağılımının DSP ilkelerine ters olduğu, "Partiyi taban kuracak, taban yönetecek" diyenlerin yönetime tabandan kimseyi almadıkları eleştirisini yaygınlaştırıyorlardı. Mesleği tezgâhtar olarak açıklanan Mustafa Leblebici'nin Kapalıçarşı'da dükkânı olduğu da yayılan söylentiler arasındaydı. Bunun dışında, yönetime seçilenlerin üçü avukat, ikisi özel şirket yöneticisi, ikisi mühendis, biri de mali müşavirdi. İşçi kenti İstanbul'da, yönetimde işçi olmaması eleştiriliyordu.

Bu arada İstanbul il kongresinin 29 Mayıs'ta, Fatih'in İstanbul'u aldığı gün yapılmasının düşünüldüğü de söyleniyordu. Büyük kongre ise haziranda olabilirdi. Bu durumda, muhalefet mayısta Kurucular Kurulu'nu toplamak zorundaydı. Muhalefet, çalışmalarına hız verme ve mayısta, kampanyanın doruk noktasında, toplantı çağrısını yapma düşüncesindeydi. Planlanan çalışmalar arasında, sosyal demokrasinin durumunun tartışılacağı bir de panelden söz ediliyordu. Panelde konuşacaklar arasında, Celal Kürkoğlu'nun yanında, Halil Tunç, Prof. Cevat Geray, Doç.Dr. Türker Alkan'ın da ismi geçiyordu. DSP yöneticilerinden bir kişinin ise özellikle çağrılacağı belirtiliyordu.

Doğu'da muhalefet

Muhalefet, ilişkide olduğu bölgelerde yerel gazeteler aracılığıyla bir kampanya sürdürme çabasındaydı. *Son Söz* (Siirt) ve *Adıyaman* gazeteleri, DSP muhalefetine geniş yer veren özel sayılar çıkarmışlardı. Bunlar postayla kuruculara gönderilmişti. Toplanan imzaların yanında, bazı illerde, az sayıda da olsa, imza vermeyip muhalefeti destekleme sözü verenlerin olduğu, Celal Kürkoğlu'nun iddiaları arasındaydı.

DSP'nin Doğu örgütlerindeki sorunlar, geçtiğimiz günlerde de varlığını sürdürmüştü. 18 Mart'ta DSP Mardin Kızıltepe ilçe yönetimi "İlkesel sapmaları, haksızlıkları, antidemokratik uygulamaları ve anlamsız dışlamaları" protesto etmek amacıyla istifa etmişti. İlçe Başkanı Kamil Geleri, DSP Genel Başkanlığı'na yazdığı dilekçede, "Partimizin doğal olarak oluşmuş bulunan demokratik muhalefet hareketinin bayrağını, DSP Genel Merkezi'nin gönderine çekene kadar mücadele edeceğim" demekteydi. Ayrıca, Nusaybin ilçe yönetimi de "Celal Kürkoğlu'nun adamı oldukları" gerekçesiyle feshediliyordu. İlçe Başkanı Nevzat Yıldız; "Kızıltepe İlçe Başkanı Kamil Geleri muhalefet için imza vermiş. Ona imzanı geri almazsan Nevzat Yıldız'ı da görevden alacağız demişler. O imza verdiyse benim suçum ne? Mardin İl Başkanı Davut Taş gelip bizzat bana 'feshedildiniz' dedi. Heybet Aslan'ı da yeni yönetici olarak atadılar. Ama bana merkezden bir yazı gelmedi. Böyle giderse bu parti ileri gitmez" diyordu.

Mayısa doğru havalar ısınıyor

Mayıs ayı yaklaştıkça, DSP'deki çatışmaların daha da kızışacağı görülüyordu. DSP yönetimi basınla muhalefet hakkında ilk kez geniş bir şekilde konuşuyor; Grup Başkanvekili Ömer Kuşhan, *Zaman* gazetesine yaptığı açıklamada, Celal Kürkoğlu'nu SHP'nin DSP'deki Truva Atı ve aşırı solla ilişkili olmakla suçluyordu. Ertesi gün aynı gazetede, iki DSP kurucusunun sert yanıtı yer alacak, asıl Truva Atlarının Nuri Korkmaz ve Cahit Karakaş olduğu söylenecekti. Celal Kürkoğlu ise 26 Mart'ta yaptığı basın açıklamasında, DSP'nin Rabıta konusundaki tavrını eleştiriyordu. DSP, her fırsatta SHP'ye saldırmaktansa, laiklikle ilgili bu denli önemli bir konuda daha kesin bir tavır almalıydı.

Mayıs ayı yaklaştıkça bir soru kafaları daha fazla kurcalamaya başlıyordu. Kurucular Kurulu toplansa bile, Ecevit'in kurucuların çoğunu etkilemesi söz konusu olamaz mıydı? Bunu yanıtını zaman verecekti. ☐

L. DOĞAN TILIÇ

HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ

Bir kutlamanın başına gelenler

Balıkesir Barosu Başkanı Turgut İnal, din istismarından duyduğu kaygıyı, çağdaş bir Anayasa ve demokrasi özlemini dile getirdi; hakkında soruşturma açıldı.

Balıkesir Barosu Başkanı Turgut İnal, Ramazan Bayramı'nda göndereceği tebriğe "Bayramınızı kutlar esenlikler dilerim" gibisinden klasik bir cümle yerine, ülke ve yargı sorunları hakkındaki görüşlerini açıklayan bir mesaj yazmaya karar verirken, hakkında "Siyasi bildiri dağıtarak kamu görevlileri nezdinde devlet ve hükümeti küçük düşürücü, memurları tahrik edici beyanlarda bulunmak"tan ve "Dernekler Kanunu'na muhalefet"-ten soruşturma açılacağını düşünmemişti herhalde.

Dile getirilen kaygılar, özlemler...

Turgut İnal, devletin en yüksek kademesindeki yetkililerden valilere, yüksek yargı organı mensuplarına, hakim ve savcılara, avukatlara kadar gönderdiği tebrikte, "Atatürk'ün laik Türkiye'sinde, din istismarı öylesine çevremizi çepeçevre sarmıştır ki bu hız böyle sürdükçe, mahkeme salonlarımıza ŞERİATIN KESTİĞİ PARMAK ACIMAZ diye yazılmış tabloların asılması da yaklaşmış bulunmaktadır" diyordu. İnal, işkencelerden yakınıyor; "Sabahın erken saatinde kapıyı çalanın sütçü olduğuna ve o sütü getirenin de devlet olduğuna inanılması halinde, demokrasinin, sosyal adaletin yerleşeceğini" söylüyordu. Turgut İnal, çocuk mahkemeleri kurulmasına karşı çıkanların "Çocuklarımız gözbebeğimizdir, bizi severler" demeye hakları olmadığını belirtirken, bugüne kadar anayasanın yedi kez değişmesine karşın kabul görmediğini, artık 21'inci yüzyılın anayasasını yapmak gerektiğini de anlatmaya çalışıyordu. Baro Başkanı ayrıca, "Demokrasi, okumuşlar, varlıklılar, kahramanlar, cesurlar ve yüreklilerin yaşadığı yönetim değildir. Sıradan, hatta korkak yurttaşlar dahi demokrasilerde yukarıdakiler kadar rahat ve güvenceli olurlarsa, o ülkede demokrasiden söz edilir. Demokrasilerde şahısların ve kurumların kefaleti ve şefaatine kesinlikle gereksinim yoktur. Demokrasi şahsi güvence beklemez" diye de yazıyordu.

... Ve sonucu: Bir ihbar, bir soruşturma

Bayram tebriğinin gönderilmesinin ardından, "kanunlara saygılı bir vatandaş", başta Cumhurbaşkanı Kenan Evren olmak üzere diğer üst düzey yetkililere postaladığı ihbar mektubunda, "Nasıl olup da bu bildirinin emniyet yetkililerinin dikkatini çekmediğini" soruyordu. Gönen Kaymakamı S. Battal Önder ise Turgut İnal'a bayram tebriğini, "Bayram tebriği görüntüsüyle göndermiş olduğunuz bildiri mahiyetindeki yazınızın bizimle ilgisi kurulamadığı için" iade etmekle yetinmiyor; Adalet Bakanlığı'na, Balıkesir Valiliği'ne başvuruyordu.

Cumhuriyet Savcısı Meteoğlu: Bu mantık, suskun ağızların, yazmayan kalemlerin, düşünmeyen kafaların istendiği bir cemiyet yaratmaya götürür.

Bu başvuru üzerine, Turgut İnal hakkında "siyasal nitelikte bildiri dağıtmak"tan soruşturma başlatılıyordu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Kürsüsü'nden seçilen üç bilim adamından oluşan bilirkişi heyeti de mesajın bayram tebriği mi, yoksa siyasi bildiri mi olduğunu inceleyecekti. Prof. Dr. Erol Cihan, Doç. Dr. Köksal Bayraktar ve Doç. Dr. Feridun Yenisey'den oluşan bilirkişi, "İnceleme konusu bayram tebriğinin, hukuk ve yargılama faaliyetleri ile ilgili bazı dilekleri dile getirdiği, netice olarak siyaset kavramı kapsamına giren bir suç unsuru veya başkaca bir fiil unsuru müşahade edilmediği" görüşüne varıyordu.

Yazışmalar, yazışmalar

6 ay kadar süren bir araştırma ve soruşturma sonucunda, Balıkesir Cumhuriyet Savcılığı, Baro Başkanı Turgut İnal'ın mesajının siyasi bildiri değil, bayram tebriği olduğuna kanaat getirerek takipsizlik kararı verdi. Bu süre içinde Balıkesir Valiliği, Balıkesir Cumhuriyet Savcılığı, Balıkesir Emniyet Müdürlüğü, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, İçişleri ve Adalet Bakanlıkları arasında sayısız resmî yazı dolaştı durdu.

Yüz ağartan bir takipsizlik kararı:

Cumhuriyet Savcısı Teoman Meteoğlu, takipsizlik kararında, devleti ve hükümeti küçük düşürücü beyanlar bulunmadığına, tebrik yazısının alışılmışın dışında uzun olabileceğine dikkat çekerek, şu görüşlere yer veriyordu:

"Bir bayram tebriğinde 'Daha mutlu ve huzurlu günlere' şeklinde bir temennide dahi, genişletilip sürdürülen mantıkla siyaset yapıldığı veya alışılmışın dışında bayram kutlama tebrik yazısına yazılacak birkaç satır fazla yazının bir beyanname, bir bildiri olduğu kabul edilecekse, böylesine bir kaosun içine giriş, esas korunmasına çalışılan ana müesseseler olan hürriyet ve demokrasiye fevkâlade zarar veren halin hudusuna, suskun ağızların, yazmayan kalemlerin, düşünmeyen kafaların istendiği bir cemiyet yaratma girdabına sürüklenmeyi doğurur." □

AHMET DİRİCAN

Cumartesi-pazar çalışmaya mecburuz.

ENDÜSTRİ MESLEK LİSELERİ

Öğrenciler ucuz işgücü mü?

Yeni çıkan yasaya göre, öğren iler haftanın üç günü bir işyerinde çalışmak zorunda. Uygulamada tam bir başıboşluk hâkim. Öğrencilerin çoğunluğu meslekleriyle ilgili olmayan alanlarda çalışıyor. Öğretmen denetimi yok. Bu uygulama sonucunda kalifiye eleman elde etmek olanaksız.

Meslek liselerinde uygulamaya konulan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'na göre, öğrenciler iki gün okulda teorik eğitim görecek, üç gün işyerlerinde mesleki eğitimlerini pratik olarak sürdüreceklerdi. Okullara gönderilen yönetmeliğe göre, "Her öğrenci, meslek alanının öğretim programındaki, temrin, iş, proje, deney veya hizmetin asgari yüzde seksenini yapmak ve uygulamalardan başarılı olmak" zorundaydı.

Ancak uygulama, kanun ve yönetmelikte belirtilen durumların tam tersidir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, yeni kanunla girdikleri işyerlerindeki pratik çalışmalardan hoşnutsuz ve şikâyetçi.

Eti senin kemiği benim

Yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, okul idarelerini bir telaş almıştı. Binlerce öğrenciyi nereye yerleştirecek, mesleklerine uygun işyeri nasıl bulacaklardı. Bu konuda hiçbir ön hazırlık da söz konusu değildi. Bazı öğrencilere, işyerlerini kendilerinin bulmaları söylendi. Eş dost arandı. Bazı yerlerde öğretmenler, öğrencilerini ustabaşılara "eti senin kemiği benim" diyerek teslim ediyordu. Meslek okulları, çırak deposu gibi ele alınıyordu.

Meslekle ilgisi yok

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, meslekleriyle ilgisi olmayan işlerde, adeta angarya gibi çalıştırılıyordu. Müfredat programının yüzde 80'ini uygulamak bir yana, çoğu tüm eğitimleri boyunca sadece vida sıkıyor, yük taşıyor, lehim yapıyordu. Hiçbir mesleki bilgi vermeyen işlerde çalıştırılıyordu. Tesviye bölümü öğrencisi kumaş katlıyor, makine teknisyeni öğrenimi gören boyacılık yapıyordu. Her şey karmakarışıktı. Yasaya göre öğrencilerin, öğretmenlerin denetiminde çalışmaları gerekiyordu. Ama ne gezer. Örneğin Haydarpaşa Endüstri Meslek Lisesi'nin öğrencileri Beykoz'dan Gebze'ye, Bakırköy'e kadar dağılmışlardı. Öğretmen, bu kadar dağınık öğrenciyi nasıl denetleyecekti.

Durumu idare et

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, durumdan şikâyetçiydi, ama yapacak bir şeyleri de yoktu. Yasanın ayrıntılarını bilemediklerinden hak talep edemiyorlardı. Hiçbir mesai ücreti almadan cumartesi pazar da çalışan öğrenciler, bunun yasal zorunluluk olduğunu düşünüyorlardı.

Öğrencilere işyerlerinde insanca davranılmıyordu. Kimi yerde küfürle karşılaşanlar bile oluyordu. Ancak öğrenciler işyerleriyle ve ustabaşılarla iyi geçinmek zorundaydılar. Notlarında onların da etkisi olacaktı. Çeşitli şikâyetler aktarıldığında kimi öğretmenler öğrencilerine "durumu idare etmelerini" öğütlüyorlardı.

Öğrencilere ucuz işgücü deposu gözü ile bakılıyor. Ücretler asgari ücretin yüzde otuzu kadar. Öğrenciler, öğretmenler uygulamadan şikâyetçi.

Yasaya göre "teknik lise öğrencilerine beceri eğitimi yaptıracak personelin usta yeterliliğine sahip, mesleğinde en az on yıl çalışmış ve iş pedagojisi kurslarını başarı ile tamamlamış olması" gerekiyordu. Ne var ki özellikle küçük işyerlerinde bunu sağlamak mümkün değildi. Böylece öğrenciler, ucuz işgücü haline gelirken, okullar aksaklıkları bakanlığa iletmekle yetiniyorlardı. Bakanlıkta ise hiçbir kıpırtı göze çarpmıyordu.

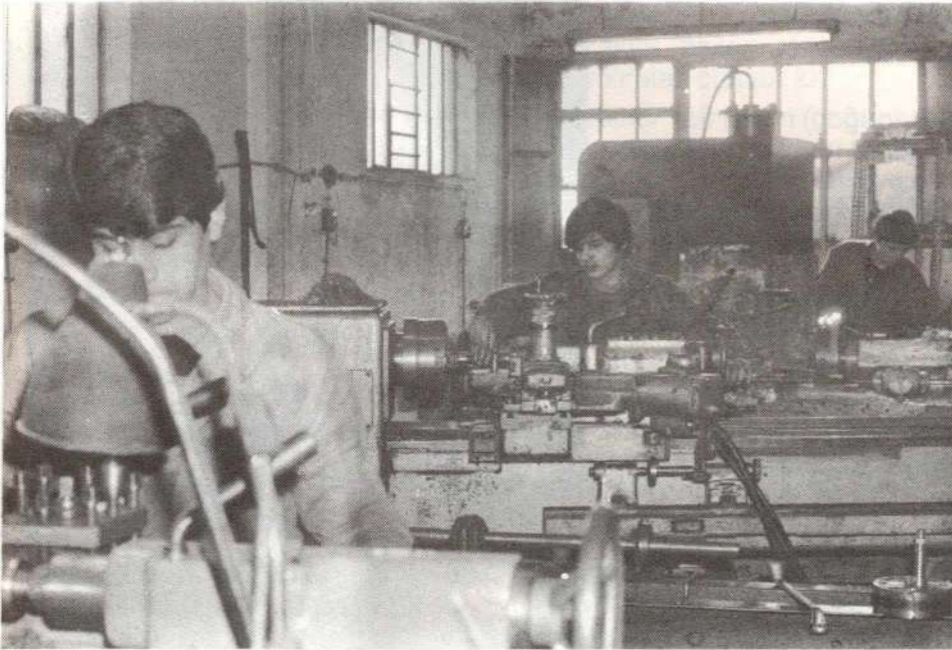
Meslek liseleri bitti

Öğretmen ve atölye şeflerinin çoğu bu uygulama ile endüstri meslek liselerinin fiilen ortadan kaldırıldığı kanısında. Daha önce, bu okullardan mezun olanlar işyeri açabiliyor, işyerlerinde teknisyenle işçi arasında kalifiye eleman olarak çalışıyorlardı. Ancak, bu yasadan sonra bunun pek mümkün olamayacağı düşünülüyor. Çünkü bu uygulamalarla yetişecek öğrencilerin hiçbir kalifiye özellik kazanamayacağı vurgulanıyor. Rutin ve meslekle ilgisiz işlerde çalıştırılan öğrencilerin hiçbir beceri geliştiremedikleri söyleniyor. Bu uygulama ile işletmelerin ucuz işgücü gereksiniminin karşılandığı, grev ve lokavt haklarının dışında tutulan öğrencilerin işverenler açısından aranan tipte işçi oldukları belirtiliyor. Öğrenciler asgari ücretin yüzde 30 kadarı olan 8.500 ile 12.500 TL arasında ücret alıyorlar. Eskiden öğrenci istemeyen işyerleri şimdi ısrarla öğrenci arıyor. Örneğin, Profilo'da 200'ün üzerinde öğrenci var. Netaş ve Teletaş da aynı.

Yasanın gerekçelerinden biri öğretmen yetersizliği ve teknolojik eksiklikti. Ancak uygulama gözönüne alındığında, öğrencilerin yüzde 80'inin küçük işyerlerinde çalışmaları sonucu, bu eksikliğin daha da pekiştiği görülüyordu. Öte yandan bu uygulama okullardaki milyarlarca liralık yatırımın atıl kalmasına yol açıyordu.

Otomasyon

Atölye şefleri 1960'lı yıllarda meslek liselerinde en gelişkin teknolojinin kullanıldığını, ancak teknik eğitime ayrılan bütçenin yetersizliği nedeniyle teknolojinin gittikçe geride kaldığını anlatıyorlardı. Bunun yanı sıra teknik öğretmenlere verilen ücretlerin azlığı, çoğu öğretmenin istifa ederek özel işyerlerine geçmesine yol açmıştı. Yeni yasa bu sıkıntıları çözmek iddiasıyla ileri sürülmüştü, ama sonuç tam tersiydi. □

Bölümlerimizde çalışmak istiyoruz.

2000'e Doğru muhabirleri, çeşitli işyerlerinde çalışan meslek lisesi öğrencileriyle görüştü, sorunlarını dinledi.

"Tesviyeciyim, ama burada kumaş taşıyorum"

— *Ne zamandır burdasınız?*
— Geçen ayın 11'inden beri.
— *Hangi bölümde çalışıyorsunuz?*
— Aslında boya apre bölümündeyiz de burada konfeksiyona verdiler.
— *Siz hangi bölümdesiniz?*
— Makine... Burda konfeksiyona verdiler. Elbiselerin ipliklerini kesiyoruz. Lekeleri temizliyoruz. İşçilerden daha fazla çalışıyoruz.
— *Mesleğinizle ilgili bir şeyler öğreniyor musunuz?*
— Hayır öğrenemiyoruz. Mesela biz makine teknisyeniyiz. Tornada çalışmamız gerekir. Burda kumaşta çalışıyoruz.
— Benim var, ama kumaşların boyanmasıyla ilgili...
— *Hangi okuldansınız?*
— Kadırga Endüstri Meslek Lisesi.
— *Burda ne yapıyorsunuz?*
— Elbise taşıyoruz.
— Benim bölümüm tesviye. Burda kumaş paketliyoruz. Karton mukavva taşıyoruz.
— *Öğretmenleriniz sizi denetliyor mu?*
— Hayır.
— *Yönetmeliğe göre başınızda pedagoji eğitimi görmüş kimselerin bulunması gerekir.*
— Kimse yok. Bize bir de bağırıyorlar. Cumartesi pazar 7-3 arası çalımamız gerekiyor.
— *Kim koyuyor bu mecburiyeti?*
— Personel müdürü.
— *Burda notları kim veriyor size?*
— Kimse vermiyor şu anda.
— Okula gittiğimizde sorulan sorulara cevap veremiyoruz.
— *Siz hangi okuldansınız.*
— Tekstil meslek lisesi. Dokuma bölümünden.
— *Burda ne yapıyorsunuz?*
— Dokuma bölümünde iplikçiyim.
— *Burdaki eğitim teknik bilginizi artırıyor mu?*
— Yeterli değil.
— Ayrıca yeterince ilgi gösterilmiyor bize. İşçilerden daha düşük muamele görüyoruz.
— *Ne kadar ücret alıyorsunuz?*
— 12 bin 500 TL.
— 8 bin 500 TL.
— *Neden farklı?*
— Ben 71 doğumluyum. Arkadaşlar daha büyük.
— *Ne talep ediyorsunuz?*
— Biz ilgili bölümlerimizde çalıştırılmak istiyoruz. Böyle giderse düz işçiden farkımız olmayacak.
— Bizi çırak olarak görüyorlar.
— Çok da yoruluyoruz yani.
— *Kaç yaşındasın?*
— On altı. Arkadaşlarla beraberim, ama yoruluyorum.
— *Azarlayan, kızan oluyor mu?*
— Ooo... Hepsi.
— *Ne diyorlar?*
— Bağırıyorlar, azarlıyorlar. Siz burda çalışmaya mecbursunuz falan...
— *Bunu kim yapıyor?*
— Ustabaşılar.
— *Fabrika yönetimine bidirdiniz mi?*
— Bildirdik. Biraz hafifledi. □

"Dersler azaldı. Artık üniversiteye giremeyiz"

— *Ercan, çalıştığın yeri biraz anlatır mısın? Ne işler yapıyorsunuz?*
— Biz oturuyoruz. Yaptığımız iş oturmak. İşler dışarıda.
— *Dışarıdakiler ne yapıyorlar?*
— Tel çekiyorlar. Evlere elektrik çekiyorlar.
— *Sizi götürmüyorlar mı?*
— Yasak.
— *Neden?*
— İş kazası var ya. Başamıza bir iş gelir diye kimse sorumluluk almıyor.
— *İçerde neler yapılıyor?*
— Arkadaşlar kartoteks dolduruyorlar. Mesleğimizle ilgili, ama sene sonu sınavı ile ilgili hiçbir şey yok.
— *Okulda ne yapıyorsunuz?*
— İki gün ders var. Dersler azaldı.
— *İşyerinin davranışı nasıl size karşı?*
— İyi. Hepsi öğretmeye çalışıyorlar, ama öğretecek bir şey yok ki içeride.

İnönü Meslek Lisesi öğrencileri

— *Bu uygulama ile ilgili ne düşünüyorsun?*
— Dersler azalınca üniversiteye girme şansımız tamamen ortadan kalktı. Zaten şansımız azdı. İyice yok oldu. □

Cevat Çetinkaya:

(Haydarpaşa Endüstri Meslek Lisesi Müdürü)

Kanun gerekliydi, aksaklıklar zamanla düzelecek

2000'e Doğru muhabiri, meslek liselerine ilişkin yeni düzenleme, uygulamada öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar üzerine Haydarpaşa Endüstri Meslek Lisesi Müdürü Cevat Çetinkaya ile görüştü.

— *Bu yasaya neden gerek görüldü? Meslek liseleri amacını yerine getiremez duruma mı gelmişti?*
— Sanayileşmiş ülkelerde lise çağındaki gençlerin yüzde 60 ve daha fazlası meslek öğrenimi görüyor. Bizde bu oran daha yüzde 20'leri yeni yeni aşıyor. Bunun belli bir süre sonra yüzde 50-60'a çıkması lazım. Bu da şu anda var olan okullar gibi birçoğunu daha gerektiriyor. Bu tür okulların kurulması da çok pahalı. Dolayısıyla böyle pahalı bir okul kurmak yerine sanayinin potansiyelinden yararlanmak ve aktif şekilde meslek öğretimi yapmak bir ihtiyaçtı. İkincisi, okullarda daha çok statik bir çalışma var. Otuz senelik makineler kullanılıyor. Bakıyorsunuz yirmi senelik kitap hâlâ okutuluyor, halbuki teknoloji değişmiş. Sanayi ise çok esnek. Alıyor makineyi, adamını yetiştiriyor, başlıyor. Dolayısıyla, okulların yetiştirdiği elemanlar sanayinin ihtiyacına cevap veremiyor. Bu ayrılığı giderebilmek için ya sanayideki yeniliği okula getirmek ya da okulu sanayiye götürmek gerek. Birinciyi yapmak zor, ama ikinciyi yapmak daha kolay.
— *Kaç işyerine öğrenci yerleştirdiniz, nasıl yerleştirdiniz, ne gibi zorluklarla karşılaştınız?*
— 207 işyerine 608 öğrenci yerleştirdik. İşyeri incelemesinde bazı isabetsiz seçimler olduğunu da gördük ve değiştirdik. Tüm öğrencilerin sigortalarını da tamamladık ve bütün bu bilgileri bilgisayara geçirdik. Hangi işyerinde, hangi bölümde, hangi öğrenciler var, kolayca takip edebiliyoruz. Öğretmenleri belli saatler ve belli günler için işyerlerinin kontrolüne gönderiyoruz. Kimin hangi günde, hangi firmaya gideceğini planladık. Bunların gidip gitmediğini de kontrol edeceğiz tabii.
— *Yönetmeliğe göre işyerlerinde öğrencilerin başında iş pedagojisi görmüş deneyimli ustaların bulunması gerekiyor. Bu mümkün olabiliyor mu?*
— Şu anda bazı büyük firmalarda mümkün. Netaş, Teletaş gibi. Bunlarda eğitim üniteleri var. Bunun dışında küçük işyerlerinde böyle eleman bulundurulacağını düşünmek zor. Bakanlığımızın MESS'le anlaşmaları var. Her okuldan birkaç öğretmen istendi. Bu bildirilen öğretmenler pedagojik formasyon gösterecek ustalara ders verecekler. Bu nedenle önce kendileri eğitilecekler.
— *Çok sayıda öğrenciyle görüştük. Genellikle şikayetçiler. Meslekleri dışında işlerde çalıştırılıyor, vasıfsız bir işçiye yaptırılacak işler yaptırılıyor.*
— Şikâyetler belli ölçüde doğrudur ve haklıdır da. Yalnız bu kanun yerine oturuncaya kadar bunlar olacak. İşyerinde kurulmuş bir düzen var. Bu öğrencilerin ucuz işgücü değil de eğitim için oraya gelmiş eleman olduğu kavramı yavaş yavaş yerleşecek, öğretmenlerimiz de oradaki ustayı ve iş sahibini uyaracaktır. İşyerinin şartları bazen tekdüze iş yaptırmayı gerektiriyor. Bu hep böyle olursa, telafi eğitimi yapacağız. Genellikle durumu izah ederek böyle yerlerden alıyoruz öğrencimizi. Bunlar birdenbire düzelecek aksaklıklar değil.
— *Bazı işyerlerinde hafta sonları çalışma zorunluluğu getirilmiş, ama mesai de ödenmiyor.*
— Yönetmeliği göre, öğrenci işyerinin kurallarına uymak zorunda. Kendi çalışmasının bozulmasına elbette izin vermeyecek. Ama bu, hafta sonu çalışma zorunluluğunu getirmiyor tabii. Haftanın üç günü çalışma zorunluluğu var.
Kısaca özetlemek istiyorum. Bu kanun lazımdı ve güzel bir tanzimle başarılı olunur. □

Uydulu basın toplantısı ve kuvafür

— Saçım iyi mi Hasan?

— Gayet iyi efendim, gayet iyi!

Konuşma, berberde falan geçmiyordu; ta Houstonlardaki Sayın Özal ile taaa Ankaralardaki Hasan Celal Güzel arasında geçiyordu.

— Sen de çok iyi görünüyorsun...

Hasan Celal Güzel'in iç ferahlaması, dış çizgilerine vurdu. Zaten yumuşak çizgilerdi. Demek, Houstonlara varanlar, onu o kadar, o kadar zemmetmemişlerdi Başbakana. Eski başbakanlarla, uydulu basın toplantısı başlamıştı...

— Nereden bunu çıkarıyorsun?

— Deneyim denen o kötü, karanlık kuyunun dibinden. Belki kötülemeye vakitleri olmamıştı. Üstelik Başbakan, seslenmişti teknisyenlere:

— Hasan Celal Güzel ekrana ilkönce yalnız çıksın...

Şu yazarlar ne demişler?

"Büyüklerin yakınlığı, yakıcı bir alevdir."

Şimdilik aleve dayanıyordu Hasan Celal Güzel. Alev yüreğini bile ısıtıyordu şimdilik.

Hasan Celal Güzel'in yüzünde, dürüstlük egemendi hâlâ, ama mimikleri, ne kadar Özal'ınkilere benzemeye başlamıştı. Üslûbu da...

Henüz deneme aşamasındaydı uydulu seans; Özal'ın yüzünde, birtakım uzay yeşillikleri, uzay pembelikleri belirip sönüyordu.

Birtakım flulaşmalar, kesilmeler oluyordu... Ama teknoloji devri, teknoloji devriydi. Teknolojinin de daniskasını bizler yaratmıştık... Başka kimler olacak ki?

"Rabıtalı" bir basın (çoğunluktan söz ediyoruz), uydulu toplantıya katılmıştı, muniiis, tavlayıcııı, küçük küçük espriler serpiştiren, önce ince nezaketçikler dağıtan...

Aslında (bir iki istisna dışında), Sayın Turgut Özal toplantıya egemendi.

Amma koşuşmuştu Devlet Bakanı Hasan Celal Güzel, toplantıyı, kusursuz ayarlamak için...

Son dakkaya kadar da demevi bünyesi icabı, alı alına, moru moruna, telaşlar içinde, heyecanlar içinde, koşuşmuştu. Ta, as basın mensupları, uzun masanın başında yerlerini alıncaya kadar...

Ve akar sular durmuştu:

— Saçım güzel mi Hasan?

— Gayet iyi efendim, gayet iyi...

Bu "gaaayeti" de hangi kuşağından çıkarmıştı ki?

Sen iyi... ben iyi... şu karşımızdaki, basın da, rabıtalı... Dünya ne rahattı.. Sordum, birinden birine:

— Neden sorularınız, bir iki soru dışında, bunca suda tiritti?

O, "Houston hassasiyeti"yle, ciddi ciddi yanıtlamıştı:

— Canım, daha adam nekahet devresinde!

Yaşa be hassasiyet!..

Benim kitabım çok eksik sahifeli. Bazı bilgilerden tamamen arınmış. Hani, derya tutuşmamış... Dünya, bildiğimiz, kavanoz dipli dünya; sorular, veraset yoluyla basına devredilmiş sorular; yanıtlar da sorulara tamamen uygun... Üstelik, Sayın Özal da yurda, bir iki güne kadar dönecek. Bir - iki gün bekletilemeyecek, ne vardı, bu "kaynata kaynata" yapılan, uzuuun sorulu, uzuuun yanıtlı basın toplantısında? Bir soruya, Sayın Özal'ın yanıtı, tam on beş dakikasını aldı ömrümüzün.

— On altı...

Bencağız, eksikli, sahifeleri yırtık, sıska kitabımı yanık böğrüme bastırdım. Düzgün ve dolgun yüzlü, alı alına moru moruna Hasan Celal Güzel'i izliyordum.

Niye vesileli vesilesiz bunca ortalara fırlayı fırlayıveriyor, diye...

Tekliye tüklüye (oysa selistir normal konuşması), Rabıta'dan dünya alemi aklamasını izlemiştim, daha önce. Ben olsam, sıyırırdım kendimi:

— Bu konu son derece önemli... Sayın Başbakan Vekili Kaya Erdem yanıtlasın... Öyle demenin olanağı yoksa, bir diplomatik grip icadederdim. Havalar da zaten cozuttu!..

— Sayın Güzel, ya benim saçlarım nasıl, devri adaletinizde?

— Gayet diken diken efendim, tıpkı, Ortacağ'da yakılmağa götürülen cadılarınki gibi, gayet diken diken!

Neyse, iyi ki Mehmed Ali Birand'ın develeri kurtarmak aklına geldi... Ya uyduların toplantısı gecikseydi? □

METRİS CEZAEVİ E-9. Koğuş. Soldan 4. dayak yiyenlerden.

METRİS CEZAEVİNDE YİNE DAYAK

Mahkeme suç duyurusunda bulundu

Metris Cezaevi'nde bulunan bir grup tutuklu, 24 Mart günü çıkarıldıkları duruşmada, mahkemeye gelirken, cezaevi idaresince dayak atıldığını ifade ettiler. Tutuklulardan İsmet Çolak, Veli Balaban, Hüseyin Yaman, Hasan Ali Yalçınkaya ve Halil Kantarcı'nın vücudunda darp izleri tespit eden mahkeme, suç duyurusunda bulundu.

2000'e Doğru'nun 18-24 Ocak 1987 tarihli 3. sayısında Metris Özel Askeri Ceza ve Tutukevi ile ilgili bir habere yer verilmişti. Haberde özetle, adı geçen ceza ve tutukevinde 100'e yakın tutuklunun ciddi şekilde hasta olmasına rağmen gerekli muayeneden geçirilmeyip, tedavi edilmediği vurgulanıyordu. Ayrıca, çeşitli tarihlerde meydana gelen dayak olaylarından birkaç örnek aktarılıyordu.

Yayının ardından, ceza ve tutukevi müdürü, tutuklu ailelerine haberin asılsız olduğu ve tekzip yazacağı temelinde bir açıklamada bulunmuştu. Fakat, 24 Mart 1987 günü ceza ve tutukevinde yaşananlar, dayak olaylarının yeni bir halkasını oluşturuyordu.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askeri Mahkemesi'nce, Metris mahkeme salonunda devam eden TKP-ML TİKKO III davasının 24 Mart 1987 günü yapılan duruşmasında tutuklular cezaevi idaresi hakkında suç duyurusunda bulundular. Tutuklulardan İsmet Çolak'ın sözleri tutanaklara şöyle geçiyordu: "Duruşmaya getirilirken, cezaevi idaresi tarafından yarım saat süre içinde çeşitli cebir, şiddet ve darpa maruz kaldık." İsmet Çolak'ın zapta geçen olayla ilgili anlatımına göre, olay yatıştıktan sonra gelen binbaşı, ikinci bir "dayak faslı" için askerlere emir veriyordu. Bu uygulamanın sonucu olarak, üzerlerinde "cebir alametleri" bulunduğunu belirten Çolak, bunun tespit edilip tutanaklara geçirilmesini istiyordu. Ayrıca, cezaevi görevlisi binbaşı için de suç duyurusunda bulunuyordu.

Adı geçen tutuklunun bu açıklamaları üzerine, mahkeme heyeti uygulamaya maruz kaldığını belirten tutukluları tek tek huzura aldı. İsmet Çolak'ın, "Sol gözünün alt kısmında siyahımsı bir şey olduğu ve sol gözünün kızarmış olduğu", Veli Balaban'ın, "burnunun üst kısmında kurumuş kan lekesi ve sol üst dudak ve bıyık hizasında kurumuş kan izleri olduğu", Hüseyin Yaman'ın, "sol kolunun bilek kısmında yara nebdesi görüldü"ğü, Hasan Ali Yalçınkaya'nın, "sağ bileğinde bir om kadar şişlik tespit" edildiği zapta geçirildi. Ayrıca Halil Kantarcı, parçalanan giysilerini mahkeme heyetine gösteriyor ve bu, "Pantolunun yırtık olduğu görüldü" şeklinde tutanakta yer alıyordu.

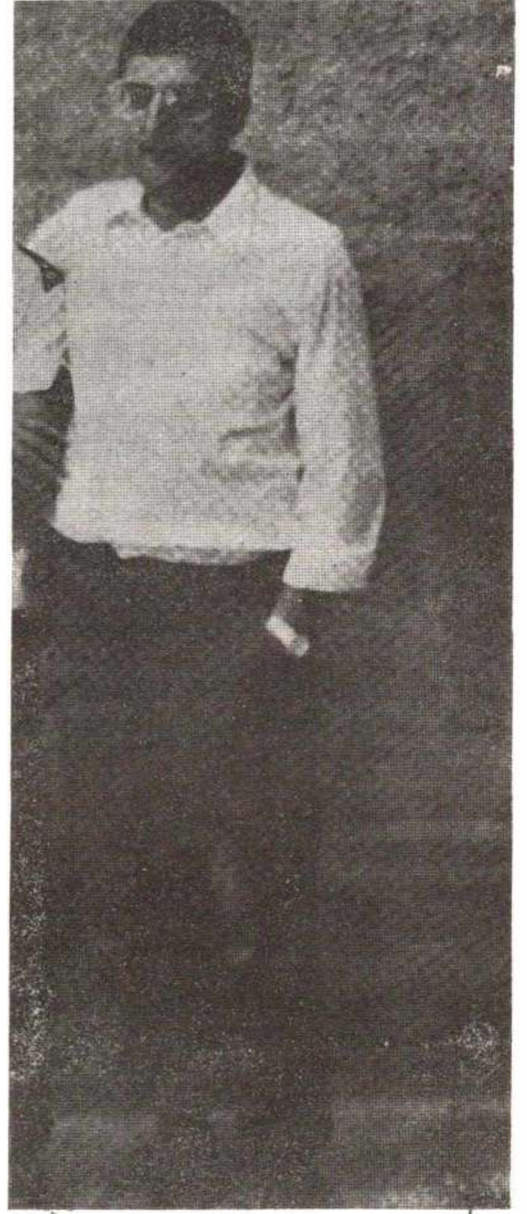
Tutuklular mahkemeye getirilirken, dayak "gerekçesi"ni de açıkladılar. Olay, tutuklulardan İsmet Çolak'ın elindeki dilekçenin mahkeme heyetine ulaştırılmak istenmemesinden patlak vermişti. Dört sayfadan ibaret, 24 Mart 1987 tarihli 1. Ordu Komutanlığı 2 Nolu Askeri Mahkemesi Başkanlığı'na hitaben yazılan ve "Kürt ulusuna yönelik katliamları bir kere daha lanetliyoruz" başlığını taşıyan bu dilekçenin altında İsmet Çolak, Alaattin Çelik ve Köksal Yıldırım'ın imzaları bulunuyordu.

Duruşmanın sonunda, mahkeme tutukluların ceza ve tutukevi idaresi hakkında suç duyurusunda bulunulması talebini dikkate alıyor ve "Oturumdaki duruşma zabıtlarının fotokopisi eklenerek gereğinin takdir ve ifası zımmında 1. Ordu Komutanlığı'na gönderilmesine" karar veriyordu. Ayrıca, savcının talebi üzerine, dilekçede imzası bulunan tutuklular hakkında, "Türkiye Devleti hükümetini ve Silahlı Kuvvetlerini tahkir ve tezyif ve Kürtçülük propagandası"ndan dolayı suç duyurusunda bulunuldu.

Öte yandan, dayak olayına maruz kalan tutukluların yakınlarından, Osman Özdemir'in eşi Bade Özdemir ile İsmet Çolak'ın kardeşi Perihan Çolak, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'ne bir dilekçe ile başvurarak gerekenin yapılmasını istediler. □

Bir 36 yıl da Maraşlı'ya

Yayınladığı kitaplardan dolayı toplam 36 yıla mahkûm olan Maraşlı'nın birçok davası sürüyor.

"Düşünce suçu" sayfamızın bu haftaki konuğu Komal Yayınevi yöneticisi Recep Maraşlı. Yayınladığı çeşitli kitaplardan dolayı 36 yıl hapis cezası verilen Maraşlı'nın bu kesinleşen cezası dışında devam eden davaları da bulunuyor. Aslında Recep Maraşlı hakkında açılan davalar bu kadarla bitmiyor. Mahkemede yaptığı savunmalardan ötürü de cezalandırılıyor.

Recep Maraşlı 1982 yılında İstanbul'da tutuklandı. Çoğu tutuklu gibi işkence gördükten sonra 1983 yılında Diyarbakır Askeri Cezaevi'ne nakledildi. Cezaevinin kötü koşulları nedeniyle Maraşlı'nın sağlık durumu oldukça bozulmuş.

Geçtiğimiz yılın son günlerinde Uluslararası Af Örgütü Maraşlı'nın durumuyla ilgili olarak hükümete başvurdu. Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu bunu, "konu bizi ilgilendirmiyor" diye yanıtlıyordu. Adalet Bakanlığı Müsteşarı ise "Af Örgütü içişlerimize karışamaz... Bu örgütün fikir suçlarına bakışıyla Türkiye'nin bakışı arasında fark var. Bizim eylem suçu olarak nitelediğimizi onlar düşünce suçu olarak niteliyorlar" diyordu.

Komal Yayınevi yöneticisi mahkemeye verdiği 435 sayfalık savunmasında ise şöyle diyordu: "Metinde yer alan düşüncelerin, düşünsel sorumluluğunu her düzeyde taşıyacağımdan kimsenin kuşkusu olmamalıdır. Ama, bu görüşlerden hiçbir zorbalık ve ceza tehdidi ile geri dönülemeyeceğini de belirtmek isterim. Çünkü bu görüşler zengin bir ideolojik-teorik birikime dayalı olarak benimsediğim görüşlerdir. Eğer düşünce ve öngörülerimizde isabetliysek, haklıysak aklanacak, onurlandırılacağız. Yok eğer yanılmışsak, haksızsak zaten yazdıklarımızın hiçbir önemi ya da değeri olmayacaktır."

"Fikir suçu", "eylem suçu" dünyanın her yerinde aynı şekilde tarif edilmiştir. Düşünce suçuna "Avrupa'nın bakışı", veya "bizim bakışımız" diye bir şey olamazdı. Yetkililer adam öldürenle kitap yayınlayanı aynı sepete koyup, üzerine "eylem suçlusu" yaftası asarak mı Avrupa Topluluğu'na katılmayı hayal ediyorlar. □

Moskova'nın Afganistan pişmanlığı

Colombia Üniversitesi'nde yapılan bir sempozyuma katılan Sovyetler Birliği Birleşmiş Milletler Temsilcisi Yardımcısı Roland Timerbrev "Afganistan'ı istila etmemizin bir hata olduğunu kabul ediyoruz. Ancak şimdi askerlerimizi geri çekmek istiyoruz" dedi. *New York Times* gazetesi muhabirinin bir sorusu üzerine de Timerbrev, "Sovyet hükümeti adına konuşmadığını, kişisel düşüncelerini açıkladığını" belirtti.

Kişisel düşünce açıklamanın pek "moda olmadığı" Sovyetler Birliği'nin resmi tutumunu öğrenmek için *2000'e Doğru* Ankara Borüsu, Sovyet Elçiliği Basın Bürosu'nu aradığında alınan yanıt, 'haberin yeterince açık olmadığı ve kendilerinin de böyle bir gelişmeden bilgileri olmadığı' doğrultusundaydı. □

OLAYLAR-İZLER

Çığlığı o gürültüde kayboldu

"İş bulduk, gel" dediler. Ne işi olduğunu sormadan hemen geldi, Abdinur Alkoç Deri İşleme Fabrikası'nda işe başladı. On altı yaşındaydı. Altı ay olmuştu işe gireli. Ne iş verirlerse yapardı. Arkadaşları gibi. 20 Mart Cuma günü "sıkma makinesinde" çalışıyordu. Üç kişinin çalışması gereken makinenin başında tek başınaydı. Kırk kiloluk bir deri bağını aldı, makineye verdi. Bir eliyle makineyi kullanırken, diğer eliyle derileri düzeltiyordu. Eli bir anda silindirlerin arasındaydı. Çığlığı gürültünün arasında kayboldu. Arkadaşları gördüğünde iş işten geçmişti. Muharrem Yeşilyurt yaşamıyordu. Olay hemen işçiler arasında duyuldu. Öfkeliydiler. "Şalterleri indirin. Vilayete yürüyelim. İşveren sendikasına gidelim" diyorlardı. Bu cinayetler ne zaman bitecekti. 16 yaşında çocuk işçileri hiçbir makine bilgisi olmadan çalıştırıyorlardı. Kazalar hep bu yüzden oluyordu. Üç işçi çalışması gerekirken, tek işçi çalıştırılıyordu. Bu makinelerde elini kolunu kaybeden arkadaşları çoktu. İşçiler, sendikaları Deri-İş yöneticileri ile birlikte, 23 Mart sabahı Abdinur Alkoç Deri İşleme Fabrikası'nın önüne siyah çelenk bıraktılar. Aynı gün üç bine yakın işçi öğle yemeklerini yemeyerek olayı protesto etti. Fabrikanın önünde toplanan işçiler, ölen arkadaşları için saygı duruşunda bulunarak işyerlerine dağıldılar.

Sovyetler Birliği'nde işkenceci polisler cezalandırıldı

Ogéniok isimli haftalık Sovyet dergisinin bildirdiğine göre, Kareli'de işkenceci polisler hüküm giydiler. Dergi SSCB'nin kuzeyinde, Finlandiya sınırı yakınlarında bulunan Kareli'de, sanıklara karakolda işkence yapan çok sayıda milisin geçen yıl tutuklandığını yazıyordu. Kareli bölgesinin Petrozavodsk kentine 1985 yazı sonunda gelen savcı Vladimir Bogdanov'un ısrarlı tutumu sonunda işkenceci iki milis 3 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılmıştı. Derginin belirttiğine göre, Kareli İçişleri Bakanı, partiden ihtar cezası alırken, iki yardımcısının da görevlerine son veriliyordu. □

Ekmek, bürokrasinin ağzında

Antalya ili Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, 24.4.1984 tarihinde bir memuriyet sınavı açtı. Gazipaşa ilçesinden, 1959 doğumlu, lise mezunu Veli Üstün de bu sınavı, yazılıdan 6, mülakattan 5 alarak kazanıyordu.

Veli Üstün, işsizlikten kurtulmanın mutluluğuyla 31.8.1984 tarihli bir dilekçe yazdı, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne. Bir yere atanma isteminde bulundu. Genel Müdürlüğün 26 Ekim 1984 tarihinde Antalya Valiliği'ne yazdığı yazı, mutluluğuna mutluluk kattı. Yazıda; "Genel Müdürlüğümüz'de tutulan kayıtlara göre Doğu ve Güneydoğu bölgesinde Elazığ, Malatya, Bingöl, Muş, Van, Kars, Siirt, Hakkâri ve Erzurum illerinde boş tescil memurluğu kadroları bulunmaktadır. Bu illerden birinde görev almak istediği takdirde ilgili valiliğe müracaat etmesinin ilgiliye duyurulmasını rica ederim" denilmekteydi. Altında, Müsteşar Yardımcısı Rıza Gür'ün imzası vardı. Antalya Valiliği de bu haberi, 5.11.1984 tarihli yazısıyla Veli Üstün'e ulaştırdı. Ve vatandaş Veli Üstün, 14.11.1984 tarihinde Elazığ Valiliği'ne bir dilekçeyle başvurarak, il bünyesinde açık bulunan Nüfus Tescil Memuru kadrosuna tayin isteminde bulundu.

Yazışmalar zinciri başlamıştı. Bundan sonra Veli Üstün, tam bir yıl boyunca durmaksızın bir oraya bir buraya dilekçe yazıp, telgraf çekecekti. Güvenlik soruşturması istenecek; Antalya Valiliği'nce yapılıp gönderilecek; bizzat başvurduğu yetkililerden "Oğlum daha görevine başlamadın mı? Bizce senin görev yapmanda hiçbir sakınca yok" yanıtını alacaktır. Ama bir türlü tayini yapılamayacaktı.

Veli Üstün, her gün ömrünün de umudunun da bir parçasını alıp götüren, bitmez tükenmez yazışmaların sonunu, Nüfus ve Vatandaşlık Müdürü Ömer Tümer'in Elazığ il makamına yazdığı 10 Aralık 1985 tarihli yazıda görecekti. Aradan nerdeyse bir yıl geçtikten sonra. Geçen bu zaman zarfında, da, "İlimiz Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü bünyesinde boş nüfus tescil memuru kadrosu bulunmadığından atama işlemi yapılmamıştır" deniliyordu.

Peki, boş kadro ne olmuştu? Aradan geçen zamanda, bir başkası tarafından mı doldurulmuştu? Neden bir vatandaş defalarca Elazığ'a gidip gelmek zorunda kalmıştı? Bütün bunları Veli Üstün'ün aklı bir türlü almıyordu. □

Fransız öğrencileri: "Hepimiz milyonlarca Malik'iz"

Güvenlikten sorumlu Devlet Bakanı Robert Pandraud, TV'de şöyle diyordu: "Eğer sürekli tedavi altında olan bir oğlum olsaydı, gece serserilik yapmasını engellerdim." Pandraud'un 5 Aralık gecesi polisin cop darbeleriyle öldürdüğü Cezayir asıllı üniversite öğrencisi Malik Oussekine'den serseri diye söz etmesi, binlerce öğrenciyi yeniden ayağa kaldırmıştı.

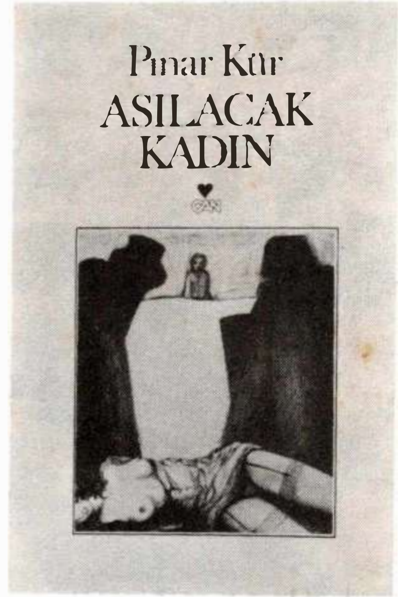

Öğrenci Ulusal İrtibat Komitesi'nin, bakanı protesto çağrısı geniş yankı yarattı. Binlerce öğrenci 11 Mart Çarşamba günü saat 14.30'da Malik'in öldürüldüğü Quartier Latin'deki Monsieur - le - Prince Sokağı'nda toplandı. Malik'in öldürüldüğü apartmanın önüne asılan pankartta, "Hepimiz milyonlarca Malik'iz" yazılıydı. Gösteriye eski sosyalist Başbakan Laurent Fabius, FKP Siyasi Büro üyesi Roland Leroy, SOS-Irkçılık Başkanı Harlem Desir ve UNEF-İD Başkanı Philippe Darriulat da katıldı.

"Öğrencileri öldüren, yabancılara düşman bu hükümete hayır", "Pandraud, Pasqua istifa" sloganlarıyla Sorbon'a doğru yürüyüşe geçildi. Lyon, Lille, Toulouse, Rennes ve Tours gibi diğer şehirlerde de protesto gösterileri yapıldı. □

12'den Al gülüm ver gülüm

İktidar'batan şirketleri neden kurtarmaya çalışıyor diye soruyorlar. Neden olacak, gün gelecek, şirketler de batan iktidarı kurtarmaya çalışacaklar da ondan...

VURAL AHI

"Asılacak Kadın" toplatıldı

Bir kitap düşünün, bir roman, 1979 Nisan'ında yayımlansın ve 1986 Kasım'ında 5. basımı yapılsın. Sonra da 1987'nin 19 Mart'ında İstanbul 4. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 87/50 sayılı kararı ile müstehcen bulunduğu için toplatılsın. Evet, burası Türkiye ve Pınar Kür'ün Asılacak Kadın adlı romanı yayımlandıktan tam altı yıl sonra müstehcen bulunarak toplatıldı.

Karar üzerine Emniyet Müdürlüğü Basın Film Bürosu görevlileri, Can Yayınları'na gelerek mevcut kitapları "zapt ettiler."

Hatırlanacağı gibi aynı romanın senaryolaştırılarak yapılan filmi de sansür tarafından yasaklanarak gösterimine izin verilmemiştir.

92 öğrenci okuldan atıldı

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden 92 öğrenci atıldı. Öğrencilerin düzenlediği basın toplantısında konuşan Yaşar Tosun ve Yüksel Gültekin 2547 Sayılı Kanun'un 42. maddesinde tanınan üç sınav haklarının, okul yönetiminin keyfi tutumu nedeniyle ikiye indirildiğini belirttiler. Gerekli koşulları sağladıkları halde, üçüncü sınava giremeyen 92 öğrencinin kayıtları "başırısızlık" gerekçesiyle silindi.

Öğrencilerin savunmasını üstlenen Avukat Hasan Girit, açıklamasında, üniversiteye itiraz dilekçesi verdiklerini, kabul edilmediği takdirde okul yönetimine karşı dava açılacağını söyledi.

larının olduğu tarafa yöneliyordu.

Şevket Yılmaz, kısa konuşmasının açılış ve kapanışında da "kadirşinas basın ve TRT'ye" teşekkürlerini iletecekti. Nasıl teşekkür etmesindi? 25 Mart tarihli gazeteler, olayı manşetten vermekle kalmıyorlar, yirmi adımlık alanda Şevket Yılmaz'ı "ele avuca sığmayan adam" olarak sunuyorlardı. Polis barikatını ilk "aşan" Şevket Yılmaz'dı. Ancak esas kalabalık barikatların arkasında kalınca, "Ben arkadaşlarımı bırakmam" diyerek geri dönen de oydu.b Sonra bir yükseltiye çıkıp, hükümete ver yansın bile etmişti. Özetle, "yürümek isteyen bir Türk-İş ve başkanı ile bunların polislerce engellenmesi" vardı gazetelerde.

Madalyonun diğer yüzü

"Mektupları imza karşılığında kapı çıkışında alabilirsiniz. İsteyen Meclise gidip mektupları verebilir" Türk-İş Genel Sekreteri Emin Kul'un "eylemin" daha başında sarfettiği bu sözler, kalkıp yürümeye hazırlanan sendikacılarca tepkiyle karşılanıyordu. Türk-İş yönetimi kendisinin karara bağladığı eylemin olası sonuçlarını üstlenmek istemiyor muydu? Yapacağı eylemin yasallığı ve meşruluğuna, kendisi mi inanmıyordu? Türk-İş yönetimi, Meclise yürümek üzere değil de sadece yürür gibi yapmak için mi yola çıkıyordu? Yürüyüş organizasyonu diye hiçbir şeyin olmayışı da bu kuşkuları doğrular nitelikteydi. Gerçi durumu "N'apsın adamcağızlar, 15-20 yıllık sendikacılar, ama daha ilk defa ayakları çamur görüyor" diye açıklayanlar da yok değildi.

Polis barikatlarının varlığı, Türk-İş yöneticileri için sürpriz olmamalıydı. İçişleri Bakanlığı, Ankara Emniyeti ve Ankara Valiliği "İzin alınmadığı için yapılacak herhangi bir toplu yürüyüşe engel olacaklarını" daha önceden açıklamışlardı.

Türk-İş yöneticileri, "Meclise yürüyeceğiz" derken, polis kordonu karşısında ne yapılacağı sorusunun yanıtını açıkça veremiyorlardı. Türk-İş binasından çıkıp birkaç adım attıktan sonra karşılaştıkları polis kordonunu, sanki ilk kez görüyorlarmış gibi davranıyorlardı. Her ne kadar bazı gazeteler, "Şevket Yılmaz kordonu aştı" gibi ifadeler kullanmışsa da gerçekte, polis kordonunu *yaran* tek bir sendikacı olmadı. Polis, on - on beş dakika arayla kordonu biraz açıyor; beş - on kişi geçtikten sonra tekrar kapatıyordu. Şevket Yılmaz, emniyet görevlileriyle yaptığı tartışmada, "Anayasal haklarını kullanmak istediklerini" söylerken, poli-

İŞÇİ-SENDİKA

TÜRK-İŞ'İN MECLİSE YÜRÜME EYLEMİ

Yerinde say! Sağa dön! Geriye marş!

Yoksa Türk-İş yönetimi, Meclise yürümek üzere değil de sadece yürür gibi yapmak için mi yola çıkmıştı. Esasen yürüyüş organizasyonu diye hiçbir şeyin olmayışı da bu kuşkuları doğrular nitelikteydi.

"2 saatlik direniş yaparsak bundan işçi zarar görür. Zarar görülecekse, buna önce sendikacılar katlanmalı. Ceza göreceksek, işçiden önce bunu biz görmeliyiz. Cezayı verirlerse versinler." 18 Mart tarihli açıklamasında, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz bunları söylüyordu.

Ne var ki ceza verilmesi için önce suç unsurunun oluşması gerekecekti. 24 Mart günü Meclise "yürür gibi yapılması" ile birlikte gelişen olaylar sonunda, bizzat Ankara DGM Savcısı Nusret Demiral tarafından, herhangi bir suç unsurunun oluşmadığı tespit ediliyordu. Böylelikle Türk-İş Yönetim Kurulu, işçilerin olduğu gibi, profesyonel sendikacıların da ceza görmelerini önlemişti. Şevket Yılmaz'ın koruyucu melekliğinden şüphe duyanlara, 24 Mart gününden bir anı aktarmak yetebilirdi: Sabah 11'de Türk-İş binasından çıkan sendikacılar, Yönetim Kurulu önde olmak üzere, her nedense, doğrudan doğruya polisin en çok önlem aldığı sokağa yöneliyorlardı. Etten bir duvar oluşturan çevik kuvvet geçit vermiyor, sendikacılarda tansiyon yükseliyor, sloganlar atılıyordu.b Yürüyememenin yarattığı öfkeyle bazı şube yöneticileri "çök, çök" diye bağırıyorlardı. Hiç olmazsa "oturma grevi", gerçekleşebilirdi. Ancak Genel Başkan'ın şefkatli sesi buna izin vermiyordu: "Üşütürsünüz, oturmayın, siz bana lazımsınız." Demek,sendikacının, işçinin "sağlığı", her şeyin üzerindeydi.

"Kadirşinas Basın"

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, 25 Mart olağanüstü Başkanlar Kurulu için toplantı salonuna girdiğinde, "Bu sefer tokalaşmaya buradan başlayacağım" diyerek basın mensup-

ı yanıtı açıktı: "İzniniz yok, yürüyezsiniz." Bu noktadan sonra Türk-İş ınetimi "Bizi Türk polisiyle karşı karya getiriyorlar; biz polisle çatışmak :emiyoruz" diyecekti. Türk-İş'in po; kordonuna rağmen yürümeyeceği :lli olduktan sonra, görevlilerin tavrı ı ters yönde değişmeye başlıyordu. Iücadeleci talepleri dile getiren şube ›neticilerinin etrafını hemen sivil po;ler sarıyor, "Heyecanlanma bakam, ne kadar heyecanlısın" diye çıkıyorlardı. Kordon hakkında, "Eğer ›yle bekliyorsak, sertliğe başvurmak temediğimizdendir" diyen Ankara mniyet Müdür Yardımcısı Orhan car'a, Türk-İş Genel Sekreteri Emin ul'un yanıtı "Ama biz ne slogan atıյruz, ne pankart taşıyoruz. Ne de ürk polisiyle çatışmak istiyoruz" oluյrdu.

ışçiye yakın olunca

24 Mart eylemi için sayıları bine yakşan profesyonel sendikacılara yol ve ınaklama masrafları için toplam 30 ilyon ödenek ayrıldığı söyleniyordu. retim birimleriyle doğrudan ilişkisi an şube yöneticisi sendikacılar, sırf ılabalık olsun diye gelmiş değillerdi. llanmış, "kellifelli" sendikacıyla, bu namik unsurlar daha ilk bakışta birrinden ayrılıyordu. Yürüyüşün başrında, polis kordonunu zorlayan, ;vket Yılmaz'a "Mektuplar elimizde ıldı, Meclise gidelim" diyen, onlardı. leclise gidilmeyeceği anlaşıldığında, rmi adımlık alanı, Türk-İş yönetimi: rağmen renklendirmeye çalışanlar nlardı. Türk-İş Genel Sekreteri Emin ul slogan atılmayacağı teminatı verir:n, "İşçiler elele genel greve", "Hüümet istifa" sloganlarını atanlar, onırdı. Yönetim Kurulu inisiyatifli olmaı yanaşmazken, "Madem yürümemi: izin vermiyorlar, biz de oturma ey:mi yapalım, ardından açlık grevi ıpalım" diyerek alternatif politikalar retenler onlardı. İşçiye yakın olan bu **rofesyonel sendikacılar,** yirmi metrelik alanda kuru kalabalık olmamak için çaba sarfettiler. "Ne yüzle döneceğiz ilimize" diye bağırdılar. Türk-İş yönetimi, bu talepleri kulakardı edecekti. Aynı gün ikinci kez Başkanlar Kurulu'nu toplayacaklar ve eylemin bittiğini açıklayacaklardı. Türk-İş yönetimine göre, eylem amacına ulaşmıştı. Bunu belirten Emin Kul'a, bir şube yöneticisi, "Kim ulaştı amacına? Özal 'yürütmeyeceğim' dedi, yürütmedi" karşılığını veriyordu.

Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi ise "Amaca ulaşıldı deniyor. Acaba amaç kapının önüne çıkmak mıydı?" diyordu. Selvi'ye göre ortada bir amaç farklılığı vardı. Görülmüştü ki Türk-İş yönetiminin amacı binadan çıkıp - girmekti. Oysa Anadolu'dan gelenlerin amacı, Türk-İş Yönetim Kurulu'nun ilk kararına da uygun olarak Meclis'e yürümekti. "Biz Y.K.'nın aldığı karara disiplin içinde katıldık" diyen Selvi açıklamasını şöyle noktalıyordu: "Bir şeylerin hakkımız olduğunu önce kendimiz içimize sindirmeliyiz."

Ben olsaydım yapardım

Yirmi adımlık alanda dikkatleri çeken bir diğer kişi de Türk-İş eski Genel Başkanı Halil Tunç'tu. Başkanlar Kurulu beş dakikalık toplantısını yaparken, bazı şube yöneticileri Halil Tunç'a "Başkanım sen söyle ne yapalım?" diye soruyorlardı. Halil Tunç, "Ben karar veremem, yönetiminiz var, ama size bir örnek vereyim" diyor ve devam ediyordu: "1962'de 3 bin kadar yol işçisi Meclise yürümek istemişti. Zamanın Ankara Valisi izin vermedi. Onlar da Rüzgârlı Sokak'tan çıktılar. Ellerinde bayraklar koşmaya başladılar. Altı polis barikatı vardı, altısını da yıkıp Meclise geldiler. Ondan sonra Meclis altı ay işçi sorunlarını konuştu." Halil Tunç, "Eğer sen olsaydın ne yapardın diye soruyorsanız, ben bu yürüyüşü yapardım" diyordu. □

METİN ÖZUĞURLU

"Türk-İş Genel Başkanlığı'na"

1 Mart 1987 tarihinde, on iki sendikanın şube başkanlarınca kaleme alınan bu dilekçe, nedense büyük basına yansımadı. Bu belge, Türk-İş üst kurulunun oyalamacı politikalarına, şube düzeyinde ortaya çıkan tepkilerin ifadesiydi. Farklı görüşteki sendikacıların, ortak bir sorun etrafında nasıl birleşebildiklerini gösteren bu belgeyi yayınlıyoruz:

"... Türk-İş 14. Genel Kurulu'nda 1987 'eylem yılı' olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir. Ancak, 16 Mart 1987 günü yapılacak olan toplantı öncesinde eylem yılı kararı unutulmuş gözükmektedir... Türk-İş bütünlüğünü ve güçlülüğünü etkileyen dağınık bir vitrin sergilendiğini üzülerek müşahade etmekteyiz.

"Bu durum tabandaki biz işçileri zor durumda bırakmakta ve ümitsizliğe itmektedir... Türk-İş yönetimi başta olmak üzere bağlı işkollarındaki teşkilat başkanlarını, hükümet ve işveren ikilisinin planlı, programlı politikaları karşısında, kurtuluş ve başarının tek yolu olan birlik ve beraberliğe davet ediyor, Türk-İş'in özlediğimiz gür sesini duymak istiyoruz.

"Bugün, tüm genel sıkıntılarımızla birlikte, 600 bin işçiyi kapsayan kamu sözleşmelerinin arifesinde, kolektif ve ortak hareketle, Türkiye genelinde, uyarı niteliğinde '2 saatlik işi durdurma' eylem kararı alınmalıdır... Bu karara, Eskişehir teşkilatları üyeleriyle birlikte hazırdır.

"DEMOKRASİ - EKMEK - BARIŞ - ÖZGÜRLÜK mücadelemizde, alacağınız kararın beklentisi içindeyiz.

"Aksi halde biz sorumluluklarımızın gereği olarak, tabanla bütünleşerek harekete geçeceğimizi bildirir, gereğini arz ederiz. Saygılarımızla."

Eskişehir sendika başkanları: Muzaffer Turhan (Teksif), Refik Erbaş (Demiryol-İş), Metin Tezerer (Şeker-İş), Nejat Kılıç (Türk-Metal), Emin Birsen (Petrol-İş), Ali Ekber Özkaya (Tek Gıda-İş), Ertuğrul Kakmacı (Tez Koop-İş), Ünal Aksu (Belediye-İş), İbrahim Köksal (Tarım-İş), Arif Kocaağa (Kristal-İş), Ruhi Akdoğan (Çimse-İş), Mehmet Özyılmaz (Tes-İş), İsmail Çelik (Harb-İş), Ahmet Gocuk (Maden-İş), Mustafa Hindioğlu (Sağlık-İş), Bahattin Şahin (Kristal-İş), TGS Temsilcisi Kenan Şanlıer, Ahmet Güngör (Yol-İş). □

Mustafa Başoğlu, İsmail Mutlu ve Hasan Aslanbay'ın sağlık durumları iyi, moralleri yüksek

ERDEMİR

Açlık grevi sürüyor

"Kocam burada ölürse, onun bıraktığı yerden ben devam edeceğim. Ben de ölürsem, çocuklarım devam edecek." Bu sözler, gereksiz olarak işten atıldıktan sonra açlık grevine başlayan İsmail Mutlu'nun eşi Havva'ya ait. ERDEMİR'de uygulanan baskılara son verilmesi, işten çıkarılmaların durdurulması, Genel Müdür Tümer Özenç'in istifa etmesi, vb. isteklerle açlık grevine başlayan dört işçinin eylemi üç kişiyle devam ediyor. İşçiler, Mehmet Ali Demirci'yi, eşinin hastalanması üzerine eyleminden vazgeçmeye ikna etmişler. 19 Mart'ta başlayan açlık grevini sürdüren Mustafa Başoğlu, İsmail Mutlu ve Hasan Aslanbay'ın sağlık durumları iyi. Moralleri yüksek. ANAP dışında tüm siyasi partiler ve Ereğli esnafı, grevcileri ziyaret ederek eylemlerini desteklediklerini ifade ediyorlar. Otomobil-İş Sendikası Ereğli Şubesi lokali çiçek bahçesi gibi. Bu gelişme, ANAP, Türk Metal Sendikası ve ERDEMİR Genel Müdürü'nü başbaşa bırakıyor. Diğer taraftan ise ERDEMİR işçileri SHP, DSP, DYP, RP, Ereğli Belediyesi ve yerel basın bir cephe oluşturuyorlar. İşçi çıkarılması durmuş, işçiler ERDEMİR'de baskıların biçim değiştirdiğini, şimdi de muhbirlik yapmalarının istendiğini söylüyorlar. En son olarak işçilerle görüşmek için Zonguldak'tan iş müfettişleri geldi.

Türk Metal'den Otomobil-İş'e

Öte yandan Ereğli Türk Metal Sendikası Şube Başkanı Alp Tunca'nın yerel basında çıkan "bir kabahatleri olmasaydı, işten atılmazlardı" sözleri, işçilerin büyük tepkisine neden oldu. İşçiler grupar halinde Türk Metal'den istifa ederek Otomobil-İş'e üye olmaya başladılar. Yüksek fırınlar sintel bölümünde çalışan işçiler, "Otomobil-İş'ten Türk Metal'e yetki alınsın diye gittik. Üç aydır bir fayda görmedik. Artık yuvaya dönüyoruz. Daha utandığı için gelmeyen arkadaşlarımız var. Türk Metal boşalacaktır. Çünkü atılan işçilere sahip çıkmamıştır. Referanduma karşı çıkmıştır. Böyle sendika yetki alsa ne olur" diyorlar. Otomobil-İş Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu "Günde 100-150 işçi sendikamıza üye oluyor" diyor.. □

Panoteks tekstilde 250 işçi işsiz kaldı

"Bugün işbaşı yapmamız gerekiyordu. İşveren yok. İçeriye bile zor giriyoruz. Bize 'işyeri kapandı' diyorlar." Medine Türkoğlu 23 Mart sabahı gittiği işyerinde karşılaştığı olayı böyle anlatıyor. Kartal Dolayoba'da bulunan Panoteks tekstil fabrikasında çalışan 250 işçi "ne maaşımızı alabildik, ne de vergi iademizi" diyerek kaybolan patronlarını bekliyorlar. Bir hafta önce işveren "fabrikada bakım yapacağız, onun için izinlisiniz" diyerek işçileri izine çıkarmış. "Pazartesi gelin, işbaşı yapın' dedi. İşyerinin kapandığını duyunca armut ağacından dökülmüş gibi olduk" diyorlar. Patronları Nihat Dağlı ortalıkta yok. Ütücü olarak çalışan Hüseyin Demirbüken "Bir ay öncesine kadar işler kesat gidiyordu. Fakat işyerinin kapanacağı konusunda bir açıklama yapılmadı" diyor. Dahası, işten ayrılmak isteyenlerin talepleri de kabul edilmemiş. İşçilerin ellerine verilen kâğıtta "haklarınız kaybolmadı" diye yazılıyor. Fabrikanın makineleriyle birlikte bir başka işverene devredildiklerini öğrenen işçiler ise eski ya da yeni patronlarının, ya da en azından bir yetkilinin ortaya çıkıp da bir açıklama yapmasını sabırla bekliyorlar. □

Polisan'da yeni baskılar

Petrol-İş Sendikası'nın 18 Mart 1987 tarihinde 22 işyerinde başlattığı grevler devam ediyor. Bunlardan Polisan grevi, ilk günden beri isverenin baskısıyla karşı karşıya. İşyerinde işçilere zorla üretim yaptırılıyor. Şimdi de 24 Mart 1987 tarihli ve Gebze 1. Noter'inden tasdikli ihbarnamelerin gönderilmesine başlandı. İhbarnamelerin bir kısmı posta ile gönderilirken bir kısmı da işveren tarafından işçilere elden götürülüp imzalatılıyor. Polisan Yönetim Kurulu Başkanı Necmettin Bitlis ise İdari Genel Koordinatörü Fuat Aydemir'in imzalarını taşıyan ihbarnamelerde, "Fabrikamızdaki işinize iki gün içinde başlamanız icap etmektedir. Aksi takdirde iş akdiniz feshedilececektir" deniyor. Sendikanın Gebze Şube Başkanı Nuri Teke, işverenin bu girişiminin, işçilerin kafalarını karıştırarak grevi kırmayı amaçladığını söylüyor. Teke'ye göre, işverenin yaptığı suç, ama bu suçun cezası en fazla kırk bin lira, dolayısıyla hiçbir caydırıcılığı yok. Petrol-İş Sendikası, Polisan'daki stajyer öğrencilerin yasalara aykırı olarak üretim birimlerinde çalıştırıldıklarını, bunun için yasal yollara başvuracaklarını belirtiyor.

Düzeltme: 22-28 Mart tarihli sayımızda Petrol-İş grevleriyle ilgili haberde Ali Armağan, kendisine polisin değil, Polisan Yönetim Kurulu Başkanı Necmettin Bitlis'in hakaret ettiğini açıkladı.

Özel çiftçi pazarları, yiyecek darlığını giderdi, ama kısa zamanda büyük servetler biriktirilmesine de yol açtı.

DÜNYA / KÜBA

‘‘Kapitalizmin ahlaksızlığı’’ndan kemer sıkmaya

1979’dan beri Çin, 1985’ten bu yana ise Sovyetler Birliği, ‘‘planlı meta üretimi’’ kavramı doğrultusunda, piyasa ekonomisine gitgide daha fazla yer verirken, Küba ters bir virajdan geçmekte. Castro’nun karşılaştığı yeni sorunlar, acaba Deng ve Gorbaçov reformlarının geleceğini mi yansıtıyor? Yoksa ödenen bedel, üretici güçlerin gelişmesi için zorunlu mu?

Devlete olan kota borcunu doldurduktan sonra kendi özel sarmısak satışı ile yılda 50.000 dolar kazanan bir çiftçi; iki kamyonu ile meyve-sebze taşıyıp yılda 150.000 dolar kazanan bir başka çiftçi; erken emeklilikte kullanılmak üzere sahte sağlık raporlarını tanesi 1.500 dolardan satan bir doktorlar şebekesi; resimlerini devlet kuruluşlarına satarak 180.000 dolar alan bir ressam... Castro’nun Küba’sında, üretimi artırıp yiyecek darlığını gidermek için 1980’de izin verilen özel çiftçi pazarları, kısa zamanda böyle servetlerin biriktirilmesine yol açmıştı.

Castro şaşkınlık içindeydi: 28. yılında devriminin yozlaştırıldığını söylüyordu; komünistler, *‘‘gizli kapitalistler gibi’’* davranmaktaydılar. Castro ile ‘‘Che’’ Guevara tarafından yerleştirilmeye çalışılan iş ahlakı da yok olup gitmişti. Devlet fabrikalarının işçileri, çalışma saatlerini gösteren cetvelleri tahrif ediyor ve günde 4-5 saatten fazla mesai yapmıyorlardı. Son derece kötü üretim kalitesine karşılık, birçok fabrika yöneticisi prim dağıtıyor, birçok işçi çifte maaş alıyordu.

CASTRO: Ekonomide köklü değişiklik işaretleri.

Bu durumu *‘‘genelleştirilmiş ahlaksızlık’’* olarak niteleyen Castro, mayıs ayında özel çiftçi pazarlarını kapattı. Çok iyi iş yapan bu pazarlar, bütün sorunlarına karşın, 1970’lerden beri Küba’nın içinde yaşadığı tarımsal ve hayvansal ürün darlığına son vermişti. Gerçi pazar tezgâhları hâlâ duruyor; fakat şimdi buralarda devlet görevlileri çalışmakta.

Havana varoşlarında alışveriş yapan bir kadın, *‘‘Eskiden daha fazla çeşit vardı. Şu muzlar pişirilecek cinsten değil. Lahana ve havuç ise hiç gelmedi’’* diye yakınıyor. Yirmi yaşında bir öğretmen, özel çiftçilerin gereğinden fazla para kazandıklarını, fakat gene de bazı sorunları çözdüklerini söylüyor. Havana’daki bir yönetici ise, bu pazar yerlerine hiç gitmediğini, fakat pahalı mallar alan çiftçi ailelerini gördükçe buna karşı tepki duyduğunu belirtmekte.

Çiftçilerin pazar yerlerinin kapatılmasını izleyen bir iki hafta içinde, kişilerin özel konut sahibi olmasını ve kendi evlerini yapmasını öngören diğer girişimlere de son verildi. Castro, bazı kişilerin bu evleri alıp satarak zengin olduklarını söylüyordu. Konut satın almış olanlar, bu evleri ailelerine miras bırakabilecek veya devlete geri satabileceklerdi; ama bundan böyle özel satış yasaklanmıştı.

Küba’daki bu gelişmeler, diğer sosyalist ülkelerde özel girişime karşı daha hoşgörülü davranılmaya başlandığı bir sırada yer alması bakımından, biraz ‘‘eski moda’’ gözüküyordu. SSCB’de bazı lokantalarda özel sektör uç veriyor; yabancı işletmelerle Sovyet işletmelerinin ortaklığı artık normal kabul ediliyordu. Çin’de ise, son dokuz yıl içinde işletmeye açılan lokantaların yüzde 80’i özel girişime aitti.

Devlet fabrikalarının işçileri, çalışma saatlerini gösteren cetvelleri tahrif ediyor ve günde 4-5 saatten fazla mesai yapmıyorlar.

‘‘Kimse devrimci olarak doğmaz’’ diyordu Castro; *‘‘insanların utanma, onur, gurur duygularını ve en iyi niteliklerini geliştirmeliyiz.’’* İnsanlarda ‘‘komünist bilinç’’ yaratma doğrultusundaki bu girişim, 1980’de başlayan özel işletmecilikten dönmenin çok ötesinde, ekonomi siyasetinde temelli bazı değişikliklere işaret etmekteydi.

Devlet gelirlerindeki büyük düşüşü karşılamak için, Kübalı önder, kamu harcamalarında önemli kısıntılar yapılmasını istedi. Bu kısıntılar arasında, kişi başına düşen pirinç, süt, et, kumaş miktarlarının azaltılması; iki televizyon kanalının daha az yayın yapması; elektrik fiyatlarının yükseltilmesi, şehiriçi otobüs biletlerinin iki katına çıkarılması yer alıyor.

Castro, yalnız disiplin ve ahlak yoluyla değil, fakat rejimin ilk yıllarında olduğu gibi zorluklara göğüs gererek de, bu kemer sıkma kampanyasının yürütülmesi gerektiğini söylüyor.

Castro'nun kısıtlanmasını istediği kamu harcamaları arasında, kişi başına düşen pirinç, süt, et, kumaş miktarlarının azaltılması; iki televizyon kanalının daha az yayın yapması; elektrik fiyatlarının yükseltilmesi; şehir-içi otobüs biletlerinin iki katına çıkarılması yer alıyor.

1970'te 10 milyon ton şeker üretme hedefinin yoğun propagandasını yaptığı halde bunu gerçekleştiremeyen Castro, sonraki yıllarda fazla mesai ücreti, ikramiye ve benzeri maddi özendiricilere gitgide daha çok başvurmuştu. Araba, buzdolabı, televizyon gibi lüks tüketim malları, olağanüstü üretim yapan işçilere gidiyordu.

İşçileri özendirmek için oluşturulan mekanizmalar zamanla işlerliğini yitirdi. Castro, "*sadece* mekanizmalara olan kör inançtan" yakındı. Ekonomik gözlemciler, Castro'nun "Che" döneminin iradeci tutumuna bütünüyle geri dönmeyebileceğini; ilk zamanların coşkusal uyarıcıları ile ekonomik özendiricileri bir arada kullanacağını, yani bir orta yolda ilerleyeceğini düşünüyorlar.

SSCB'den aldığı ham petrolü kendi rafinelerinde işleyerek satan Küba için, petrol fiyatlarındaki düşüş ekonomik bunalımın en önemli nedenlerinden birisi olmuştu. Küba, salt bu nedenle döviz girdilerinin yüzde 40'ını yitirdi. Şimdi, çözüm olarak, geçen yıl Batı dünyasında yapılan 1.2 milyar dolarlık dışalımın yarı yarıya azaltılması planlanıyor. Castro, bu yıl yapacakları 600 milyon dolarlık dışalımın, zorunlu yedek parçalardan ve üretim için gerekli katkı maddelerinden öteye geçemeyeceğini kaydetmekte. □

Rejimin ilk yıllarındaki coşkuya dönülebilecek mi?

Abu Firas *2000'e Doğru* muhabiri L. Doğan Tılıç'ın sorularını yanıtlarken

FKÖ'NÜN TÜRKİYE TEMSİLCİSİ ABU FİRAS

''Suriye, Lübnan'da bir Şii kantonu oluşturmak istiyor''

Çözüm ilgili tarafların katıldığı bir uluslararası konferansta bulunabilir.

— *Sadece birkaç yıl önce, İsrail'in Lübnan'ı işgali ve kendi içindeki Suriye yanlısı grupların başkaldırması sonucu, FKÖ Lübnan'ı boşaltmak zorunda kalmıştı. Bu, dünya kamuoyunda, FKÖ'nün artık Ortadoğu'da etkin bir güç olmaktan çıktığı düşüncesini bile doğurmuştu. Şimdilerde ise, Filistin di*renişinde gözle görülür bir yükseliş var ve FKÖ tekrar Lübnan'da. Bu dikkat çekici canlanmanın kaynakları nedir?

— Siz de çok iyi bilirsiniz ki, 1982'de FKÖ Lübnan'da yenilgiye uğramış değildir. Savaşçılarımız; deniz, hava ve kara kuvvetleri de dahil olmak üzere bütün İsrail ordusuna karşı koyabildiler. İsrailliler, 89 gün boyunca Beyrut'u abluka altına aldılar ama ele geçiremediler.

Beyrut bir Filistin kenti olsaydı, daha da çok ve kuşkusuz her şeyimizle karşı koyardık. Ancak Lübnanlı kardeşlerimizin isteği üzerine ve Amerikan Elçisi Philip Habib ile Lübnan hükümeti arasında bir anlaşma imzalandıktan sonra, Beyrut'u boşaltmayı kabul ettik. Anlaşma, Filistin kamplarının Amerikan, İtalyan ve Fransız Barış Gücü askerlerince korunacağı garantisini veriyordu.

Böylece savaşçılarımız, silahlarıyla birlikte Beyrut'u boşalttılar.

Ancak Barış Gücü askerleri şehri terk eder etmez, kasap Sharon ve ajanları, Sabra ve Şatilla katliamlarını gerçekleştirdiler. Birkaç ay sonra da, kamplardaki halkımıza yönelik benzer saldırılar Suriye ordusu desteğindeki Nebih Berri'nin Amal çetesinden gelmeye başladı. Kamplarımız, su verilmeyerek, elektrikleri kesilerek kuşatma altına alındı. Binlerce çocuk ve kadın öldürüldü.

FKÖ, bu katliamların durdurulması için, herhangi bir eyleme girişmeksizin defalarca çağrıda bulundu. Bunlar sonuç vermeyince, kamplardaki halkımızın korunması ve katliamların önlenmesi için bütün gücümüzü kullanmak zorunda kaldık.

Böylece herkes, bölgede FKÖ'süz bir çözüm olamayacağını ve Filistin halkının yok edilemeyeceğini bir kere daha görmüş oldu.

— *Son zamanlarda FKÖ'de temsil edilen Filistin direnişinin FKÖ tarafından temsil edilen ana mecrası ile, George Habbaş ve Nayef Havatme'nin önderliğindeki diğer önemli fraksiyonları arasındaki ilişkilerin iyiye gittiği doğru mu? Eğer öyleyse, bunu neye bağlıyorsunuz?*

— Biz FKÖ içinde demokrasiyi olabildiğince yaşama geçirmeye çalışıyoruz ve siyasal yaşantının sürdüğü her yerde bir muhalefetin olması da doğaldır. Fakat Suriye'nin kuklası isyancıları gerçek muhalefet saymak mümkün değil. Bunlar, Suriye İstihbarat Teşkilatı'nın maşalarıdır ve dilediklerinde Şam'dan ayrılmalarına bile izin verilmez. Nitekim kısa bir süre önce, liderlerinden birçoğu Şam'dan ayrılmaya çalışırken havaalanından geri döndürüldüler. Hatta Demokratik Cephe'nin politbüro üyesi Issam Abdüllatif, Habbaş'ın cephesinden Yasser Abidrabbu, Bassam Abu Şerif ve Tayser Kubaah gibi bazıları tutuklandılar.

Bu Suriye baskısına rağmen, biz Prag ve Cezayir'de, hem Demokratik Cephe hem de Filistin Komünist Partisi'yle son derece yapıcı anlaşmalar yaptık. Halk Cephesi bile bu başarıları kabul etti. Ancak Suriye rejimi, bir anlaşma olmasın diye onları sürekli tehdit altında tutuyor.

Biz birlik konusunda temas ve çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Pek yakında, Filistin Ulusal Konseyi'ni toplama doğrultusunda iyi bir sonuç alacağız.

— *FKÖ ile Amal arasındaki çelişki nereden kaynaklanıyor? Suriye'nin Beyrut'a girmesi, FKÖ için ne anlama geliyor?*

— Bir kere bu, bir FKÖ-Amal sorunu değil. Gerçekte Amal, İsrail ve Suriye rejimlerinin bize karşı hain plan-

larını yürütmede kullandıkları bir maşa.

Alevi mezhepçiliğine dayalı Suriye rejimi, yine mezhebe dayalı bir destek arıyor. Önce Binbaşı Saad Hattat, şimdi de Antoine Lahd tarafından oluşturulan ve denetlenen güvenlik kuşağının yanı sıra, Şiilerden bir kanton oluşturarak bunu yapabileceklerini düşünüyorlar.

Nebih Berri, 1974'te Şii İmam Musa Sadr'ın çaycısıydı. 1978'de İmam Sadr ortadan kaybolunca, Berri ABD'ye gitti. Bilinmeyen bazı işler yaparak orada 16 petrol istasyonu aldı ve Yahudi kökenli bir Amerikalı bayanla evlendi.

1982'de, İsrail işgaliyle birlikte birdenbire Lübnan'a dönerek, Amal grubu içinde Filistinlilere karşı sinsi faaliyetini başlattı.

Bütün bunlar, Nebih Berri ve çetesi hakkında bir bilgi vermeye yeter sanırım.

— FKÖ ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkilerin bugünkü durumu nedir? Özellikle Ürdün'ü kastediyoruz..

— Ürdün de dahil olmak üzere Arap ülkeleriyle iyi ilişkilerimiz var. Kuşkusuz bazı politik ayrılıklarımız yok değil. Ama bu olağandır. Türkiye'nin bile, en büyük müttefiki ABD ile ayrı düştüğü politik konular var.

— FKÖ, başlangıçta Camp David anlaşmasına şiddetli karşı çıkmıştı. Camp David'i bugün nasıl değerlendiriyorsunuz?

Camp David'e ilişkin düşüncelerimiz, başlangıçta ne idiyse şimdi de odur.

En başından beri, böyle bir anlaşmayı lanetledik ve reddettik. Hâlâ da reddediyoruz. Biz, herhangi bir Arap ülkesi ile İsrail arasındaki herhangi bir ikili anlaşmaya karşıyız. Arap dünyasının ve bölgenin şimdi içinde olduğu acı durum, Arap Zirvesi'nin İslam Zirvesi'nin ve Bağlantısız ülkelerin mahkûm ettiği Camp David Anlaşması'nın sonucudur.

Ortadoğu sorununa bu tür anlaşmalarla çözüm bulunamaz. Çözüm, ancak bütün ilgili tarafların katıldığı bir uluslararası konferansta bulunabilir. Arap ve İslam ülkeleri ile Bağlantısızlar'ın da benimsediği gibi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin yanı sıra, FKÖ'de, Filistin halkının tek yasal temsilcisi olarak bu konferansta yerini almalıdır.

— Filistin sorununun çözümü doğrultusunda Sovyetler bugüne kadar nasıl bir rol oynadı ve gelecekte ne yapabilirler?

— Sovyetler Birliği, FKÖ'nün stratejik müttefikidir; Filistin halkının mücadelesini her alanda desteklemektedir. Sovyetler Birliği tarafından verilen tam destek ve bunun yanında diğer sosyalist ülkelerin, İslam ülkelerinin ve Bağlantısızlar'ın, Afrikalıların ve dost Avrupa halklarının gösterdiği dayanışma, mücadelemizde bize büyük güç vermektedir.

— Beş yıl öncesiyle kıyasladığınızda, bugün çözüme daha yakın olunduğu söylenebilir mi? Size Filistin sorununun barışçı çözüm şansı nedir?

— Sadece son beş yıl değil, çok daha öncesi de göstermiştir ki, Filistin halkının vazgeçilmez hakları tanınmadıkça barış olamaz. Bu haklara, Filistinlilerin geriye dönme, kendi kaderini tayin etme ve tek yasal temsilcileri FKÖ önderliğinde bağımsız devletini kurma hakları dahildir.

FKÖ, 1973' ten beri acil bir barış için sayısız fırsat yaratmıştır. Ancak İsrail ve Amerika'nın saldırgan tavrı, bütün barış kapılarını her zaman yüzümüze kapadı.

Bölgemizde ve dünyada günden güne artan gerilimin tek sorumlusu, Başkan Reagan'ın ve İsraillilerin halkımıza, Araplara ve hatta bütün dünyaya karşı takındıkları saldırgan tavırdır.

Biz, er geç haklarımızı elde edeceğimize inanıyoruz. Vietnam'dan, Cezayir'den ve Afrika ülkelerinden derslerini almayan Amerikalılar ve İsrailliler, bir gün tekrar acı bir gerçekle yüz yüze geleceklerdir. □

FRANSA

Garbisyan'ın avukatı Hitler'in yayımcısı

Ünlü teröristlerin avukatı, Jacques Verges, bir yandan da Hitler ve Goebbels'in kitaplarını yayımlıyor. Dahası Nazi kalıntısı Lyon kasabı Klaus Barbie'yi de savunacak.

Jacques Verges. Doğum yılı 1925. Annesi Vietnamlı, babası Fransız. Mesleği avukatlık. Herkesin bildiği en büyük özelliği dünyanın ünlü teröristlerini savunmak. Dünyaca popüler bu avukatı, Türk kamuoyu Orly katliamından tanıyor. Jacques Verges, Türklere yönelik olarak Fransa'nın Orly Havaalanı'nda yapılan katliamın sorumlularından Ermeni Garbisyan'ı mahkemede savunmuştu. Jacques Verges adı, yakın zamanda Lübnan Devrimci Ordu Fraksiyonu (FARL) lideri Georges İbrahim Abdullah'ın Paris'teki yargılanışı sırasında da geçti.

Jacques Verges, daha önce de Carlos'un yakın arkadaşları Kapp ve Breguet'in avukatlığını yapmıştı. Ama ne yazık ki Carlos'un savunuculuğunu üstlenmek bir türlü kısmet olmadı onun için. Yakın çevresi ünlü avukatın en büyük hayalinin Carlos'u savunmak olduğunu belirtiyor. Kendi uluslararası şanına, yine uluslararası bir terörist olan Carlos yaraşırdı ancak.

Teröristlere musallat olmadan önceki yılları hayli ilginç Jacques'ın. Yaşamı adeta bir çelişkiler yumağından oluşuyor. Yumağın ipini çektikçe ilginç ilginç yaşam parçacıkları düşüyor insanın önüne. Örneğin 20 yaşlarındaki Jacques Çekoslovakya'da Uluslararası Komünist Öğrenciler Birliği Genel Sekreterliği'ni yapmış. Fransa'ya karşı bağımsızlık savaşında, Cezayir direnişçilerinin savunmasını yapmış. Yaşamının dokuz yılı ise karanlıkta. Bu dönem 1970-1979 arasına denk düşüyor ve bu yıllarda ne yaptığını kimse bilmiyor. Çünkü aniden ortadan kaybolmuş. Yine yumaktan bir ipçekince Jacques'in Kızıl Kmerler lideri Pol Pot'un yakın arkadaşı olduğu ortaya çıkıyor. Ayrıca Kamboçya'da savaşmış olabileceği söyleniyor.

Buraya kadar olanlar Jacques Verges için "Bu adam bir komünisttir" dedirtebilir. Ancak hakkındaki başka gerçekler kişiyi bu yargıdan çabuk caydıracak nitelikte. Nedeni: Jacques Verges Hitler ve Nazi Propaganda Bakanı Goebbels'in bütün kitaplarının Fransa'daki yayımcısıdır. Bütün bunlara üstlük, Nazi kalıntısı Lyon kasabı Klaus Barbie'yi de Verges savunacaktır. □

ALİ RIZA TAŞDELEN/FRANSA

Gorbaçov ve Caz

Caz Grubu Başkanı 50 yaşındaki Karel Srp, 16 aylık cezasını çekmek üzere mahkemeden ayrılırken, grubun dışarıda bekleyen 300 kadar taraftarı onu, "barışa bir şans tanıyın" şarkısıyla uğurluyordu.

Son haftalarda Prag'da yapılan espriler Sovyetler Birliği'ndeki reformlar etrafında yoğunlaşıyor. Bu espriler içinde en çarpıcı olanı şöyle: "Dubçek ile Gorbaçov arasındaki fark nedir? Hiç fark yok, sadece Gorbaçov henüz bunun farkında değil!"

Çekoslovak toplumunda Gorbaçov reformalarından en çok rahatsızlık duyanların, eski bir merkez komite üyesinin sözleriyle "şimdiye kadar havadaki en küçük ekonomik ve siyasi liberalleşme işaretini boğarak koltuklarında rahatça oturan" parti içindeki güçlü muhafazakâr kanat olduğu söyleniyordu. Ancak Sovyet Dışişleri Bakanı Edvard Şavardnadze'nin geçen ay Prag'ı ziyaret etmesinden ve Gorbaçov'un 6 Nisan'da Çekoslovakya'ya geleceğinin açıklanmasından sonra Sovyetler'deki "açıklık" politikasının Çekoslovak partisinin siyasi tutumu üzerinde de etkili olmaya başladığı görülmekteydi.

"Barışa bir şans tanıyın"

Bu etkinin uzantıları, Çekoslovakya Caz Grubu üyelerinin yargılanmaları sırasında da kendini göteriyordu. Caz Grubu Başkanı, 50 yaşındaki Karel Srp, 16 aylık hapis cezasını çekmek üzere mahkemeden ayrılırken grubun dışarıda bekleyen üç yüz kadar taraftarı, onu John Lennon'un "Barışa bir şans tanıyın" şarkısıyla uğurluyordu. Grubun, Karel Srp dışındaki komite üyelerinden Valdimir Kouril 10 ay hapse mahkûm olurken, üç üyenin cezaları da tecil ediliyordu.

Mahkeme, grubun beş komite üyesinin "ekonomik suçlar" işledikleri sonucuna varmıştı. Yargıç kararı okurken, Caz Grubu'nun, Çekoslovak Müzisyenler Birliği'nin 1980'de dağıtılmasından sonra da faaliyetlerini yasadışı biçimde sürdürdüğünün kanıtlandığını söylüyordu. Tüm mahkeme süresince suçsuzluklarında direnen grup üyeleri ise, Caz Grubu'nun UNESCO Uluslararası Caz Federasyonu üyesi olmasının, yasallıklarının güvencesi olduğunu vurguladılar. Srp, Kouril ve Skalnik'in "sosyalist mülkiyete zarar vermek istedikleri" suçlaması ise, sonuçsuz kalıyordu.

Grup hayranlarının, cezaları öğrendikten sonra dile getirdikleri kızgınlığa karşın, bu cezaların başlangıçta savcı tarafından istenilen dört yıl hapis ile karşılaştırıldığında, oldukça yumuşak olduğu görülüyordu.

Caz Grubu'nun geçmiş yıllardaki faaliyetleri oldukça geniş çaplıydı. Grup kesinlikle "apolitik" olmakla birlikte parti liderliği tarafından kendi denetimine karşı bir tehdit olarak değerlendirilen kitap ve broşürler yayınlayarak, entelektüel ve kültürel hoşnutsuzluğun ifade edildiği bir odak haline gelmişti. Savcılık da iddialarını esas olarak, Srp ve arkadaşlarının örgütü,kişisel çıkarları için kullandıkları suçlamasına dayandırıyordu.

"Bize yardım edin"

Grub'un Başkanı Srp, verilen cezayı duyduktan sonra salondaki Batılı gazetecilere İngilizce sesleniyordu: "Bize yardım edin! Grubun yargılanan diğer üyelerinden Hunat da, daha önce "Hepimiz masumuz; mahkemenin masum olmadığımıza karar vermesi ahlaksızlık olacaktır?" demişti. Cezaların duyulmasından sonra, dışarıdaki izleyicilerin öfkesi son haddine varıyor, izleyiciler ve polis arasında itişmeler başlıyordu. Bu arada bir güvenlik görevlisinin izleyicileri videoya kaydettiği de görülüyordu.

Batılı diplomatlar, verilen cezaların beklenilenden hafif olmasını bir ödün olarak değerlendiriyorlardı. Cezaların uluslararası baskılar yüzünden düşük tutulduğu; ancak yetkililerin, Grup üyelerini, özellikle de Srp'ı serbest bırakmama noktasındaki kararlılıklarını korudukları söyleniyordu.

İki günlük yargılama süresince, Grubu destekleyenler müthiş bir manzara oluşturuyorlardı. Prag'ın yıllardır böyle bir kendiliğinden hareket örneği görmediği söyleniyordu. Mahkemede cezaların okunduğu sırada, koridorda oluşan kalabalık, sessiz bir protesto sergiliyordu.

İlk hedef: Resmen tanınmak

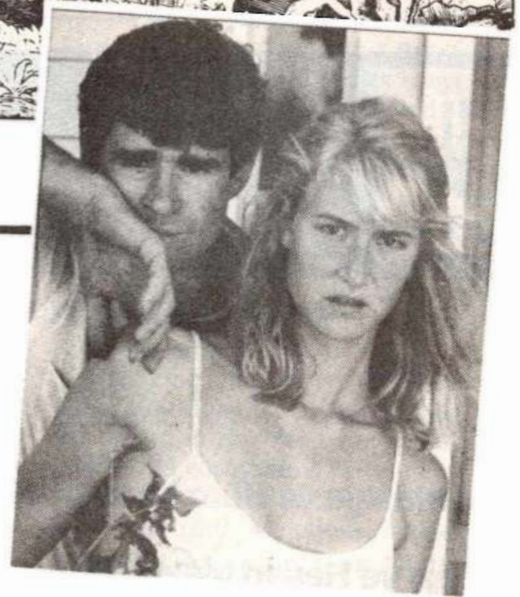
Caz Grubu Komitesi'nin üyeleri, karardan sonra, bağımsız bir örgüt olarak kalma hakkı için mücadeleyi sürdüreceklerini açıkladılar. Prag'da kalabalık bir apartman dairesinde yapılan basın toplantısında Cestmir Hunat, komitenin suçsuz olduğunu ısrarla belirtiyor ve örgüt üyelerinin saygınlıklarının geri verilmesini talep ediyordu. Caz Grubu'nun bundan sonraki ilk hedefinin, hükümetçe resmen tanınmak olduğu da açıklanıyordu.

Mahkeme kararına yönelik ilk resmi tepki, Kömünist Partisi'nin günlük yayın organı *Rude Pravo*'da, İçişleri Bakanlığı'nın görüşlerini yansıtan ve bir takma ad olan Vaclav Dolezal imzasıyla dile getirildi. Makalede, mahkemenin, Batı'daki burjuva basın tarafından "bir nefret ve kaba iftiralar kampanyası" için kullanıldığı söyleniyordu. Her şeye karşın Caz Grubu davası, Çekoslovakya'nın geçmişteki en önemli siyasi davasının yaşandığı 1979 yılında hissedilen baskıcı kin atmosferinde cereyan etmemişti. □

TOPLUM

ERKEKLERDE İLK CİNSEL DENEY

Aslanlar aslanı oğlum büyüdü

"Biraz zaman harcayarak beni uyardı, o arada ne olduğunu anlamadan boşaldım. Kadın 'bakire bozdum' diye kahkahalar atarak, bağıra, çağıra aşağıya indi."

"Çok heyecanlıydım, uçtuğum ve zevk aldığımı zannettiğim bir olaydı. Hayalkırıklığımı anlatamam. Bütün olay beş dakikada bitmişti. Kadını bir türlü öpemedim. Utancımdan yüzüne bile bakamıyordum"; "Hiçbir şey anlamadım. Ha yastıkla, ha kadınla, her şey bir dakikada bitiyor"; "Odanın içindeki parfümle karışık o başka koku midemi bulandırıyordu; organımın sertleşmeyeceği korkusu içindeydim. Kadına ilk defa geldiğimi söyledim, önce biraz ilgilenir gibi oldu, sonra bir bebekle alay eder gibi konuştuğunu düşündüm. Biraz uğraşma ile organımın sertleştiğini ve ne olduğunu anlamadan boşaldığımı hissettim. Pek bir şey anlamamıştım." İlk cinsel deneyimini genelevde yaşayan erkekler böyle anlatıyordu duygularını.

Genelev, çoğu kez ilk deneyimin yaşandığı ya da zorunlu kalınca gidilen bir yerdi. Bu zorunluluk kişiye göre değişiyor. Kimisi fantezi aradığı için gidiyor geneleve, kimisi de mastürbasyon

yapmamak için. Çoğu kez bir huzursuzluk olayı yaşıyorlar; yine de toplumun onlara sunduğu bu fırsatı kullanıyorlar. Zaten toplum da fazla bir seçenek sunmuyor.

"Niçin soyunmadın?"

Doktor tavsiyesi ile geneleve 19 yaşındayken giden ve ilk cinsel deneyimini orada yaşayan, ortaokul mezunu L.K. da böyle biri. Yaşadıklarını şöyle anlatıyor: "İlk gittiğimde dolaştım dolaştım bir yere gidemedim. Midem bulanmıştı. Çok iğrenç ve pisti. İkinci kez yine gittim. Bütün gücümü toplayıp bir eve girdim. Bana bir numara söylediler 'çık' dediler. Üst kata çıktım. O odaya girdim ve beklemeye başladım. Çok heyecanlıydım. Ne yapacağımı bilmiyordum. Kadın geldi 'niye soyunmadın?' diye beni azarladı. Soyunmaya başladım. Külotumla kaldım. Kadın 'hadi be, çıkarıp gelsene!' diye bağırdı. İlk defa geldiğimi ve ne yapacağımı bilmediğimi söyledim. Olgun biriydi sanırım, anlayışlı davrandı ve yardımcı oldu. Biraz zaman harcayarak beni uyardı; o arada ne olduğunu anlamadan boşaldım. Kadın 'bakire bozdum' diye kahkahalar atarak, bağıra, çağıra aşağıya indi. Şaşkına dönmüştüm."

L.K.'nın ilk cinsel gözlemleri ise arkadaşları arasında olmuştu. "Beni aralarına pek almazlardı" diye anlatıyor. "Bir kez yakaladım. Birbirlerinin organları ile oynuyorlardı. Hayretle ne yaptıklarını sordum. Beni de çağırdılar ama tepki göstererek yanlarından ayrıldım." Bu döneme ilişkin bir de anısı var, unutamadığı: "Büyükler, kızlara nasıl laf attıklarını, sarkıntılık yaptıklarını anlatırlar, bununla övünürlerdi. 'Eteğinin altından bacağını okşadım... falan diye bunun gibi şeyler. Ben de bir gün kendi kendime bunu denemeye karar verdim. Yolda gidiyordum, karşıdan genç bir kız ile annesi geliyordu. Kızı gözüme kestirmiştim. Ben daha altı yaşındaydım. Kız ise 17-18 vardı herhalde. Yanlarından geçerken kızın eteğinin altına elimi soktum, okşamak istiyordum. Ne olacağını çok merak ediyordum. Ve ben çok kötü bir dayak yedim. Ana kız beni evire çevire dövdüler. Eve gittiğimde annem 'araba mı çarptı' diye sordu. Büyüklerin bu konuda yalan söylediklerine karar verdim."

Genelev mutlaka olsun, yoksa

Kunduracı Ali Hasan Kırklar (22) ise "Ben lise mezunuyum, işçiyim. İşçinin haklarını kim savunuyorsa onun yanındayım" diyerek kendisini tanıtıyor, cinsellikle ilgili sorulara gelince de şunları söylüyor: "Genelevler mutlaka olsun. Yoksa bizim gibi hiçbir kız arkadaşı olmayan gençler, seks ihtiyaçlarını nasıl karşılarlar? Aslında genelevden çıktıktan sonra pişmanlık duyuyorum. 'Bir daha gelmeyeceğim' diyorum. Ama filmlerden, dergilerden gördüklerimi ben de yapmak istiyorum ve geneleve gidiyorum." Duvar boyacısı olan 23 yaşındaki Mehmet Koçbıyık ise, "Genelev tabii ki olmalı" diyor. "Geneleve ayda bir iki kere mutlaka giderim. Her hafta giden arkadaşlar var. Ben Urfalıyım. Urfa'dayken arkadaşlar hayvanlarla ilişki kurarlardı. Hatta birbirleriyle yatan arkadaşlar vardı. Bu yüzden genelev olsun. Genelev olmazsa sapıklık artacaktır."

Tıp öğrencisi Sedat Kadanalı da (24) "sağcı" olduğunu belirttikten sonra: "Dinimizde evlilik dışında her türlü cinsel ilişki zinadır. Geneleve gidilmesine karşıyım. Karşı olmamda yalnızca dinimizin etkisi yok tabii. Orada cinsel doyumun olamayacağı inancı da var bende. Seks iki kişinin karşılıklı isteğiyle olursa güzeldir. Şimdiye kadar cinsel ilişki için birtakım fırsatlar oldu, ama ben kendimi alıkoydum. Çünkü evleneceğim kişinin nasıl beni beklemesini istiyorsam, ben de onu beklemeliyim. İlk defa onunla olmalı yani. Yakında evleneceğim ve seksi eşimle yapacağım" diyor.

Sağ görüşlü dergilerden birinde çalışan F.G. (22) ise: "Evet, geneleve gidiyorum. Sık sık olmasa da gidiyorum. Aslında dinimizde günah. Yaşadığım çevreye ve savunduğum fikirlere bakılırsa gitmemem gerekir; ama nedense içimde bazı şeylere yenik düşüyorum hep. Şu ana kadar sağlıklı ilişkilerim olmadı. Kız arkadaş filan gibi yani. Seksi, kadını genelevde tanıdım. Genelevdeki her cinsel ilişkiden sonra içimde bir suçluluk duygusu, bir pişmanlık, bazı şeylerin baskısı oluyor hep. Gene de gidiyorum. Üniversitedeyken gitmeye başladım, mezun oldum, hâlâ gitmeye devam ediyorum. Olsa bir türlü olmasa bir türlü. Genelev benim için büyük bir sorun, bir bunalım anlayacağınız. Daha doğrusu seks..."

Bir uçtan bir uca... yaşanılanlar, yaşanılmayanlar... ve ayrı bir dünya... erkeklerin cinselliği, bunu yaşama çabaları. Hem de kadına hiçbir hak tanımayan, bu konuda değil deneme, öğrenme hakkı vermek, yakınından bile geçmenin yasak olduğu ve toplumun onu damgalamaya hazır olduğu bir dünyada erkeklerin cinselliği öğrenme çabaları... Onları dinlemek... yine de çok zor anlatıyorlar.

Küçümseyen bir ifade ile

Üniversite mezunu 27 yaşındaki S.N.'de önce rahat bir şekilde başladığı konuşmasını gitikçe kızararak ve sonunda kekeliyerek tamamlıyor. İlk kez lise ikide okurken arkadaşlarıyla gitmiş geneleve: "Çok iyi hatırlıyorum pazar akşamıydı, başka yatakhaneden bir arkadaş geldi, geneleve gitmişti ve heyecanla anlattı olanları. Yatılı okuyorduk, o haftayı zor geçirdik ve o pazar hemen yatakhanedeki beş kişi hep beraber Bentderesi'nin yolunu tuttuk. Oraya giderken ciddi olarak bir cinsel heyecan duyuyordum. Ama ilk giriş kapısından adımımızı atar atmaz bambaşka bir dünyaya girdik sanki. Beş arkadaş, hep beraber, birbirimizden ayrılmadan şaşkın şaşkın dolaşıyorduk. Benim ilk aklıma gelen şey hayvanat bahçesi oldu. İçeride gördüklerimiz hepimizi etkilemişti. Bir yere girmeye cesaretimiz kalmamıştı. Bir adam hatırlıyorum yalnız, merdivenlerden pantalonunu toplayarak paldur küldür aşağı inen ve arkasından bağırarak adamın üstüne pis su döken bir kadını hatırlıyorum. Sonra birden bir kadın gördüm. Sarışın, oldukça genç bir kadındı. Ama o güzel vücudundaki morluklar, izler hemen göze çarpıyordu. Yüzünü şimdi birçok kadının arasında görsem yine tanırım. Onu görünce yine bir istek uyandı ben-

İkimiz de hâlâ bakir ve bakireyiz.

de. Ama, tam o sırada yanımızda duran başka bir adam 'kaça?' diye sordu. Kadın, hiç unutamadığım, küçümseyen bir ifade ile bir işaret yaptı. Bu tavırla ben de o adam gibi aşağılandığımı hissettim ve yine vazgeçtim. Bütün arkadaşlar, hep birlikte biraz ürkmüş, biraz şaşırmış bir halde hiçbir şey yapmadan sokaktan dışarı çıktık."

Bu çok gerçekçi ortam çoğu genci şaşkına çevirip bırakıveriyor. Ondan önceki deneyimler ise erkeklerin kendi çevresel şartlarına bağlı. Kimi otobüste tanıdığı bir kadınla yaşıyor ilk cinselliği, kimisi bir akraba kızıyla, kimisi de mahalleden genç bir dulla. Ama mutlak olan bir şey var ki, o küçüklükten itibaren toplumun erkeklere verdiği "sen güçlüsün, istediğin her şeyi alırsın, yaparsın" düşüncesiyle "aslanlar aslanı" olarak yetiştirilmeleri, sonuçta bunu yaşama geçirmekle karşı karşıya gelince donup kalmaları. Çünkü her şey rastlantılara bağlı.

Teyze kızı

Cinselliği sokakta fark eden C.K. (35) de şöyle anlatıyor: "Bizim sokakta bir tane erken gelişmiş bir kız vardı, külot giymeden balkona çıkar, biz mahallenin erkek çocukları da balkonun altına dizilirdik, içimizi gıcıklatan o kızı hiç unutmam." Aile yapısı ve çevresel şartları yüzünden bir kız arkadaşı olmayan C.K. ilk cinsel deneyimini teyze kızı ile yaşar. "17 yaşlarındaydım, kocasıyla hiç geçinemeyen teyzemin kızı ve kocası bir akşam bize gelmişlerdi, içki falan içildi. Kocası çok sarhoş oldu, onları eve bırakmak bana düştü. Bir de çocukları vardı. Ben onları evlerine götürdüm. Kadın, benim evde kalmamı istedi, sonra kocasını, çocuğunu yatırdı ve yanıma geldi, şaşırıp kaldım. Çekingen çekingen itiraz etmeme rağmen, onun beni okşayıp sevmesine göz yumdum ve beraber olduk."

C.K. bir süre sürdürdüğü bu ilişkiden sonra sorununu çözmek için annesine 'bana bir kız bul' der. Nişanlandıktan sonra cinsel ilişki kurduğu için de anlaşamayacağını bile bile 'bakireliğini bozduğu için' nişanlısıyla evlenmek zorunda kalıyor. Başarısız evlilikler art arda devam ediyor ve C.K. çok boyutlu bir cinsel deneyimi farklı bir çevreden bir başka kadınla yaşıyor. "Çok aktif ve ne yaptığını bilen" bir kadın.

Şimdi ticaretle uğraşan T.T. ise 16 yaşlarındayken tanıştığı 35 yaşındaki avukat bayanla olan ilişkisini şöyle anlatıyor: "Kocası ölmüş dul bir bayandı. Belediye otobüsünde tanışmıştık. Beni evine davet etti. Çok heyecanlan-

mıştım. Nasıl davranacağımı bilemiyordum. Kadın evde, bana çok sıcak ve sevecen davrandı. Bu yaklaşım beni de rahatlattı. Cinselliğin zevkli bir olay olduğunu o zaman anladım. İlişkimiz uzun süre devam etti. Hafta sonları buluşuyorduk. Çok kültürlü ve rahat bir kadındı. Ona hayranlık duyduğumu söyleyebilirim. Cinsel yaşamımdaki en büyük tecrübeyi yaşamış oldum."

Şakalar yaptık, güreştik

Çocuk yaşlarda evcilik oyunları oynanırken tanınan, bazen de yaşanan cinsellik, eğer kız bakireyse erkeğin kendisini sorgulamasına neden oluyor. Tıpkı C.K.'da olduğu gibi art arda çözülemeyen düğümlere yol açıyor. Ve 'Ben evlenmezsem bu kız ne olacak? sorusu hep gündemde kalıyor.

Böyle bir durumda sorunu mastürbasyonla çözmek ön plana geçiyor. Ama bunu hiç denemeyenler de var. 25 yaşındaki O.Y., 13 yaşındayken komşu kadınla geçirdiği ilk deneyimden sonra hiç mastürbasyon yapmamış; çünkü sürekli olarak çevresinde kadınlar var. "Tüm bu ilişkiler statüme, ekonomik durumuma, fiziki çekiciliğime bağlıydı" diyerek, sınıfsal konumunun da olayı çözmede ne kadar etkin olduğunu anlatıyor.

Bütün olay, çocukça merak, konuşulmayan bir olayı yaşama çabası etrafında gidip geliyor. Üniversite mezunu O.K. (37) de böyle anlatmaya başlıyor: "Benden iki yaş büyük bir kızla önce cinsel organlarımızı birbirimize göstermeye başladık, sonra on altı yaşındaydım, evlerine pencereden girdim, birlikte olduk, bu işin nasıl yapıldığını merak ediyorduk."

Üniversite öğrencisi Y.S. (25) de on üç yaşındayken bir arkadaşının evinde izlediği seks filmi ile cinselliği tanımış. O yaşlardaki ilk ilişkisini ise şöyle anlatıyor:

"Mahallemizde 20 yaşlarında bir kadın vardı. Kocası dışarıda çalışırdı. Gece yalnız kalmasın diye kız kardeşimle ben, onlara giderdik. Bir gece kız kardeşim gelmedi, ben yalnız gittim. Gece yattıktan sonra odama geldi. Süt içer misin dedi. Şakalar yaptık. Güreştik. Sonra 'kız arkadaşın var mı?' diye sordu. Heyecandan ölüyorum sandım. Her şey iki dakika sürdü; sonra uyumuşum. Ama çok korktum ve pişman oldum; çünkü kocası beni çok seviyordu. Aynı akşam tekrar zorladı, istemedim. Uzun süre yüzüne bakamadım. Çağırdı, gitmedim. Fakat sonra dayanamadım. Bu ilişki 17 yaşıma kadar sürdü." Daha sonra ders çalışırken kız arkadaşlarıyla ya da toplantılarda tanıdığı kendinden büyük kadınlarla cinsel ilişkiler kuruyor ve sürekli ilgi görüyor Y.S. Şimdi de birlikte yaşadığı biri var, ama "Bu durum beni rahatsız ediyor. Cinsel yaşamımın böyle olmasından mutlu değilim. Artık salt cinsellik olmayan sevgiye dayalı bir yaşam özlüyorum" diyor.

Mastürbasyon

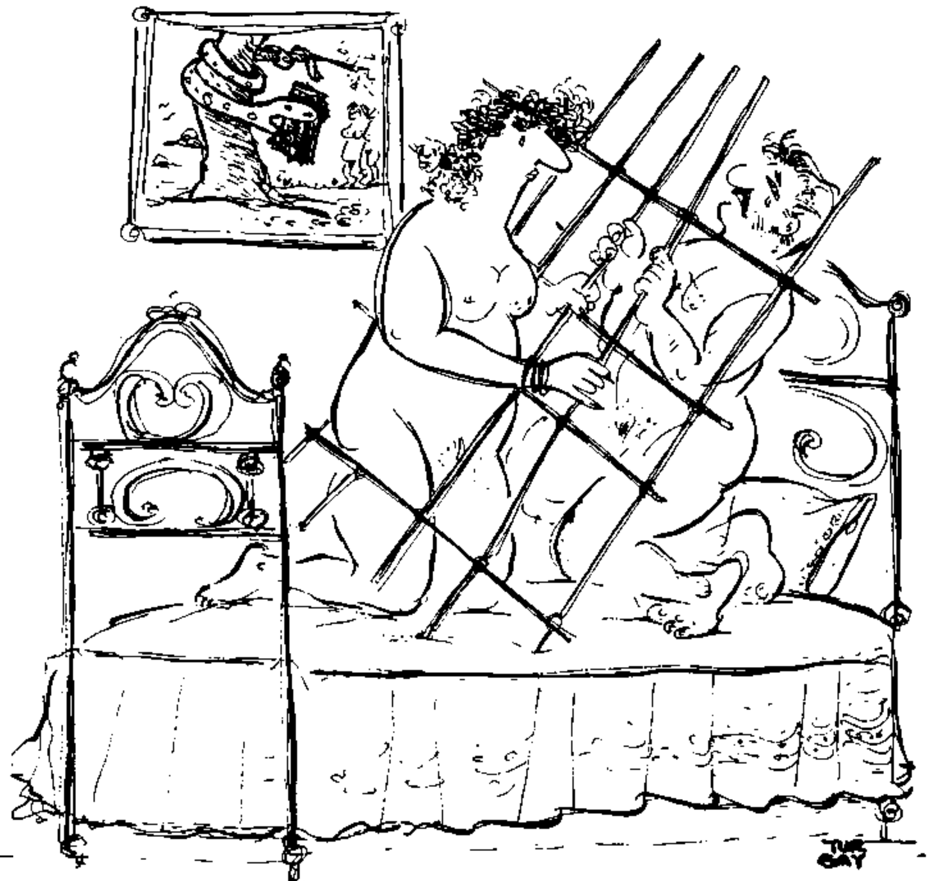
35 yaşındaki C.K. da aynı huzursuzluğu duyanlardan. Kendi deyişiyle halen sorunlarını çözememiş, çünkü "olayın duygusal ve düşünsel boyutu daha önemli" diyor. Başarısız iki evlilik ve birçok ilişkiden sonra, şimdi bir kadınla yalnız kalsa bile banyoya geçip mastürbasyon yapıyor.

Mastürbasyon bazen zorunluluk olarak görülüyor, bazen de hoşlanılarak yaşanıyor. L.K.'nın da doktor tavsiyesi ile 19 yaşında geneleve gitmeden önce yaşadığı tek biçim mastürbasyon. "11 yaşlarındaydım, ara sıra arkadaşlarla konuşuyorduk. Bir gün çıplak kadın fotoğraflarına bakmıştım. İçimde bir şeyler uyandırdı sanki. Tuvalete giderek organımı sabunlayıp elle mastürbasyon yaptım. Çok hoşuma gitti. İçimde bir şeylerin eridiğini hissettim. Sonra da böyle devam etti gitti" diye anlatıyor. Oysa toplumumuzda erkek çocuk mastürbasyon yaptığı zaman "boyun uzamaz", "hasta olursun" diye korkutulur ve olay tepkiyle karşılanır.

26 yaşındaki üniversite mezunu V.E.'de böyle korkutulan bir çocuk. "Sonra bunların yanlış olduğunu öğrendiğimde korkularım kalktı" diyor. İlk kez 16 yaşındayken bir kıza dokunmuş ve öpmüş. "Akraba kızlarına dokunma girişimlerim olurdu, otobüslerde kadınlara dokunmaya çalışırdım. Utangaçtım ve o insanın rahatsız olmasından da gerilirdim" derken, başarılı olup olamama korkusunu da nasıl yaşadığını anlatıyor. "Geneleve gittim, ama gördüğüm şeyler hiç de iç açıcı değildi. Zaten orada sevişmenin mümkün olmadığını öğrenmiştim, hastalık kapma korkusu vb. içeri giremedim. Cinselliği kaldırmaya hazır olmadığımı düşündüm." Kısacası mastürbasyonun daha kolay ve zevkli olduğuna karar vermiş V.E., daha sonraki yaşamını ise şöyle anlatıyor: "21 yaşıma geldiğimde bir sevgilim oldu. Beş yıldır beraberiz. Hâlâ ikimiz de bakir ve bakireyiz. Bu beni rahatsız etmiyor. Kız arkadaşımın hazırlıksız olması belirliyor durumu. Ben ısrar da etmiyorum. Bir şeyler eksik, ama o eksik olan şeyi yaşayamamanın getirdiği bir bilinmezlik de var. Onunla birlikte attığımız her adım, her anlamda da benim cinsel ilişkiden beklediklerim oluyor. Bu beraberlikte ben de onun kadar kendi cinselliğimi keşfediyorum... ve cinselliği..."

Her birinde ayrı bir yaşayamamışlık olan bu deneyler tabularla dolu olan toplumumuzda ne kadar çok "deney" yaşamış olsa da erkeğin yaşına, dünya görüşüne bakmadan içinde bulunduğu kıskacı anlatıyor. □

GÜNAY ÇOBAN/ ASUMAN BAYRAK

İLLÜZYONİSTLER

Uçtu, uçtu kim uçtu

Bilgisayarlar, bilimkurgular devrinde şapkasından tavşan çıkaranlar, insanları havalara uçuran "sihirbazlar"da sanatlarını sürdürme çabasındalar.

Panayırlardan, gösteri salonlarına oradan da ara-sıra TV'ye. İllüzyon, halk arasındaki adıyla sihirbazlık artık unutuluyor. Devir bilgisayarların, bilimkurguların devri. Yine de çocukların büyük heyecanlarla izlediği şapkasından tavşanlar çıkaran, insanları ortasından diri diri kesen, ama öldürmeyen, havalarda uçuran sihirbazlardan biriyle, Raif Kahraman'la konuştuk.

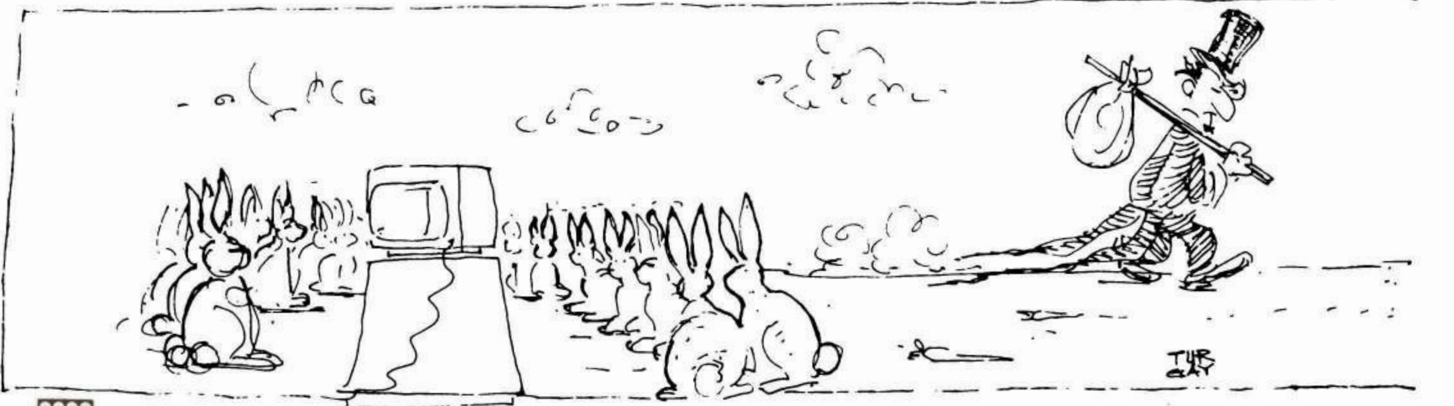
"Adeta bir heykel gibi, pür dikkat sanatçıyı izliyordum. Bize iplerle, kurdelelerle, gazete kâğıtlarıyla, mendillerle bazen de konuşarak oyunlar yapıyordu. Bu oyunlar beni çok etkilemişti. Rüyalarımda gazete parçaları para olup gidiyordu artık." Raif Kahraman'ın bu anısı ilkokul dönemine ait. İllüzyon ve illüzyon sanatçısıyla bu tanışma onu bu tür gösterileri hiç kaçırmadan izlemesine yol açacak, sonunda o da illüzyonist olup çıkacaktı. Ancak bu sanatı öğrenmek yıllarını alacaktı. Önce Farabi ile daha sonra "manava kızıp, portakalları ardından sürükleyen" ünlü illüzyonist Zati Sungur'la tanışacak ve onun öğrencisi olacaktı. Zati Sungur da ölünce yine ünlü bir başka illüzyonistle, Saba'yla tanışır ve ondan Uzakdoğu ve Avrupa'dan getirdiği oyunları satın alır. Saba ayrıca çeşitli ülkelerde bu oyunları satan çeşitli kuruluş ve kişilerle bağlantısını kuruyor Raif Kahraman'ın. Şimdi küçüklü büyüklü bine yakın illüzyon oyununa sahip.

Türkiye'de aralarında Raif Kahraman'ın da bulunduğu 26 illüzyon sanatçısı var. İllüzyon oyunları denilince akla "takım" geliyor. Mendiller, çeşitli boylarda kutular, toplar. Bunlara kişinin el becerisi eklenince "takım" çalışır hale geliyor. İyi bir el becerisiyle sunulunca takımın hilesi gizlenebiliyor. Sırrını en iyi saklayan kişi, en iyi icra eden sanatçı diye biliniyor.

İllüzyonu Türkiye'ye ilk kez 1936'da Zati Sungur getirmiş. O zamandan bu yana meslek sırlarının korunması bir gelenek olarak sürmüş gitmiş. Küçük bir oyun hilesi, büyük takımlı oyunun püf noktası olabilirmiş. Bu nedenle illüzyonistler bu konuda çok duyarlılar. Ekmek kapıları bu küçücük noktalarda gizli. "TV'de oyunların öğretilmesine karşıyım" diyor Raif Kahraman. "Bunlar meslek sırrı. Ayrıca illüzyon sanatını ayaklar altına alarak, kamera hilelerine dayalı gösteriler, hem izleyicileri, hem de bir şeyler yaptım diyenin kendini kandırmasından öteye gitmez."

Türkiye'de neredeyse nesli tükenen "sihirbazlar" çocukları büyülemeyi sürdürmek azmindeler, ama büyüleri bozulmasın istiyorlar. □

TURGUT BAKİ

MELİH CEVDET ANDAY

Gorbaçov'un reformları

Sovyetler Birliği'nde Genel Sekreter Gorbaçov'un önayak olduğu reformlar bütün dünyanın ilgisini çekti. Bu konudaki yorumlar oldukça değişik. Marksizm'in, Leninizm'in yerleşmemiş olduğu, bunun, sıkıntısı çekildiği yorumundan tutun da, özgürlük gereksinmesinin, sonunda benimsenmesi zorunluluğunun duyulduğu yorumuna değin çeşitli görüşler, biraz acele, biraz da yüzeysel olarak ortaya atılmaktadır. Bence bu önemli olayın tutarlı bir açıklaması şimdilik yapılmış değil. Peki, bunu kimden, nereden beklemeli? En başta elbette Sovyetler Birliği'nden. Çünkü Sovyetler Birliği gibi bir ülkede Gorbaçov tipi yenileştiricilerin, reformcuların ortaya çıkması rastlantıya bağlanamaz. Bu açıdan bakıldığında, beni en çok düşündüren konu, Gorbaçov'un nasıl sivrildiği, parti içinde hangi güçlere dayanarak bugün tanığı olduğumuz eylemlere giriştiği konusudur. İnsan etkinliği her yerde, tarihçe verilmiş koşulların ürünüdür. Bu, özellikle Marksist teoride önemli bir yer tutan toplumsal-felsefi bir sorun sayılır. Tarihi, insanların yaptığı tezi, bu teoride "verilmiş koşullar"a dayanır. Öyle ise, Sovyetler Birliği'nde hangi yeni koşulların bu tarihsel olayı doğurduğu konusunu enine boyuna incelemek gerekecektir. Veriler açık seçik bilinmediği için bunu şimdilik bir yana bırakırsak, olaya biraz olsun aydınlık getirecek etmenlerin, Marksist devlet anlayışında ve Sovyetler Birliği devleti sürecinin niteliğinde aranması gereği ortaya çıkacaktır.

Lenin'in gerçekleştirdiği "proletarya diktatörlüğü", içindeki "diktatörlük" sözcüğünden ötürü hep "zorbalık" biçiminde yorumlana gelmiştir. Oysa teoride bu öğe, "sınfsal diktatörlük" anlamında kullanılmış ve burjuva toplumlarının da birer diktatörlük, "burjuva diktatörlüğü" oldukları saptamasının özellikle altı çizilmiştir. Marksizme göre, tarihsel koşullar, "burjuva diktatörlüğü"nün yerini "proletarya diktatörlüğü"nün alacağını ve böylece sömürücü sınıfların tarihe karışacağını göstermektedir. Bu, sömürünün tarihte sonu geldiği anlamını taşır. Yoksa amaç, özgürlüğü bütün bütün ortadan kaldırmak değildir. Şimdi, eğer Sovyetler Birliği'nde sömürücü sınıflar ve katmanlar önemsiz duruma getirildi ise, halkın özgürlük gereksinmesinin yaşama geçirilmesine bir engel kalmadı demektir. Bu teorik görüşten yola çıkıldığında, Gorbaçov'un "Özgürlüğe hava gibi gereksinmemiz var" sözü bir açıklama kazanır. Devrimin gerekli kıldığı merkeziyetçilikten doğma teknokrat ve bürokrat katmanların egemenliğinin de artık tersine işlemeğe başladığı olgusu buna eklenirse, olay biraz daha anlaşılır duruma gelir. Sanıyorum ki, Gorbaçov'un atılganlığı kişisel bir çıkış değil, tarihsel gelişimin ürünüdür.

Marksist teorinin "burjuva diktatörlüğü" adını verdiği yönetimlerde burjuva sınıfı kendini çeşitli partilerle temsil eder kendi inanışı gereği olarak işçi sınıfının da örgütlenmesini önlemez. Lenin, bu tümcenin ikinci bölümünde dile getirilen "işçi sınıfının örgütlenme hakkı" konusunda kesin konuşmuştur: "Onlar bu hakkı vermek zorundadırlar, çünkü bu onların öğretisinde vardır. Bizimse öğretimizde burjuva sınıfına örgütlenme hakkı tanımak diye bir şey yoktur" demiştir. Gelelim yukarıdaki tümcenin ilk bölümüne... Öyle ise, proletarya diktatörlüğünün yalnızca sömürücü sınıflar üzerinde bir diktatörlük olduğu anlayışı tutarlı kılınırsa, bir sosyalist ülkede işçi sınıfını temsil eden çeşitli sosyalist partiler bulunması, bu diktatörlüğün işçi sınıfı için gerçek bir özgürlük rejimi olduğu savını gerçekleştiren kaçınılmaz bir uygulama olacaktır. Ben sanıyorum ki, Gorbaçov'un amacı budur: Çok sosyalist partili bir sosyalist düzen. Seçimlerde, seçilecek olan sayısından fazla aday göstermek bana bunun bir başlangıcı gibi görünüyor.

Gorbaçov reformlarının özellikle Birleşik Amerika'da iyi karşılanması olayı ise benim için çok şaşırtıcıdır. Neden derseniz, Sovyetler Birliği'nde özgürlük olmadığı, Birleşik Amerika için güçlü bir propaganda silahı idi; Birleşik Amerika bu silahı kullanarak hem özgürlük önderi geçiniyor, hem de nüfus bölgesi içindeki ülkelerde sol akımları bu korkutmaca ile geçersiz kılmaya bakıyordu. Gorbaçov reformlarından ötürü elindeki silahı kısmen de olsa yitirecek bir Birleşik Amerika Devleti, dünya politikasını yeni baştan gözden geçirmek zorunda kalabilir. Sovyetler Birliği ile Birleşik Amerika arasındaki denge, bu reformlardan ötürü Sovyetler Birliği lehine bir değişikliğe uğrayacak demektir.

Şimdilik söylenecek olanlar bu kadardır sanıyorum. Herhalde dünyamız büyük yeniliklerin ve değişiklerin eşiğinde bulunuyor. □

Japon teknolojisinin ABD'ye yeni tehdidi

Washington, dijital kayıt cihazlarının kayıt yapmasını önleyebilecek mi?

Haydi siperlere! Bu yıl ABD ve Avrupa pazarlarında boy gösterecek olan Japon yapımı dijital teyp sistemi, şimdiden ortalığı birbirine kattı. Geçen hafta, AIWA, Matsushita, SONY ve Sharp adlı Japon şirketleri ilk DAT ("Digital Audio Tape") kayıt cihazlarını sergilediler. Bunlardan bir kısmı önümüzdeki hafta Japonya'da satışa sunulacak. JVC, Hitachi, Toshiba ve diğerlerinin de kısa zamanda aynı yolu izlemesi bekleniyor.

DAT'ın Batı'da yarattığı ilk tepki, bütün bir endüstri dalından himaye taleplerinin yükselmesi oldu. Yeni teknoloji ile, laserle çalışan "compact disc" (CD) sisteminin bir adım ötesine geçiliyor. CD'de olduğu gibi DAT'ta da, bilgisayar aracılığıyla sesler milyarlarca enformasyon parçacığına ayrıştırıldıktan sonra manyetik banda kaydediliyor. Ancak, CD'nin piyasadaki modelleri sadece plak çalmaya yararken, ondalık teyp kayıt cihazları canlı müziği kaydedip saklayabiliyor.

DAT kasetlerinin ve kayıt cihazlarının yüksek fiyatı, şimdilik bunları sadece gerçek müzikseverler için cazip kılıyor. Piyasadaki normal teyp kasetlerine benzemekle birlikte, onların üçte ikisi büyüklüğünde olan DAT kasetlerinin şimdilik 12 dolardan (yaklaşık 10 bin TL.) satılacağı tahmin ediliyor. Matsushita'nın kayıt cihazı, Technics markası ile 1.285 dolardan satılacak. CD cihazlarının fiyatı ise 200-600 dolar arasında. Başlangıçta her ay 2.000 tane üretilecek olan DAT cihazlarının, tüm endüstri tarafından piyasaya sunulan sayısı, ocak ayında 50.000'i bulabilir. Kimileri, 1990'da Japonya'nın ABD'ye yıllık DAT cihazı ihracatının 3 milyona ulaşabileceği görüşünde. Ancak AIWA şirketi o sırada (otomobil stereoları ve radyo-kasetçalar setleri dahil) toplam talebin gerçekte bunun bir katı olacağını savunuyor.

Peki korsanlar nasıl engellenecek?

ABD müzik endüstrisini gerçekten endişelendiren şey, Japonların geliştirdiği dijital teyp bandının kalitesi. Şimdiki teyp bantları ve kayıt cihazlarının cızırtı ve parazitinden arınmış olan DAT'ın ses kalitesi o kadar yüksek ki, daha önce plaklara alınmış olan müziği evde çoğaltma eğilimi yaratacağına kesin gözüyle bakılabilir. Patent ve "copyright" haklarına aykırı olarak, yetki alınmadan yapılacak bu tür bir çoğaltmayı önlemek amacıyla Japonlar, özel olarak kodlanmış olan teyp ve plaklardan doğrudan dijital kopya çıkarmayı engelleyecek devreleri sisteme yerleştirdiler. Fakat bu devreler sesin dijital olmayan (sürekli: analog) biçimde kaydına engel değil. Plak endüstrisinin "korsan" çoğaltmaya karşı talep ettiği *kesin* önlemlerin uygulanması ise, dijital ses düzeninin bozulmasına yol açabilecek. SONY'nin ses bölümünü yöneten Kozo Ohsone, "Cihazların nihai kullanıcıları böyle bir şeyi kabul etmezler" diyor. Bununla beraber, Reagan yönetiminin mart başında getirdiği bir yasa önerisi, bu tür önlemleri gerekli kılmakta.

DAT teknolojisi, şu veya bu biçimde, 1970'lerden beri var. Bu tür teyp bantlarını ve kayıt cihazlarını düzenleyen uluslararası standartlar, 1985 Haziran'ında saptanmıştı ve Japon şirketleri ilk prototipleri geçen sonbahardaki bir elektronik fuarında sergiliyorlardı. Teknolojinin uygulanmasını bu kadar geciktiren neden, uluslararası plak endüstrisinin karşı çıkışı olmuştu. Fakat deneyimlerin öğrettiği bir şey varsa, o da, tüketicilerin yeni teknolojiye heyecanla sarılmalarına endüstrinin engel olmasının beklenemeyeceği. SONY şirketinin Amerika sözcüsü David Kawakami "Her gün DAT'ların ne zaman satışa sunulacağını soran yüzlerce telefon gelmekte" diyor. □

SPOR

Galatasaray'da kimin eli, kimin cebinde

Futbol şubesinde üç yıldan bu yana ön planda görünen Selçuk Uygur, kötü gidişin sorumlusu olarak ilan edildi.

Galatasaray'da kazanın kaynadığı bir süredir biliniyordu, bilinmesine, ama yönetim kurulundan pek bir şey sızmıyordu dışarıya. Galatasaraylıların pek sevdiği "Kol kırılır yen içinde, baş yarılır fes içinde" deyişini düstur edinmişlerdi ne de olsa. Yine de kırılan kolların, yarılan başların gürültüsü dışarıdan bile duyulur olmuştu. Gizleme politikası pek başarılı olamıyordu. Hele Yönetim Kurulu'nun bazı üyeleri basın mensuplarına gizliden açıklamalar yaparak kapalı kapılar ardındaki fırtınayı sokaklara taşıdılar.

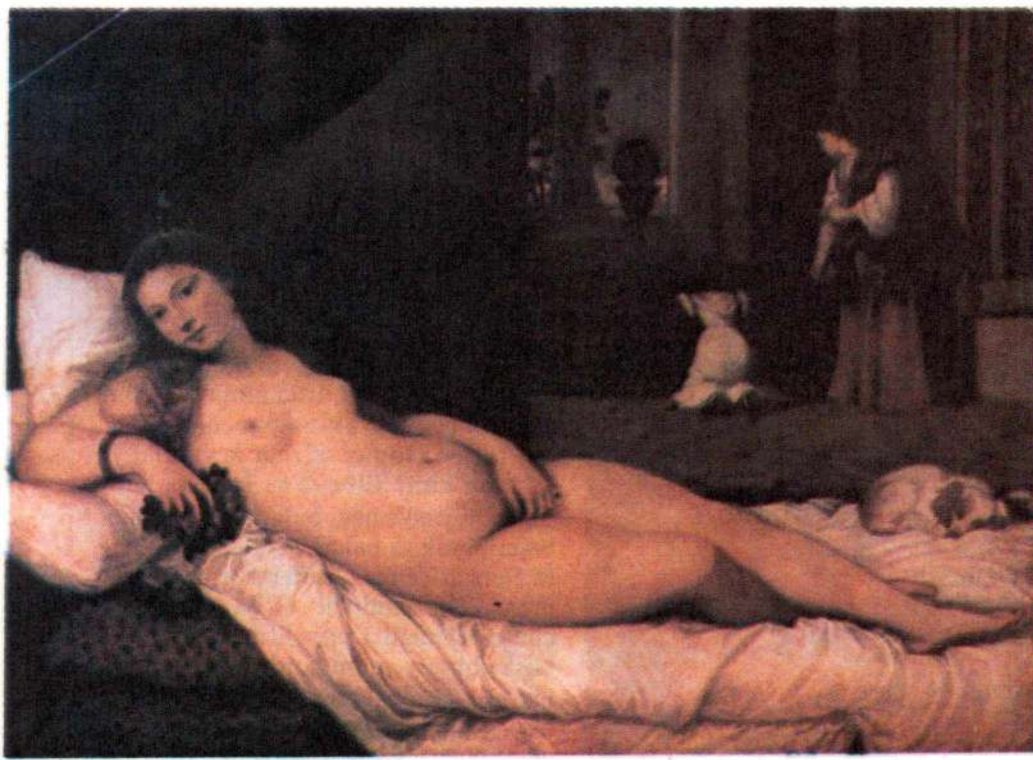
Neydi kopan kıyametin sebebi? Olay futbol şubesinden kaynaklanıyordu. Galatasaraylıların vitrinimiz olarak niteledikleri bu dalda, vitrine çıkmak için çekişen yöneticiler ilgili ilgisiz, taraflı tarafsız tüm üyeleri bu işin içine çekmeye çabalıyorlardı. Her şey iki kişinin istekleri ile başladı. Bunlardan ilki, Ergun Gürsoy Galatasaray'a yararları yadsınamayacak bir kişiydi. Ancak her nedense özellikle liseli Galatasaraylılara antipatik gelen bir isimdi. Asabi hareketleri, astığı astık, kestiği kestik tavırlarıyla bunu yer yer hakediyordu da. Diğeri ise Nejat Eren. Ali Tanrıyar'ın hızlı muhalif dönemlerinden bu yana dostluğunu kazanmış olan Eren, yedek üye olarak girdiği Yönetim Kurulu'nda "hak ettiği yere getirilmemiş" olduğunu düşünüyordu. Nejat Eren de bir zamanlar pek sıkı fıkı olduğu liseli gençlerle son dönemlerde anlaşamaz olmuştu.

Bu ikili, dışında kaldıkları futbol şubesinde arzuladıkları yere gelebilmek için fırsat kollarken, bir yandan da yönetim içindeki kulislerini sürdürüyorlardı. Ali Tanrıyar ise yönetime hâkim olamamanın sıkıntısı içindeydi. Galatasaray'da "Spor Ali" olarak tanınan Başkan Bey'e Galatasaray çevrelerinde "Spor olsun diye başkanlık yapıyor" diyerek takılanlar çoğalmaya başlamıştı. Herkesin dilinde "İşi Alp Yalman yönetiyor" dedikoduları dolaşıyordu.

Herkesin beklediği fırsat, takımın son haftalarda art arda almaya başladığı seri başarısızlıklar sonucunda doğdu. Birileri topun ağzına koyulmalıydı, ama kim? Elbette ki koskoca anlı şanlı Derwall'e hata bulunamazdı. Acaba milli takım bahane edilerek Mustafa Denizli'ye bir fatura çıkarmanın zamanı gelmiş miydi? O da olamazdı, çünkü Denizli Derwall'in dediğinden başka bir şey yapmıyordu ki. Oysa futbol takımını yakından izleyenler Galatasaray'ın derme çatma antrenmanlarla çalıştığını, takımın ciddiyetten uzak bir havaya girdiğini görüyorlardı. Yapılması gereken, teknik adamların kulağını çekmekti. Ancak Batılı (!) düşünce tarzını benimsemiş olan Galatasaray yönetimi, böyle bir yol tutmaktansa, faturayı kendi aralarında birine yıkmayı seçti. Böylece yaklaşan mali kongre için de yatırım yapılmış, pek moda olan bir deyişle "önlemler paketi" hazırlanmış oluyordu.

Futbol şubesinde üç yıldan bu yana ön planda görünen Selçuk Uygur, kötü gidişin sorumlusu olarak ilan edildi. Galata Başkanlığı'ndan, Galatasaray Yönetim Kurulu üyeliğine hızlı bir şekilde gelen Selçuk Uygur'un nasıl olsa fazla dostu yoktu. Kimse fazla bir şey diyemezdi. Diğer yönetici Alp Yalman ise bu işe pek bulaştırılmıyordu. Ne de olsa Galatasaray'ın efendi ve parlak şahsiyetlerinden biriydi. Yapılan plana göre, bundan böyle çalışmalarda Ergun Gürsoy ve Nejat Eren futbol şubesinin çalışmalarına katılacak, fikir vereceklerdi. Uygur yine takımın başında sahaya çıkacaktı, ama eskisi gibi "kral" değildi. Ergun ve Nejat Beyler istedikleri yere ulaşırken, Galatasaray'ın başarısızlığına çözüm de bulunmuş oluyordu. Ancak şimdi basın mensupları ne yapacaklar bilinmez? Zira Ergun Gürsoy'un onlara pek iyi bir gözle baktığı söylenemez. Neyse ki Nejat Bey bu konularda biraz daha ağzı açıktır.

Bu kararlarla kulüp içindeki çalkantılar biraz olsun durulmuş gibi. Ancak 15 yıldır beklenen şampiyonluk, bu yıl da kazanılamazsa, hele hele 900 milyona dayanan borç bir yol bulunup önümüzdeki döneme kadar kapatılamazsa, Tevfik Fikret Salonu'nda oluşacak çalkantılar epey kelleyi götüreceğe benzer. Bizden söylemesi... □

TİTİAN'IN URBİNO VENÜS'Ü Stendhal'in bayılmasına şaşmamak gerek

KÜLTÜR-SANAT

Floransa'ya bayılmak, Floransa'da bayılmak

"Oğlum Ferhat, bu güzellik neden böyle mahzun eder seni?" diye düşünür Nâzım Hikmet'in kahramanı, Şirin'i ilk gördüğünde. Ya da çoğu zaman "bayıldığımızı" söyleriz, beğendiğimiz, sevdiğimiz şeylere. İtalyan Rönesansı'nın başkenti söz konusu olduğunda, bu mecazların hepsi gerçekmiş meğerse: Baharla birlikte turist mevsimi açılırken, "Çiçekler Şehri"nin en büyük övüncünü, yeni bir hastalık oluşturuyor.

İtalya'nın Emilia-Toskana "kızıl kuşağı"nda yer alan Floransa'nın komünist ağırlıklı belediyesi, rakip turizm merkezlerine çok kurnazca bir darbe vurmuş doğrusu. Roma, Venedik ve Pisa'daki kıskanç ağızlara bakılırsa, bu esrarlı hastalığa yönelik tıbbi araştırmalara bütçeden yaklaşık 15 milyon TL. ayırmak, değme kapitalist reklam ajansının aklına gelmeyecek bir propaganda taktiğiymiş aslında. Şüphelendikleri kadar da var: Floransalıların gururla belirttiklerine göre, sadece son on yılda 100 kadar ziyaretçinin yakalandığı hastalık, 1817'de "belirti"sini ilk defa anlatan ünlü Fransız romancısının adıyla, "Stendhal Sendromu" diye anılıyor. Bunun, o diğer öldürücü sendrom: Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu, yani AIDS ile kesinlikle karıştırılmaması gerekir. "Stendhal Sendromu", kurbanının çevresindeki güzelliklere dayanamayarak birdenbire düşüp bayılmasıyla ortaya çıkıyor. Bulaşıcı değil. Floransa ile sınırlı. İlk incelemelere göre, ortalama turistin içine girebileceği "extase" (vecd, coşkunluk) halinin çok aşırı bir biçimi; bazen, hastanede ruhsal çöküntü ve sürekli sayıklamalarla devam ediyor; ender olarak da, geçici çılgınlığa ya da kalp krizine dönüşüyor. Ancak ölümle sonuçlanan olaya rastlanmamakta.

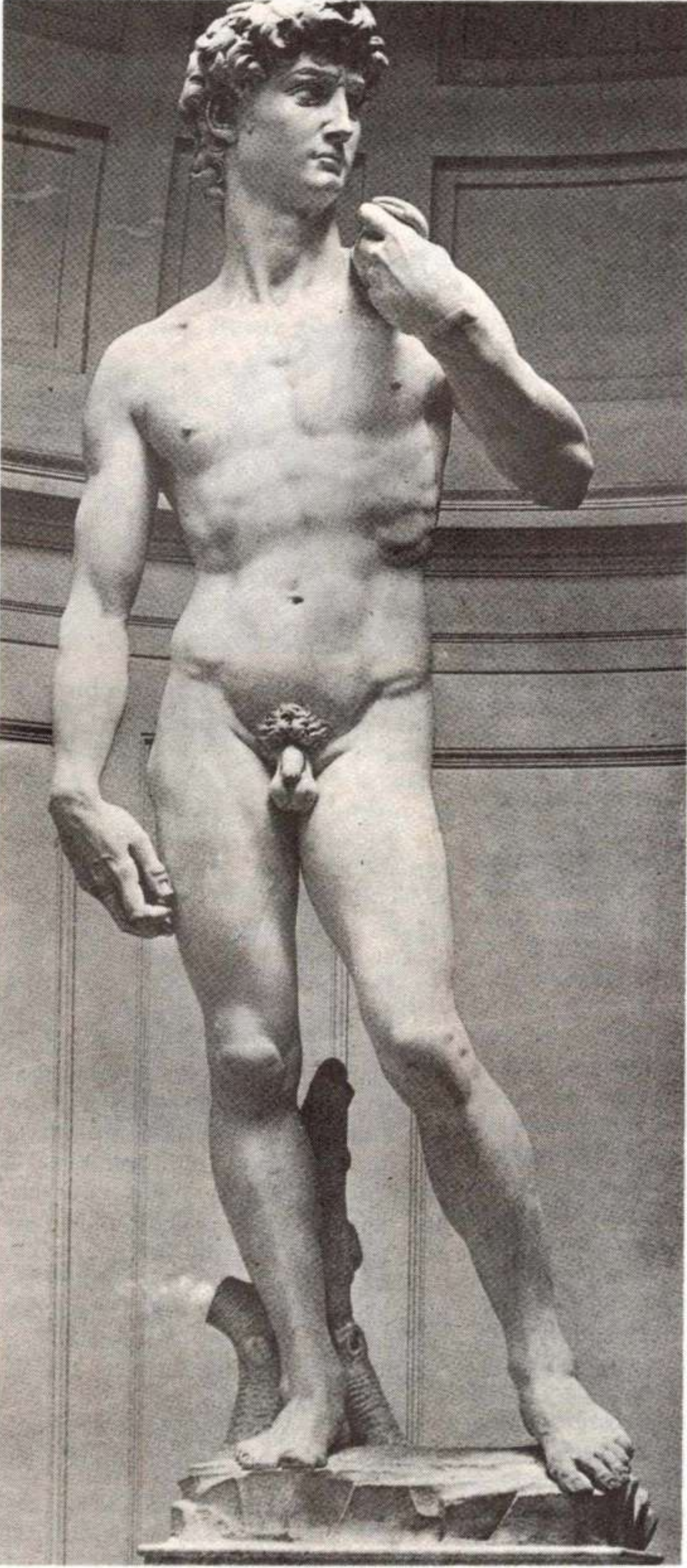
Şimdiki nüfusu 500.000 kadar olan Floransa dümdüz bir ovaya kurulu. Çanağın ortasında, kırmızı damların üzerinde büyük bir gemi gibi, kubbesini Brunelleschi'nin yaptığı ünlü Duomo (katedral) ve Giotto'nun çan kulesi yükseliyor. Katedralin etrafındaki bir kilometrekarelik alan, sanki kendi içinde muazzam bir müze. Orta ve lise kitaplarından aklınızda kalan ya da reprodüksiyonlarını görmüş olabileceğiniz şaheserlerin belki yüzde 90'ı buraya yığılmış. Adım başında bir meydan (Signoria, Duomo, Santa Croce, Repubblica), adım başında bir saray (Vecchio, Bargello, Pitti, Strozzi, Medici, Rucellai), adım başında bir kilise (Pazzi, San Lorenzo, San Marco, Santa Maria Novella) ve tabii Akademi ve Uffizi galerileri; Mikelanj'ın, Leonardo'nun, Rafael'in, Donatello'nun, Brunelleschi'nin, Duccio'nun, Giotto'nun, Filippo Lippi'nin, Botticelli'nin, Mantegna'nın, Del Serto'nun, Ghiberti'nin, Cellini'nin, Verrocchio'nun, Luca Della Robbia'nın, Masaccio'nun, Pollaiolo'nun, Paolo Ucello'nun... Ve daha yüzlerce ressam, mimar ve heykeltraşın en büyük yapıtlarıyladolu. Sadece Santa Croce kilisesi, Mikelanj'ın Galile'nin, Makyavelli'nin, Rossini'nin, Alfieri'nin Marsuppini'nin ve Ugo Foscolo'nun mezarlarını barındırmakta.

"Tipik kurban" kim?

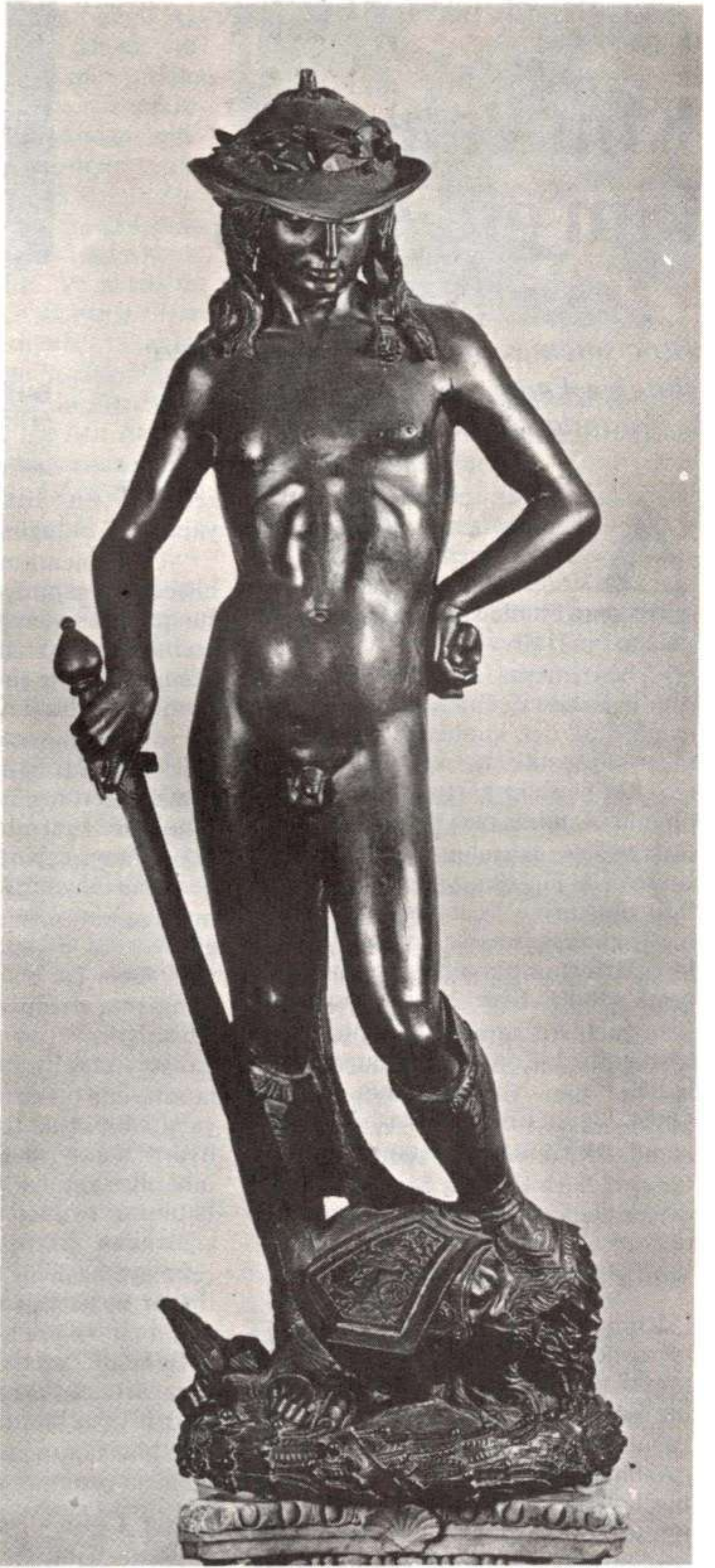
İşte "Stendhal Sendromu", tercihen ABD'nin Orta Batı'sından veya Teksas'tan, Oklahoma'dan, Salt Lake City'den gelmiş orta yaşlı turisti, bu inanılmaz sanat hazineleri yoğunluğu içindeki koşuşturması, daha doğrusu "mutluluk uçuşu" sırasında, ansızın bastırıyor. Psikiyatrlar, en tehlikeli bölgenin Uffizi galerisi olduğu kanısındalar - bir benzeri olmayan Rönesans tab-

BRUNELLESCHİ'NİN KUBBESİ, GIOTTO'NUN KULESİ
Duomo, şehrin üzerinde yüzüyor.

MIKELANJ'IN DAVID'I
Kadınlar için tehlikeli

BU DA DONATELLO'NUN BRONZU
Heykeltraş, eşcinsel miydi?

loları kolleksiyonu önünde geçirdiği saatlerden sonra, Stendhal da burada dağıtmış. İkinci sırada, Mikelanj'ın, orijinali akademide, bir kopyası Signoria Meydanı'nda bulunan, 5 metre yüksekliğindeki *David* (Davut) heykeli geliyor. "Cinsiyetçilik" suçlamalarına aldırmayan Floransalılar, kıskıs gülüyorlar bunu anlatırken: Rivayet, *David*'in muhteşem ve kusursuz çıplaklığı önünde, özellikle 40-55 arasındaki kadınların kendilerini kaybettiği yönünde. (Buna karşılık, Donatello'nun Bergello sarayındaki bronz *David*'i, kadınları bayıltmak yerine, yaratıcısının eşcinsel olduğu kuşkularını arttırmakta).

Ne yazık ki bu yorumlar, şimdi belediyenin verdiği 15 milyonu "araştırma"larında kullanacak olan psikiyatrların yaptığı "tipik kurban": *Tek başına seyahat eden, çok duygusal bünyeli yabancı, evde kalmış kız* tarifini doğruluyor.

SİNEMA
YENİ YÖNETMENLER

Kim kalacak, kim gidecek...

Türk sinemasında genç yönetmenlere şimdiye kadar alışık olmadığımız bir oranda rastlamaya başladık.

ŞAHİN KAYGUN / AFİFE JALE
(Fotoğraflar: Ayşegül KAYGUN)

Amerikan sinemasında Hollywood vardır, İtalyan sinemasında Cinecitta, Türk sinemasında ise Yeşilçam. Belli kuralları olan bambaşka bir dünyadır Yeşilçam. Ne Hollywood'a ne de Cinecitta'ya benzemeyen. Kimileri "Ben Yeşilçam'ın içinde değilim, Türk sineması içindeyim" der, kimileri hor görür, kimileri de aşmak ister kurulan duvarları. Tüm bunlara karşın, sinemamızda olumlu bir miras payı da vardır. Bu mirasla bağların kurulması 50'lerde "başı sonu belli bir film yapma", 60'larda "dil oluşturma" çabalarının ilerletilmesi, günümüzde ise "arayış"ın belli bir platforma dökülmesi şeklinde tanımlanabilir. Evet, bu dünyada genç yönetmenlere, şimdiye kadar alışık olmadığımız bir oranda rastlamaya başladık. Nisan Akman, Şahin Kaygun, Ömer Uğur, Erdoğan Kar, İrfan Tözüm... İlk filmleriyle İstanbul Sinema Günleri Türk Filmleri 86-87 bölümünde yer alan yeni yönetmenlerle konuştuk.

Şahin Kaygun - Afife Jale

Kimi 20 yıldır Yeşilçam'da bu genç yönetmenlerin, kimi ise dört yıldır. Fotoğraf sanatçısı olarak tanıdığımız Şahin Kaygun da en yenilerden. Kaygun, "Dul Bir Kadın", "Adı Vasfiye", "Aahhh Belinda", "Anayurt Oteli" gibi filmlerde sanat yönetmenliği yaptıktan sonra, ilk yönetmenlik denemesini "Afife Jale" ile gerçekleştirdi. Sahneye çıkan ilk Müslüman Türk kadını Afife Jale'nin öyküsünü anlatan filmin projesini Müjde Ar önermiş, senaryoyu da Selim İleri yazmış. Kaygun, bu ilk çalışması hakkında "Yapabildiğimiz kadarıyla ekibi uyumlu kurmaya çalıştık, ama bu da yetmiyor, kişilerin sinema ile ilgili görüşlerinin de birbirleriyle bazı noktalarda buluşması gerekir" diyor. İlk filmi üzerine iri konuşmak istemiyor ve tek amacının "elindeki malzemeyle bu filmi en iyi şekilde yapmak" olduğunu söylüyor.

"Türk sinemasında istediğimi yapabileceğimi sanmıyorum. Önceleri düşündüğüm şeyleri yapabileceğimi sanıyordum, ama artık bunları gerçekleştiremeyeceğime eminim. Türk sinemasının henüz bu tür yapıtları kaldıracak bir yapıya sahip olmadığı lisanı münasiple anlatıldı bana" diyerek Türk sineması üzerine düşüncelerini anlatıyor. Filmlerimizi kendi boyutlarımıza göre değil, dünya çapında değerlendirmemiz gerektiğini, yoksa sanatın evrensel olmasının bir anlamı kalmayacağını vurguluyor. Bu açıdan da hiç umutlu değil. "Ben Türk sineması çerçevesine, dünyasına giremiyorum. Bir çerçeve çiziliveriyor ve siz o çerçeveye sıkışıp kalıyorsunuz" diyor. Sinemanın bağlantılardan uzak, özgür bir ortamda yapılabileceğini düşünüyor ve şöyle ekliyor: "Parayı basan adam filmin sahibi olursa, senaryoyu yazan söz sahibi olursa, oyuncu söz sahibi olursa, iş çığırından çıkıyor. Herkes bir tarafa çekmeye başlıyor. İş özgünlüğünü yitiriyor ve herkesin elinde bir şey kalıyor, ama ortada hiçbir şey kalmıyor."

Bundan sonrası içinse, özgür bir çalışma ortamı yakalayabilirse, kendi projelerini gerçekleştirmek istiyor. "Afife Jale" ise yapımcısının isteği ile Sinema Günleri programından çıkarılıyor.

Ömer Uğur - Son Urfalı

"Son Urfalı" ise Ömer Uğur'un yönettiği ilk film. Atıf Yılmaz, Atilla Candemir, Sinan Çetin ve Zeki Alasya'ya asistanlık yapan Ömer Uğur, 4 yıldır sinemada. İzmir Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Bölümü'nü bitiren Uğur, "Ziyaretçi", "Yaşamak İçin", "Türkücüler Kralı" ve "14 Numara" filmlerinin de senaryo yazarı. Okulla Yeşilçam'ın kaynaşabileceğini gösteren yönetmen, "Son Urfalı" ile düzgün bir film yapmak istemiş, çünkü "Türkiye'de sorun, başı sonu belli olan bir film yapmaktır" diye düşünüyor. "Yenilikçilik aslında Türkiye gibi ülkelerde çok kolay. Saçma bir şey yaparsın, bunun adını yenilik koyarsın. Solcular kötüdür dersin bir film yaparsın bu film tartışılır. Türkiye'de ilginç olmak, sansasyonel olmak çok kolay. Oysa sorun, başı sonu belli olan düzgün bir film yapmaktır. Aşılması gereken de önce budur. Bu konuda tutucu değilim, ama Türkiye'nin içinde değilim" diyor. Türkiye'de sinemanın henüz kurumlaşmamasından yakınıyor. İlk filminde çok uyumlu bir ekiple keyifli bir çalışma yapmış, sonuçtan memnun. "Türkiye'de çok arabesk film yapıldı ve çok tartışıldı bu konu. İyi midir, kötü müdür, devrimci arabesk nedir, öbürü nedir... Bunların bir filmi yapılmalıydı ve bunun filmi de biraz hüzünlü olmalıydı" diyerek ilk filmini nasıl seçtiğini anlatıyor. Türkücü olmaya özenen bir inşaat işçisinin serüveni, düş kırıklıkları filme konu olmuş.

Sanatta tavır olarak mesajın altının çizilmesinden yana olmadığını belirten

ÖMER UĞUR / SON URFALI

Uğur, "Ben sıcak bir film çekmeye çalıştım. Benim filmimi insanlar seyrettikten sonra, 'Hay Allah ne kadar basit oynamışlar, ne kadar sıcak' desinler yeter" diyor. Yeşilçam'ın yıkılamayan duvarlarından, zaman sınırlamasından tutun da oyuncuların kalıplar içinde olmasına kadar birçok şeyden rahatsız, ama yine de umutlu. Bundan sonrası için önce insanların bu filmi görmelerini ve tepkilerini bekliyor, daha sonra hızla çalışmaya başlayacak.

Nisan Akman - Beyaz Bisiklet

78'de sinemaya giren Nisan Akman ise ilk uzun metrajlı filmi "Beyaz Bisiklet"in Antalya Film Şenliği'nde Özendirme Ödülü ve Kültür Bakanlığı Ödülü almasından çok mutlu, yeni çalışmalara hazırlanıyor. Fevzi Tuna'ya asistanlık yaparak başladığı sinema, sevdiği ve keyifle çalıştığı bir alan. Bir ara kamera asistanlığı da yapan Nisan Akman, uzun süre reklam alanında çalışmış.

NİSAN AKMAN

Türk sinemasının durumunu "çok korkunç" olarak niteleyen Akman, ilk filmin de nasıl tersten başladığını anlatıyor. "Oyuncular baştan hazırlanıyor, sonra o oyuncuya göre senaryo seçiliyor, derken zaman sorunu... O olmuyor, bu olmuyor... En sonunda bunu çekelim hiç olmazsa ne yapabileceğimizi görelim dedik... İş yapmaz, yapar oyuncu falan derken, ben de o karışıklığa düştüm ve yapılmış olan bir filmi adapte ettik. Bu büyük yanlıştı." Yine de keyifli bir çalışma olmuş ve Akman'ın deyişiyle "Bu kadar güzel olacağını beklemiyordum" dediği "Beyaz Bisiklet" Akman'a yeni kapılar açmış. Önümüzdeki yıl üç film projesi var. Özellikle kadını, çalışan kadını anlatmayı istiyor. Bu arada, reklamcı bir çevreyi, hızlı iniş çıkışlarla dolu yakından tanıdığı ortamı mutlaka perdeye aktarmak isteyen Nisan Akman, Türk sinemasının henüz dilini oluşturamamasından, sağa sola çarpmasından rahatsız, ama yine de umutlu.

"Türk sinemasını yalnızca kendimize göre değerlendirmeyelim" diyor Akman ve aksaklıklardan söz ediyor. "Birincisi dublaj" diyor. "Yani mutlaka sesli çekmeliyiz. Biz koyuyoruz mikrofonu biraz arkadan biraz yandan konuşuyoruz, sonra Sudi Bey geliyor ordan şekerler döküyor falan çok komik oluyor. Bunu çözmek gerekiyor. O zaman da oyuncular da problem başlayacak. Onun için zorlanacağız." Ve en çok da düşünce tembelliğinden şikâyetçi Nisan Akman, kadın olarak oldukça rahat bir çalışma ortamı bulduğu Yeşilçam'ın en büyük sorunu olarak da düşünce tembelliğini görüyor. "Bir tek Atıf Abi bunu aşıyor. Kolaya kaçmamamız gerek. Çünkü birden bakıyoruz Atıf Abi bizi yine geçiyor."

Erdoğan Kar - Su

Tiyatrodan sinemaya gelen ve yapmak istediklerinin sinemada olduğunu gören Erdoğan Kar da Zeki Ökten'in yardımlarıyla Yeşilçam'a giren ve eksikleriyle de olsa ilk filmi "Su"yu tamamlayan bir genç yönetmen.

Atıf Yılmaz'ın "Tuzak" filmi ile sinema düşlerine yakalanan Erdoğan Kar, 1980'den sonra reklam alanında çalışmış ve orayı bırakmak istiyor. Ama tartışmalarla, eksikliklerle dolu bu ilk uzun metrajlı filminden sonra, yaşamak için yine reklamcılıkla karşı karşıya. Yeşilçam'dan "Kendi içine çok kapalı bir gruplaşma var. Ben yaptığım filmle ne kadar bu grubun içine girmeye çalıştıysam da beceremedim" diyerek söz ediyor. Festivallerin dökümünü bile vermekten kaçınan anlayışlardan şikâyet ediyor. "Yeni yönetmenler bu gruplar arasında yer alamıyorsa ne enteresandır ki oyuncu bulma şansı da yok" diye olayın boyutlarını vurguluyor. Oldukça sorunlu bir ilk çalışma geçirmiş. Ekiple diyaloglar kopmuş ve istenilen birçok şey yapılamamış.

"Su" tamamlanmamış bir yapıt. Hem başlangıcıyla, hem sonuyla hem de ara bölümleriyle. Perihan Savaş'la Talat Bulut'un oynadığı "Su"nun senaryosu Osman Şahin'in bir öyküsünden yola çıkılarak hazırlanmış. Ama istenilenler yapılamamış. Erdoğan Kar "Ekonomik neden önemli, belli bir noktadan sonra eğer özellikle çevrenizde belli kopukluklar başlıyorsa, inisiyatifler el değiştiriyorsa, ekonomi de yetmiyor o zaman, sizi başka şeyler daraltmaya başlıyor ve işi kotarmaya kalkıyorsunuz. Biz biraz öyle yaptık" diyor ve ekliyor, "Bizim talihsizliğimiz Yeşilçam imkânları içinde dar bir bütçeyle böylesi bir öyküyü çekmeye gitmekti. Ama bizim başka şansımız da yoktu. Film yapmak istiyorduk."

İRFAN TÖZÜM

İrfan Tözüm - Çağdaş Bir Köle

Lise çağlarında reji asistanı olarak merhaba dediği sinemayı yirmi yıldır izleyen İrfan Tözüm de fotoroman çalışmaları ve reklamcılıktan sonra ilk filmi "Çağdaş Bir Köle"yle İstanbul Sinema Günleri'nde. Tözüm "Daha anlaşılmaz bir film yapabilirdim, o zaman yüzde 8'lik kesim beni alkışlayabilirdi, ama ben yüzde 92'i oluşturan, bizim finansman kaynağımız olanlar için bir film yaptım" diyor.

On beş yıl hapis yattıktan sonra çıkan Halil'in kan davasını sürdürüşünü ve bir aşk hikâyesini anlatan film çalışmasından yönetmeni eksikleri de olsa oldukça memnun. Yalnızca, "Meseleyi düşündüğüm gibi açamadım, derinliklerine inemedim" diyor.

"Türk sineması hiçbir zaman kendi paralarıyla da gelse bir yılda beş tane yeni yönetmeni kabul etmezdi, kurtlar buna müsaade etmezdi, şimdi onlar da müsaade etmek zorunda kaldı" diyor. Sinemamızın istenilen yere gelmesi için yeni beyinlerin, yeni arayışların olması gerektiğini vurguladıktan sonra, eski sistemin nasıl çökmeye başladığını anlatıyor. TV'nin ve videonun bu konuda etkilerinden, halkın bilinçlenmesinden söz ediyor.

Sinema ile halk arasında iletişim kuran her kişinin, sineme yazarlarının, sinema yapanlara dek daha iyimser davranmaları ve sahip çıkmaları gerektiğini düşünen Tözüm, Atilla Dorsay'ın seyirciye "Çoban kültürlü insanlar" demesinin ne kadar ağrına gittiğini anlatıyor.

Yine de gelecekten çok umutlu Tözüm. Nisan ya da mayısta "motor" demek üzere. Bu kez Oktay Arayıcı'nın Rumuz Goncagül'ünü sinemaya aktaracak. Macit Koper'in yazdığı senaryo hazır, başrol için Sezen Aksu'yla konuşuyorlar.

Yola çıkan genç yönetmenlerin sayısı bu kadarla da kalmayacak. İlyas Salman, Eray Özbal, Zülfi Livaneli ve diğerleri de yeni soluklarla geliyorlar.

ASUMAN BAYRAK

Moskova Baharı ve Yalçın Küçük

Yalçın Küçük, Haziran Yayınları, 1987.

Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu, 1925-1940

Yalçın Küçük 1970'li yıllarda, kendi ifadesiyle "Maocu rüzgârın etkili olduğu yıllarda" bir planlamacı olarak kaleme aldığı *Rusya'da Endüstrileşme Süreci- Sovyet Deneyimi-* adlı kitabını, bugün yeni koşullarda, yine kendi deyimi ile Sovyetler Birliği'nin "Maoculuğun saldırı sınavından" "başarıyla geçtiği"ni düşündüğü bir ortamda yeniden yayınlamış. Bu kez kitaba çok teknik olmayan bazı bölümler eklemiş, ek sözler ve önsözler konmuş, bu arada kitaba daha az teknik olan ve daha çok toplumsal içerik çağrıştıran bir yeni isim verilmiştir. İlginçtir, Y. Küçük, kitabının eski ismini anmamaya özen göstermiş. Ama yine de ilk basımın önsözü, "Bu, bir teknik çalışma" mütevazı cümlesiyle başlıyor. Doğal olarak bu cümle, kitabın bugün aldığı biçim ve içerikle oldukça çelişiyor.

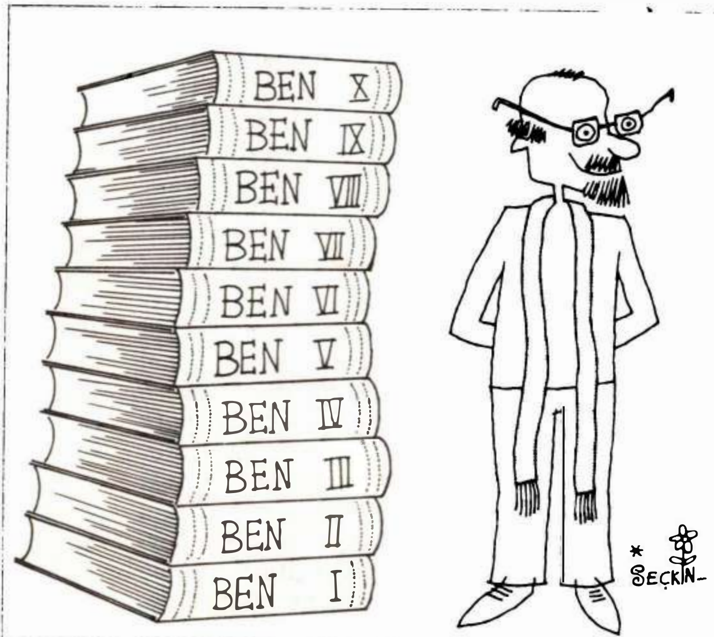
Küçük, ikinci yazım için önsöze eksöz başlığını verdiği oldukça uzun yazıda güncel bakımdan önemli olduğuna inandığı birçok konuya değinmiş. Bu arada Nâzım Hikmet'in Kaynak Yayınlarından çıkan *İvan İvanoviç Yaşıyor mu Yaşamıyor mu?"* adlı oyununu ele alan Küçük, Nâzım'a ve oyununa şiddetle sadırmış. Küçük'e göre Nâzım'ın bu oyunu "Türk gericiliğinin elinde bir bayrak olarak sallanıyor"muş ve "düşünmeyi ve araştırmayı durdurmak için kullanılmak isteniyor"muş. Gerçi bunun nasıl olduğunu, Küçük, açıklama gereği duymamış. Yine Küçük'e göre, bu oyun Sovyetler Birliği'nde yasaklanmamış, yalnızca Nâzım'ı onurlandırmak için -yani hatırı kırılmasın diye- birkaç kere sahneye konmuş.

Ek sözde "Maoculuğa" bol bol çatan Y. Küçük, teknik bölümü renklendirmek ve bugünkü tartışmalara katılabilmek için seksen sayfalık bir I. bölüm eklemiş. Bu bölümde Robespierre ile Stalin arasında -yer yer metafizik ölçülere varacak- benzetmeler yapılıyor ve böylece Stalin'in yaptıklarının Robespierre'nin yaptıkları gibi devrimci zorunlulukların sonucu olduğu belirtiliyor. Bu bölümde Liberman, Oskar Lange gibi iktisatçıları da eleştiren Küçük, her şeye karşın, Sovyetler Birliği'nde bu teorisyenlerin görüşleri doğrultusundaki uygulamaların restorasyon olarak görülmemesi gerektiğini belirtirken, aynı doğrultuda çaba gösteren Ota Şik'i restorasyonun temsilcisi olarak ele alıyor. Rusya'nın Çekoslovakya'yı işgalinin bir gereklilik olduğunu savunuyor.

Yalçın Küçük, kitabının sosyalizme bir katkı olduğu kanısında. Dünyada bu konuyla ilgilenen teorisyen ve uzmanlara bu katkıdan yararlanabilmeleri için salık verdiği yol ise Türkçe öğrenmeleri ya da kendilerine bir çevirmen tutmaları. Y. Küçük, "katkısından yararlanmayı sağlamak" konusunda fazla bir sorumluluk duyamayacağını vurguluyor.

"Prag Baharı"nın ekonomik teorisyeni Ota Şik, Gorbaçov'un kişiliğinde bugün Moskova Baharı'na önderlik ederken, Yalçın Küçük'ün nasıl bir tavır alacağı doğrusu merakla bekleniyor.

1968 yılındaki Çekoslovakya işgalini alkışlayan Yalçın Küçük, Moskova Baharı'nın ezilmesini alkışlayabileceği günleri umut edebiliyor mu? Yoksa kendisinin zaten liberal bir sosyalizmden yana olduğunu kanıtlayacak yeni bir cilt mi yayınlayacak. □

Süreli yayınlar

Yol

Yol, mart ayında yayınına başlayan yeni bir sol dergi. Başlığın altında "aylık siyasi dergi" yazılı. 68 sayfa, büyük boy, 500 lira.

Dergi çıkış yazısında "sosyalistlerin bölünmüşlüğüne" hayıflanmak yerine bu bölünmenin temelindeki sınıfsallığı aramanın daha doğru olduğunu belirtiyor ve bunun "yorgunlara zor" geleceğini ve "tasfiyecilere kâbus" vereceğini söylüyor. Çıkış yazısında bir de "direniş/mücadele" zemininde olanlara dayanışma çağrısı yapılıyor.

Yol dergisinde işçi ve öğrenci sorunları ve mücadeleleri esas ağırlığı oluşturuyor. Aşağı yukarı derginin üçte ikisini bu konudaki haber ve tahliller kaplıyor. Bunun yanı sıra siyasal ve teorik tartışma ve tahlillerle sanatsal yazılara da yer verilmiş. 8 Mart Kadınlar Günü dolayısıyla Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın "Kadın sosyal 'sınıfımız'" başlıklı yazısının son bölümü de dergide yayınlanmış. Dergide ayrıca Kenan Yaşar imzalı, 12 Eylül rejimini ve devrimci demokratların görevlerini değerlendiren, ANAP ve DYP ile 12 Eylül'ün çelişkilerini tahlil eden, Zemin dergisini eleştiren, Çin'deki gelişmeleri ele alan yazılar dikkati çekiyor.

Derginin ilk sayısı İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 20 Mart 1987 tarih 1987/46 sayılı kararı ile toplatıldı. Yazıişleri müdürü hakkında soruşturma açıldı.

TİYATRO / HANÇER

Bir anma oyunu

Hançer, Reşat Nuri Güntekin'in (1892-1956) ilk oyunu. Oyun, 1920'de "Darül Bedai"'de oynanmış ve yazarın ölümünün otuzuncu yıldönümü dolayısıyla yeniden sahnelenmiş.

Taşralı bir ailenin oğlu, *İstanbullu* bir kızla evlenir. Tutucu aile, geline bir türlü ısınamaz ve çekişme giderek İstanbullu - taşralı aileler arasında bir çatışmaya dönüşür. Gelinin, *aile hançeri*ni kuşanacak bir çocuk doğuramaması çatışmayı körükler. Gerçekte, çevresindekilerin, düzeyine ve ruhuna bir türlü ulaşamadıkları gelin kısır değildir. Sonunda torun doğar ve hançeri kuşanır, ama bu, pek pahalıya mal olur. Murathan Mungan'ın deyimiyle artık "hançerin yönü değişmiştir."

Reşat Nuri çok başarılı bir sahneyle işe girişiyor, ama kurgu ilerledikçe oyun zayıflıyor. Bununla birlikte ailenin en yaşlı iki üyesinin rol yüklenimleri ilgiyi ayakta tutuyor ve bu oyuncuları yıldızlaştırıyor. Diğer oyuncular ise "güdümleme" (motivation) güçlükleriyle savaşıyorlar.

Yönetmen Engin Uludağ, kısa açıklamasında şöyle diyor: "Hançer..., yazıldığı dönemdeki *naif biçem*in özelliklerini taşıyor. Yapıtın sahnelenmesinde bu niteliğinin korunmasına özen gösterilmiştir." Daha fazlası zaten yapılamazdı.

Hâlâ bir şeyler söyleyebilen güzel dekorlu bir anma oyunu. **(Fatih Şehir Tiyatrosu'nda, 30 Mart'ta başlıyor)**

TURGUT ERİM

TİYATRO

* **"Büyük Romulüs" Çentik Oyuncuları Tiyatro Topluluğu**, Alman tiyatro edebiyatının ünlü yazarlarından Dürrenmatt'ın oyununu nisan ayında Ankara'da sahneleyecek. Yönetmen Orhun Şemin, "Yaratılan bu oyun, yitirilen insanca değerlerin başkaldırısıdır. Ne var ki Dürrenmatt'a göre ölüm kapıda bekler ve ölümün karşısında çırpınan insan gülünçtür. Oysa biz, yeni doğan bir çocuk, gelecek güzel günlerin habercisidir, umududur diyoruz. Romulüs hükmü verdi, biz kalemi kırıyoruz" diyor.

PANEL

* **"Sınav Öncesinde Ailelerin Bilmesi Gerekenler"** Modern Eğitim Fen Dersanesi Rehberlik ve Araştırma Bölümü'nün düzenlediği panel, 29 Mart Pazar günü saat 10.30-12.30 arasında Harbiye Kenter Tiyatrosu'nda yapılacak. Panele katılanlar: Prof. Atalay Yörükoğlu, Doç. Dr. Haluk Yavuzer, Doç. Dr. Acar Baltaş.

KONFERANS

* **"Sosyalizmin Güncel Meseleleri"** üzerine BİLSAK'ta yapılan toplantılardan 31 Mart Salı günü saat 19.00'da Halil Berktay "Sosyalist Ekonomi ve Sosyalist Toplumda Çelişkiler" başlığı altında bir konferans verecek.

KONSER

* **"The Guest Stars"**, İstanbul Türk-İngiliz Kültür Derneği ve İstanbul Sheraton Oteli'nin işbirliğiyle konserler vermek üzere İstanbul'a geliyor. İngiliz caz topluluğu 6 Nisan Pazartesi günü saat 19.00'da İstanbul Sheraton Oteli Balo Salonu'nda izlenebilecek.

TİYATRO

* **"Üniversite, Üniversite" Ankara Gösteri Sahnesi**'nin Kızılırmak Sineması'nda cuma ve pazar günleri saat 19.00'da sahneledikleri iki bölümlük gençlik oyunu, gençliğin içinde bulunduğu, eğitim - öğretim, cinsiyet, politika ve ekonomik açmazlarını güncel ülke sorunları içerisinde işliyor. Yazım ve yönetimini Hüseyin Erdoğan'ın yaptığı oyun, sezon boyunca üniversitesi olan bütün illerde turne sistemiyle oynanacak.

SERGİ—KONSER

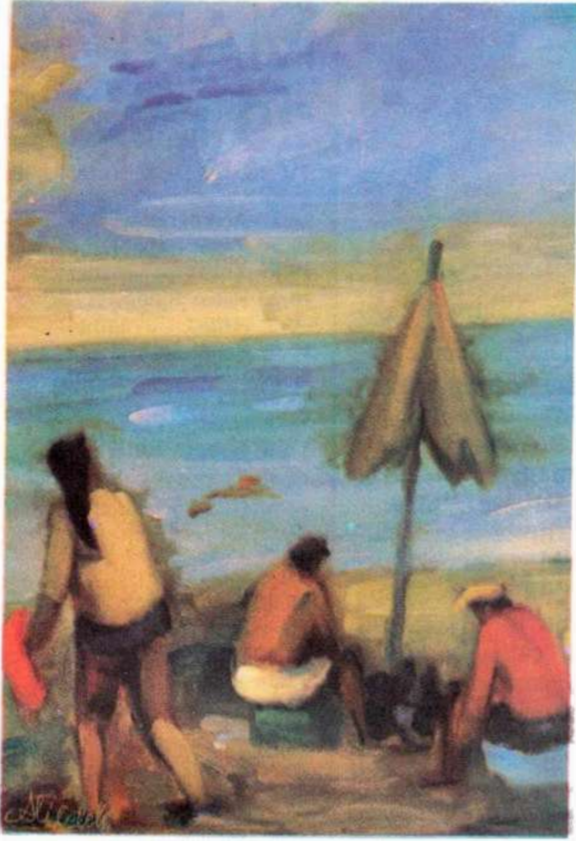
* **Şehir Tiyatroları Kültür Etkinlikleri**, Harbiye M. Ertuğrul Tiyatrosu'nda 30 Mart Pazartesi günü 17.30'da Ruhi Görüney'in resim sergisi, 18.00'de Ayla Algan'ın "Pir Sultan ve Yunus Emre'den" konseri ücretsiz olarak izlenebilecek.

SİNEMA

* **"Kurt Kanı"** Muhtar Auezov'un aynı adlı eserinden beyaz perdeye uyarlanan film Ortaköy Sanat Merkezi'nde gösterime giriyor. Locarno 27. Uluslararası Film Şenliği ödülünü alan "Kurt Kanı"nın yönetmeni Tolomush Okoyev.

DİA GÖSTERİSİ

* **"Kadın Gözüyle"** 3 Nisan Cuma günü saat 19.00'da BİLSAK'ta kadın fotoğrafçıların dia gösterisi yapılacak.

SERGİ

Ali Avni Çelebi

Resimlerini, TEM Sanat Galerisi'nde sergileyen Ali Avni Çelebi, 1904 İstanbul doğumlu. Osmanlı dönemini yaşamış, Kurtuluş Savaşı'nı ve Cumhuriyet'in ilanını görmüş. Türkiye, sosyal ve siyasal alanda yeniden yapılanırken, o da kendi alanı olan modern Türk resim sanatının tarihsel gelişimi içerisinde "izlenimci" resme, antitezle karşı çıkarak, yenilikçi akımların öncüsü olmuş. Kendi ekolünde önemli bir mihenk taşıdır. Öğrenimini, Almanya'da, Hofmann'ın atölyesinde tamamlayan ve Çallı'yla birlikte çalışan sanatçı, çizgiye, forma ve hacme önem vererek inşacı (construktivist) bir anlayışı yerleştirdi. Devletin kültür politikasını eleştiren sanatçı, "Bugün, sanatla ilgilenmesi gereken bakanlıklar maalesef ticaretle ve sporla ilgileniyorlar" diyor. Yaşamını emekli maaşıyla sürdüren sanatçı, "83 yaşındayım bir atölyem yok. Resim pahalı bir uğraş, aylığım ancak boya tuval gibi malzemelere gidiyor. Oysa ressamın paleti hiç kurumamalı" diyor. ("Ne olurdu spor için ayrılan ödeneklerin onda biri sanat için kullanılabilseydi. Şüphesiz sporda gereklidir. Bir futbolcu gol atar biter. Ama sanat ülkelerin, kültür düzeyini, yaşam seviyesini tayin eder. İnsanlık tarihine bakıldığında, toplumların sanat eserleriyle anıldığını görüyoruz" diyor.) 1927 yılından beri Avrupa'ya gidemediğinden, yeni gelişmeleri, müzeleri izleyemediğinden yakınan Çelebi, "Bir sanatçı ne kadar zor yetişir. Keşke futbolcu olsaydım, belki gol atarım umuduyla beni Avrupa'ya gönderirlerdi" diyor. Çelebi, genç yeteneklerin ortaöğrenimde akademiye ayrılarak, aynı konservatuvar gibi eğitim yapılmasının gerekliliğine inanıyor.

Ali Avni Çelebi'nin Tem Sanat Galerisi'ndeki sergisi 8 Nisan tarihine kadar izlenebilecek.

ÖZAY ERKILIÇ

SERGİ / NEVHİZ

Nevhiz, konusunu "dışlanmış", acı çeken insanların oluşturduğu resimlerini, Taksim Sanat Galerisi'nde sergiliyor. Nevhiz'le esin kaynakları ve sanatı üzerine söyleştik.

— *Çalışmalarınızın besin kaynakları nelerdir?*

— Çevremde yaşayan insanların yaşantıları, gördüğüm filmler, okuduğum bir şiir, bazen basında çıkan küçük bir haber, yaşam ve insan ilişkilerine değğin her şey benim için resimlerimle ilgili gözlem konusu olabiliyor.

— *Resimlerinizde yoğun olarak insanı irdeliyor, insanın çözümlenmeyen iç dünyasına fırça atıyorsunuz, bu durumda dışavurumculuğa yakınlaştığınızdan söz edebilir miyiz?*

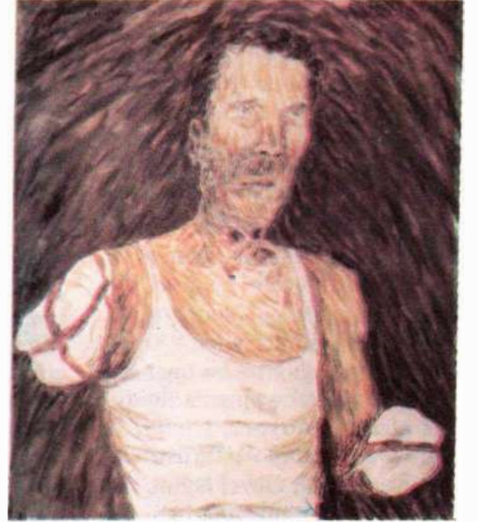
— Resimlerimde çizgi ve açık koyu öğelerin kullanımında olduğu gibi renk ve doku elemanlarının kullanımı için de "dışavurumcu" nitelemesi yapılabilir.

— *Genellikle birey üzerinde yoğunlaşıyorsunuz...*

— Bireyin bütünle kaynaşması için vazgeçilmez bir araç olan sanatın, insanın sonsuz birleşme, yaşantıları ve düşünceleri paylaşma yeteneğini yansıttığını düşünürüm.

Gelişme sürecinde olan gerçekleri verebilmek için değişimin biçimlerini bütün çelişik somutluğu içinde vermek gerekir. Oluş ve sona erişin simgesini vurgulayan "gerçekçi" sanatçı yalnızca konularına karşı değil, seslendiği kitleye karşı da "gerçekçi" bir tutum takınmalıdır.

NECMİ SÖNMEZ

Ramis Aydın, 1986

* **Tatbiki Birleşik Sanat Evleri**'nde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim Bölümü öğretim elemanları karma sergisi 7 Nisan'a kadar sürüyor. Sergiye İsmail Avcı, Ramis Aydın, İsa Başlıoğlu, Erol Bulut, Ali Candaş, İsmail Demirtaş, Basri Erdem, M. Tayyar Görgün, Berika Karayiğitoğlu, Nüzhet Kutlu, Bahattin Odabaşı, Hatice Odabaşı, Mehmet Özet, Bünyamin Özgültekin, Ahmet Özol, Veli Sopaz, Nevhiz Tanyeri, Vural Yıldırım katılıyor.

* **Yaprak Berkkan**'ın Cumalı Sanat Galerisi'ndeki sergisi 3 Nisan tarihine kadar devam edecek.

YAPRAK

Vanina Vanini

Yönetmen: Roberto Rossellini *Oyuncular:* Sandra Milo, Martine Carol, Laurent Terzieff, İtalyan-Fransız ortak yapımı, 1961

Vanina, 19. Yüzyıl İtalyası'nda soylu bir ailenin kızıdır. Genç kız, İtalyan Birliği'nin kurulmasına çalışan "Karbonarolar"ın lideri Missirilli'yle tanışır ve ona aşık olur. Missirilli de Vanina'yı sever ancak inandığı dava da kendisi için çok önemlidir. Sevgilisinin bütün çabalarına karşın, genç adamın sonu darağacı olur. Büyük üzüntüye kapılan Vanina, idamdan sonra manastıra kapanır.

İtalyan sinemasında, İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında çektiği "Roma Açık Şehir" ve "Paisa" filmleriyle "Yeni Gerçekçilik"i başatan Rossellini'nin bu çalışması halkının tarihinden bir kesit getiriyor. Aynı dönemi, yine büyük İtalyan yönetmen Visconti "Leopar" filminde işlemişti. Rossellini'nin belgesel, yarı-belgesel çalışmalarıyla sinemada açtığı yeni dönemde, dramatik anlamda ilk filmi Visconti "Ossessione" ile yaratmıştı.

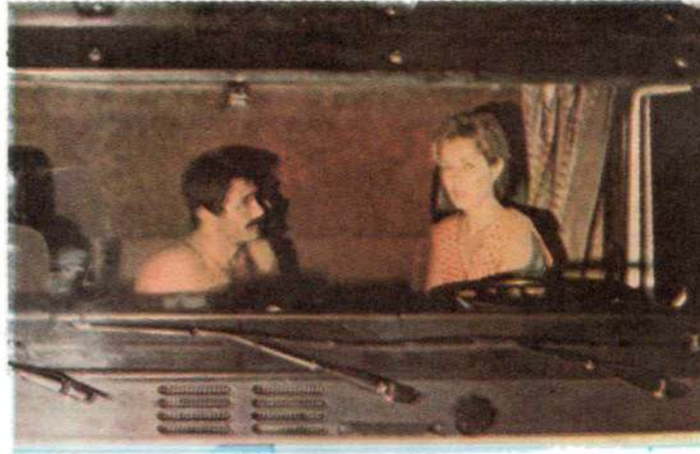
"Yeni Gerçekçilik", Faşist İtalya sırasında, bazı sahnelerde görünen beyaz telefonlar nedeniyle sonradan "beyaz telefonlu filmler" diye anılacak kaçış sineması örneklerine tepki olarak doğ-

muştu. Seti halkın içinde kuran yeni yönetmenler ortalama insanın dünyasını işlemişlerdi. Rossellini, daha sonra "Almanya Sıfır Yılı", "Avrupa 51" ve "Stromboli" gibi filmlerle yeni dönem içindeki yerini pekiştirdi 3 Nisan'da izleyeceğimiz film, kişinin iç dünyasıyla, yaratmaya çalıştığı dünya arasındaki paradoksal duruma ışık tutmayı amaçlıyor. **(TV2, 3 Nisan Cuma)** □

Amansız Yol

Yönetmen: Ömer Kavur, *Oynayanlar:* Kadir İnanır, Zuhal Olcay.

Türk sinemasının önemli isimlerinden Ömer Kavur'un yönettiği Amansız Yol cumartesi gecelerinin Türk filmleri çizgisi üzerinde. Yönetmenin kendisinin de söylediği gibi Wim Wenders'in "Paris-Texas"ından esintiler taşıyan film, İstanbul'un arka sokaklarının yarı belgesel bir çalışması. Ömer Kavur'un daha önceki filmlerinden "Körebe"'de yaptığı gibi, bu tavır filmin dramatik yapısına da ayrı bir tad katıyor.

"Yatık Emine", "Yusuf ile Kenan", "Ah Güzel İstanbul" gibi Türk sinemasına belli bir çizginin üzerinde filmler kazandıran Ömer Kavur'un bu filmi adından da anlaşılacağı gibi bir yol filmi. Tır sürücülüğü yapan Hasan (K. İnanır), Almanya'dan Türkiye'ye dönüşünde yakın arkadaşı Yavuz'a (Y. Çetinkaya) uğrar. Yavuz, Sabahat (Z. Olcay) ile evlenmiş ve çocukları olmuştur. Sabahat eski arkadaşının bu ziyaretinden memnun olmaz, hatta iyi de davranmaz. Yavuz ise kirli işlere bulaşmıştır, peşinde birtakım insanlar vardır ve Hasan'ın da başı derde girer. Özellikle Zuhal Olcay'ın oyunu ile izlenmeye değer bir Türk filmi **(TV1, 4 Nisan Cumartesi)** □

Tecavüz

L'Aggression *Yönetmen:* Gerard Pires *Oyuncular:* Jean-Louis Trintignant, Catherine Deneuve, Fransız yapımı, 1975.

Kendisi tecavüze uğrayan bir kadının (Catherine Deneuve), aynı tehlike kızını da tehdit edince eyleme geçişi konu ediliyor.

Son olarak "Manon 70"de izlediğimiz Catherine Deneuve'ün bizde daha önce sinemalarda gösterilen bu filmi, sıradan kalıplar içinde bir polisiye; bu yönüyle de "Dünya Sinemaları" içinhiç de yerinde bir seçim değil. **(TV2, 1 Nisan Çarşamba)** □

MART

29 Pazar

TV 1

08.21 Açıköğretim
10.00 Pazar Sabahı
10.01 Voltron
10.25 Pazar Sineması *(Beyaz Atlar)*
12.05 Pazar Konseri
13.00 Chisholm Ailesi
13.45 Haberler
14.00 Stüdyo Pazar
17.00 Batının En İyisi
17.30 Televizyon'da Sinema *(Bilardocu)*
19.40 İyi Uykular
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Yeni Dönem Tanıtım Programı
21.40 Eyvan
22.30 Spor
23.40 Haberler

TV 2

19.46 Tao-Tao
20.10 Beş Yıl Önce On Yıl Sonra
20.25 Santa Barbara
21.10 Spor
21.30 Haberler
22.05 Gece Stüdyosu

30 Pazartesi

TV 1

08.01 Günaydın Türkiye
10.00 Eğitim Önlisans Programı
11.30 Kapanış
15.30 Eğitim Önlisans Programı
17.00 Açıköğretim
18.30 Haberler
18.45 He-Man
19.15 Sağlık
19.40 İyi Uykular
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Çifte Cinayet-1
21.40 Ekonomi Dünyası
22.30 Fırtınalar Vadisi
23.20 Haberler

TV 2

19.46 Bizim Sazımız Bizim Sözümüz
20.15 Pazartesi Oyunları *(Süslen Berberi)*
21.00 Yerli Belgesel *(Fatih Sultan Mehmet Köprüsü-1)*
21.30 Haberler
22.05 Geceler Gündüzler - 5
22.50 Caz Dünyası

31 Salı

TV 1

08.01 Günaydın Türkiye

10.00 Eğitim Önlisans Programı
11.30 Kapanış
16.01 Eğitim Önlisans Programı
17.30 Açıköğretim
18.30 Haberler
18.45 Yavru Kuş
19.15 Dağ Keçisi
19.40 İyi Uykular
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Kamuoyu
21.50 Televizyonda Sinema *(Oskar)*
23.50 Haberler

TV 2

19.46 Besteciler - Yorumcular
20.15 Haftanın Dizisi *(Jack ve Efendisi)*
21.00 Gençler Yarışıyor
21.30 Haberler
22.00 2. Kanal 2. Gece

NİSAN

1 Çarşamba

TV 1

08.01 Günaydın Türkiye *(Sabahın Getirdikleri)*
10.00 Kapanış
17.01 Açıköğretim
18.30 Haberler
18.45 Şirinler
19.15 Bir Lisan Bir İnsan
19.40 İyi Uykular
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Çifte Cinayet - 2
21.40 Musiki Maceramız
22.30 Şerlok Holmes
23.20 Haberler

TV 2

19.46 Dünden Bugüne Musikimiz
20.15 Perihan Abla
21.00 Cosmos-1
21.30 Haberler
22.00 Dünya Sinemalarından Seçmeler *(Tecavüz)*

2 Perşembe

TV 1

08.01 Günaydın Türkiye
10.00 Eğitim Önlisans Programı
11.30 Kapanış
16.01 Eğitim Önlisans Programı
17.30 Açıköğretim
18.30 Haberler
18.45 Antilop'a Dönüş-1
19.15 İnanç Dünyası
19.40 İyi Uykular
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Yalnız Efe
21.40 Avrupa Şampiyon Klüpler Kupası Basketbol Finali
23.00 Güney Amerika'dan Müzik
23.20 Haberler

TV 2

19.46 Kandil Sohbeti
20.15 Haftanın Dizisi *(Jack ve Efendisi)*
21.00 Türk Sanat Müziği Konseri
21.30 Haberler
22.05 Gündem
22.50 Yükselen Batı- Son

3 Cuma

TV 1

08.01 Dil Öğrenelim
10.00 Kapanış
17.01 Açıköğretim
18.30 Haberler
18.45 Polyanna
19.15 Kazananlar -1
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Çifte Cinayet -3
21.40 Türk Halk Müziği Konseri *(Hüsamettin Subaşı)*
22.30 Kuzey ve Güney
23.20 Haberler

TV 2

19.46 Pepero
20.15 Kamyon-13
21.00 İslam ve Toplum
21.30 Haberler
22.05 Ünlü Ustalar ve Filmleri *(Vanina Vanini)*

4 Cumartesi

TV 1

08.01 Açıköğretim
10.00 Cumartesiden Cumartesiye
13.00 Cumartesi - 13 (1)
14.00 Haberler
14.05 Cumartesi 13 (2)
15.35 Şahin-1
16.20 Gençlik
18.00 Silahlı Kuvvetler Saati
18.10 Televizyonda Sinema *(Jesse James'in Hikâyesi)*
19.40 NATO'nun Kuruluşu
20.00 Haberler ve Hava Durumu
20.45 Kuruntu Ailesi
21.30 Damla Damla
22.00 Televizyonda Türk Sineması *(Amansız Yol)*
23.50 Haberler

TV 2

19.46 Spor
20.15 Haftanın Dizisi *(Jack ve Efendisi)*
21.00 Şans Çemberi
21.30 Haberler
22.00 Tiyatro *(Veronalı İki Centilmen)*

Jesse James'in Gerçek Öyküsü

(The True Story of Jesse James)

Yönetmen: Nicholas Ray, *Senaryo:* Walter Newman , *Oyuncular:* Robert Wagner, Jeffrey Hunter, John Carradine, ABD yapımı, 1956, 92 dak.

Birincisini 1939'da, Henry King'in yönettiği "Jesse James", ikinci defa usta Amerikalı yönetmen Nicholas Ray yönetiminde filme alınmıştır. "Johny Guitar", "Asi Gençlik", "Pekin'de 55 gün" gibi filmleriyle daha önce TV'den de tanıdığımız bir imza olan Ray'ın bu filmi birincisinden özellikle üslup açısından farklı. Filmde Amerikan İçsavaşı'nda Kuzeylilerin saldırısı sonucu zor durumda kalan Jesse ve kardeşi James'in öyküsü anlatılıyor. Kuzeylilere karşı duydukları öfke ile banka soymaya başlayan ve gittikçe efsaneleşen iki kardeşin çetesi banka soyma işini genişletir ve başlangıçtaki amacı unutur bir duruma gelir. **(TV1, 4 Nisan Cumartesi)** □

Bilardocu

(The Huster)

Yönetmen: Robert Rossen *Senaryo:* Walter Tevis'in romanından Robert Rossen ve Sidney Carrol *Oyuncular:* Paul Newman, Jackie Gleason, George C. Scott, ABD yapımı, 1961, 135 dakika.

Eddie Felson (Paul Newman) çok usta bir bilardo oyuncusudur. Arkadaşı Charlie ile çeşitli bilardo salonlarında oynayarak geçimlerini sağlamaktadırlar. Bir gün yaptığı bir karşılaşmada yenilir ve arkadaşını terk eder. Bu olaydan sonra Sarah ile tanışır. Sarah sakat bir kızdır. İki sevgili birlikte yaşamaya başlarlar. Eddie şampiyon olmayı düşlemektedir. Bir karşılaşmada maçı alır, ancak bir yakını Sarah'a yalan söyler ve kız kendini öldürür.

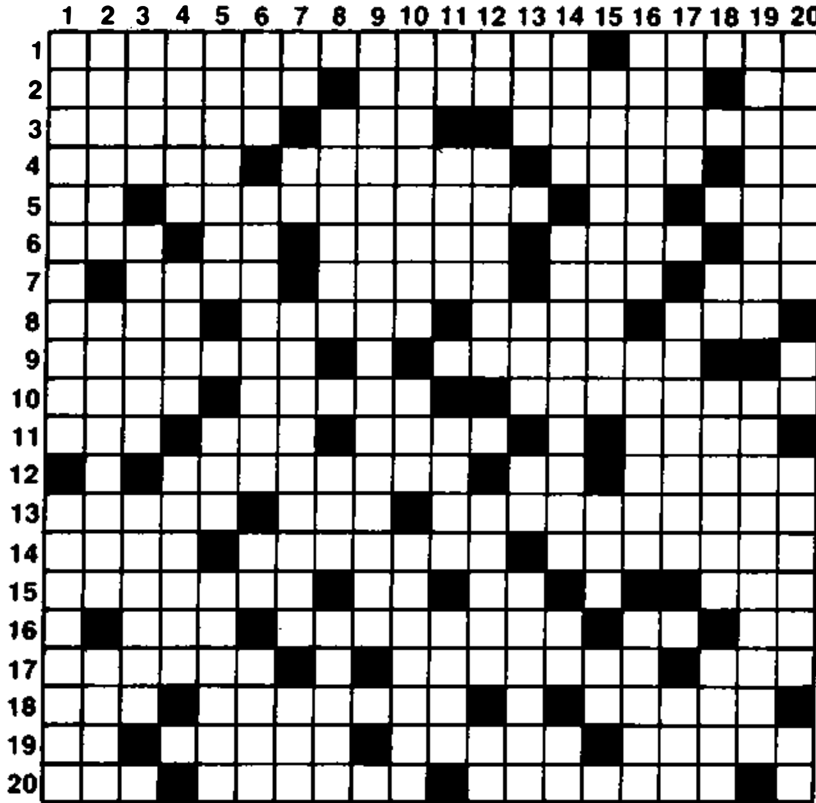
"En İyi Görüntü Yönetmeni" Oscar'ıyla ödüllendirilen, ayrıca "En İyi Film, Senaryo, Yönetmen, Oyuncular" dallarında aday gösterilen "Bilardocu" yaşama karamsar yaklaşan bir melodram. Bilardo sevenlerin kayıtsız kalamayacağı film, "Actorss Studio" çıkışlı Paul Newman'ın filmografisinde önemli yerlerden birini işgal ediyor. Bu filmin devamı niteliğindeki ve başoyunlarını Tom Cruise ve yine Paul Newman'ın oynadığı "Paranın Rengi" yeni çekildi. **(TV1, 29 Mart Pazar)** □

Beyaz Atlar

The Miracle Of The White Stallions, *Yönetmen:* Arthur Hiler *Senaryo:* A.J. Carothers *Oyuncular:* Robert Taylor, Lilli Palmer, Eddie Albert, Curt Jurgens, ABD yapımı, 1962, 118 dakika.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarında, iki ateş arasında kalan Viyana'da bir albay özel bir binicilik okulundaki atların bakımını üstlenmiştir. Atları korumak ereğiyle oradan uzaklaştırmak isteyen albay, işgal komutanından izin alamaz ama bir yolunu bularak onları bir kontesin malikanesine kaçırır. Gitgide yaklaşan Amerikan kuvvetleri hepsi için kurtuluş olacaktır.

"Aşk Hikâyesi" ve "Hastane" filmleriyle tanıdığımız Arthur Hiller'in konusunu gerçek bir olaydan aldığı bu film, daha çok çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte. **(TV1, 29 Mart Pazar)** □

SOLDAN SAĞA: 1. 1905'te Paris'te doğmuş, uzun yıllar öğretmenlik yapmış, savaşta Fransız direniş hareketine katılmış, savaştan sonra öğretmenliği bırakarak yazarlık ve "Les Temps Modernes" adlı derginin editörlüğünü yapmış, 1980'de ölmüş Fransız varoluşçuluğunun kurucusu, yazar ve düşünür - Takma ad. 2. Fransa'da Loire Nehri üzerinde bir şehir - Tezcanlılık, acelecilik - Sodyum'un simgesi. 3. Akdeniz ülkelerinde, özellikle İtalya'da öğle yemeğinden sonra verilen kestirme ve dinlenme molası - Gözleri görmeyen - Sinirlilik. 4. Alınıp satılan taşınır ticari eşya - Yazarı veya yaratıcısı bilinmeyen sanat eseri - Bir şeyin yaratılması, bir işin yapılmasında harcanan kafa ve beden gücü - Stronsiyum'un simgesi. 5. Demir'in simgesi - Devrim öncesi adı Volgagrad olan, Sovyetler Birliği'nde bir şehir - Utanma - Elektrikli bir motor ve gaz türbüniyle hareket eden tekerlekli bir taşıt. 6. Kayak - Bir besin maddesi - Çin'de bir para birimi - Operalarda bir kişi tarafından söylenen uzun dramatik şarkı - Genişlik. 7. Gam, keder - Sidik - Bir maden araştırma kuruluşumuz - Üye. 8. İşten çıkarma, bir memurun görevden alınması - Tapu- Kalıtımla geçen, soydan gelen - Ortaçağ'da Anadolu'da Türkler arasındaki iktisadi, dini özellikteki teşkilatın üyelerine verilen ad. 9. Bir toplumda insanların görevlerini başarıyla yapabilme güçleri - Sovyetler Birliği tarafından uzaya gönderilen bir grup uzay aracına verilen isim. 10. Bir kimse veya bir şeyin doğruluğuna, büyüklüğüne sarsılmaz bir güvenle inanma - Aklın erişemediği, anlaşılamayan, çözülemeyen sır - Bir bankanın elinde bulundurduğu, henüz ödeme sırası gelmemiş senetleri bir başka bankaya iskonto ettirmesi. 11. Okulda öğrencilerin bilgi düzeyini belirleyen sayı ve dereceler - Özellikle silisli kütlelerin ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı gibi yerlerde bol bulunan ufak ve sert tanecikler - İsviçre'de bir ırmak - Razı olma, yerinde bulma. 12. Hawai Adaları'nın merkezi - Karaciğerden salınan yeşil renkte acı bir salgı - Bir hedefe doğru giderken geçilmesi gereken dönemlerden her biri. 13. Boşta gezer, işsiz - Yanardağ ağzından fışkıran, soğuyunca katı hale gelen erimiş madde - Eskiden Alman ordusunda kullanılmış otomatik bir tabanca. 14. Shakespeare'in oyun kahramanlarından olan bir İngiltere kralı - "Rus Beşleri"nden biri olan "Prens İgor" operasının asıl mesleği askeri hekimlik olan bestecisi - Büyük Okyanus'ta Mercan Denizi'nde bir ada. 15. Üstünlük sağlayan şey, kâr, yarar - İridyum'un simgesi - Çok uzağı ifade etmek için kullanılan bir deyim - İleri sürülerek, savunulan fikir, sav. 16. Özellikle Madagaskar'da yaşayan asalak olmayan bir tür guguk kuşu - Bir yerde çalışanlara kazançtan pay olarak, veya iyi çalıştıkları için aylıktan ayrı olarak dağıtılan para - Çayır bitkisi - Numaranın kısa yazılışı. 17. Zonguldak'ın bir kıyı kasabası - Aşağılama, bir kimsenin onurunu kırma - Şöhret, ün. 18. Dilsiz, dili tutulmuş - "İmparator", "Düş ve Gerçek", "Göz Bağı" eserlerinin Türk yazarı - Kolayca anlaşılabilir nitelikte, belli. 19. Şarkı, türkü - Kastamonu'nun bir ilçesi - Katılaştığında iç kayalar oluşturan, gerçekte ergimiş durumda olan yeraltı tabakası - Herhangi bir yarışta birbirini geçmeye, aynı sonucu elde etmeye çalışan taraflardan her biri. 20. Antalya'nın bir kıyı ilçesi - En iyi kalite, yüksek cins anlamında kullanılan bir deyim - Mülkünün geliriyle, emek harcamadan yaşayan kimse.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1. Sovyetler Birliği'nin eski liderlerinden biri - Bir tür tatlısu balığı. 2. Katı halden sıvı hale geçmek - 1936 Moskova duruşmalarında idama mahkûm edilen, III. Enternasyonal'in ilk başkanlığını yapan, Noestler'in Gün Ortasında Karanlık romanının kahramanı Sovyet devrimcisi - Antalya'nın doğusunda uzun kumsalıyla ünlü bir plaj. 3. Bir işte ya da sanatta kullanılan el aracı - Alışkanlık - En azından, asgari. 4. (Eski dilden) Son nefes, insanın son takati - Meydan, saha - Keçiboynuzu. 5. Yeraltındaki yumruları yenen bir bitki - Bir tür işlenmiş kömür - Öğrenci. 6. Maksim Gorki'nin bir romanı - Eski Türklerde hekim, doktor - Baryum'un simgesi - Bir komşu ülke. 7. Akıl - Bir renk - Bir kelimenin nasıl oluştuğunu, nereden geldiğini inceleyen gramer dalı - Özellikle uluslararası altın piyasasında kullanılan bir ağırlık birimi. 8. Yapma boyaların elde edilmesinde kullanılan, taş kömürü veya çivitten çıkarılan bir sıvı - Bir çoğul eki - İçindeki maden iyonu elektronegatif atomlar arasına sıkışmış organik bileşik. 9. Soldan sağa birinci satırdaki yazar ve düşünürün hayat ve mücadele arkadaşı, kadın sorununu varoluşçu felsefe açısından ele alan eserleriyle tanıdığımız, geçtiğimiz yıl ölen Fransız kadın yazar. 10. Fikir ve sanat akımlarında en önde bulunan, öncü - Büyükbaş hayvanlara verilen ad - Hıristiyanlarda gelin tarafının damada götürdüğü eşya ve para. 11. Bir nota - İran resmi haber ajansı - Hindistan ve Pakistan'ın para birimi - Orta Amerika'da yerleşmiş eski medeniyetlerden biri. 12. Türkiye Devleti'nin simgesi - Güneşin battığı yer ve yön, batı - Roma ve Yunan eskiçağı - Temel ağırlık biriminin kısa yazılışı. 13. Satürn'ün beşinci uydusu - 'Otururken'in ortası - Çit, perde - Hıristiyanlıkta bir aziz veya azizenin adına bağlanmış kutsal kuyu ya da pınar. 14. Boyunun arka yüzü - Bir Avrupa ülkesinin başkenti - Yiğit - En kısa zaman parçası. 15. On sekizinci yüzyılda yaşamış Fransız lirik şair - Müşterilerin ayakta veya yüksek taburelerde oturarak içki içtikleri meyhane - Müzikte duraklama işareti. 16. Batı Afrika'da bir devlet - Bir Ortadoğu ülkesi -Büyük Okyanus ve Güney denizlerinde yaşayan, kürkü değerli bir hayvan, deniz ayısı. 17. Bir cins değerli taş - Kayseri'nin bir kasabası - Demiryolu. 18. Bir yakınma ünlemi - Grafik sanatında kullanılan bir tür kağıt - Danışıklı döğüş. 19. Kişinin genellikle cerrahi bir işlem için duyarsız hale getirilmesi, narkoz - Sonsuz, sınırsız. 20. Osmanlı Devleti'nde koramiral ve tümamiral seviyesinde deniz subayı - Terbiyesiz, utanmaz - Eski çağlarda ata binen savaşçı kadın topluluklarına verilen ad - İtalya'da bir nehir ve bunun suladığı ova...

GEÇEN HAFTANIN ÇÖZÜMÜ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	G	E	O	R	G	E	T	H	O	M	P	S	O	N		M	A	K	A	M
2	E	Ğ	R	E	L	T	İ		T	A		E	R		A	E	T		T	E
3	R	E	A	Y	A		R	E		K	A	R	H	A	R	Y	A	S		R
4	A	R	T		Y	V	E	S	M	O	N	T	A	N	D		E	P	İ	K
5	L		O	N	Ö	R		T	A	S	A		N		E	N	R	İ	L	E
6	D	A	R	Ö	L	A	C	E	Z	E		A	K		Ş	İ	K	E		P
7	İ	H	Y	A		N	O	T		N	E	S	E	M	E		İ	L	K	
8	N		O	N	E	G	A		İ		S	İ	M		N	A	L	B	U	R
9	E	R		S	T	E	T	T	L	E	R		A	F		Y		E	L	A
10	C	E	T		E	L	S	A	T	R	İ	O	L	E	T		İ	R	A	N
11	H	A	R	A	R			Ç	İ	N	K	O		T	A	T		G		T
12	A	L	O			S	U		M	E		F	I	R	S	A	T		T	İ
13	P	İ	L	A	K	İ		M	A	S	K	E		E	L	K	A	P		Y
14	L	T		S	İ	L	V	E	S	T	E	R	S	T	A	L	L	O	N	E
15	İ	E	T	T		İ	S	A		O	R	İ	N		K	A	İ	D	E	
16	N		E	R	İ	K		L	A		U	T		A		M		A	R	A
17		A	R	A	R	O	T		R	A	B		İ	D	E	A		G	İ	Z
18	A	R	A	G	O	N		F	A	K	İ	R	B	A	Y	K	U	R	T	
19	K	I	Z	A	N		M	A	K	İ		A	M		R	A	F	A	E	L
20	T		İ	N	İ	S	İ	Y	A	T	İ	F		R	E	N	O		L	İ

Işık ders çalışırken, genellikle okulun önerdiği kaynaklarla sınırlı kalmaz, kendi de değişik kaynaklar bulmaya çalışırdı. Bu özellikle sevdiği dersler için böyleydi.

Yine bir akşam, tüm aile çalışma odasında kendi işleriyle uğraşırken, Işık annesine seslendi.

"Matematik dersinde öğrettikleriyle, bu kitapda okuduğum birbirinden farklı, çelişiyor."

"Hangi konuda?" diye sordu Yasemin Hanım.

"İlkokuldan beri üçgenin içaçılarının toplamının 180 derece olduğunu öğrettiler. Fakat bu kitapta 180'den büyük veya küçük olabileceğinden bahsediliyor" diye konuyu açtı Işık.

"Evet" dedi sinirli sinirli Oğuz Bey. "Bu okul kitapları herhalde dünyanın düz olarak düşünüldüğü devirlerden kalmış."

"Üçgen içaçılarının toplamının 180 derece olması aslında çok özel bir durumdur. Hatta mutlak düzlük olamayacağına göre olanaksızdır da. Yüzeyin içbükey veya dışbükey olmasına göre içaçılar toplamı da 180'den küçük veya büyük olabilir" dedi Yasemin Hanım.

"Örneğin, küre yüzeyi üzerine bir üçgen çizmeye çalış, bu üçgenin açılar toplamı 180'den büyük çıkacaktır. Dahası var; böyle yüzeylerde iki nokta arası en kısa yol doğru değil eğri olacaktır" dedi Oğuz Bey. Keyiflenmişti.

"Siz çok küçük yüzeyler içinde çalıştığınız için, matematiğiniz de düz kabul edilen yüzeyler için kurulmuş" dedi Yasemin Hanım.

"Fakat, diğer bakış açısı hiç öğretilmediği için öğrenciler tek yanlı düşünmeye itiliyor. 'Aslında düz değildir, ama biz yaklaşık olarak düz kabul ediyoruz' diyebilirlerdi, öğrenciler de bunu rahatlıkla anlayabilirler" dedi Oğuz Bey.

"Peki, sana üçgenlerle ilgili bir soru soracağım. Baştan söyleyeyim, bu soruda sen düz bir yüzeyde çalıştığını farzedeceksin" dedi Yasemin Hanım ve devam etti.

"90'dan küçük ve birbirinden farklı öyle 10 tane sayı bul ki kenar uzunlukları bu sayıların herhangi üç tanesi olan bir üçgen oluşturulamasın. Uğraş bakalım."

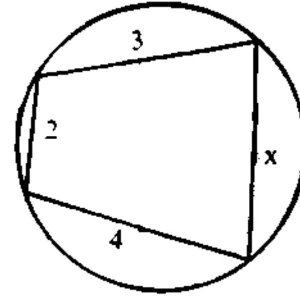
Işık heyecanla kâğıt, kalemi eline aldı.

Siz bu sayıları bulabilecek misiniz. Eğer bulursanız, adınızı, soyadınızı ve adresinizi belirterek en geç 4 Nisan'a kadar dergimizin İstanbul adresine gönderiniz. Çekilişle belirleyeceğimiz üç kişiye on bin TL. değerinde kitap armağan edeceğiz. Başarılar. ☐

11. HAFTA ŞANSLILARI:
Zafer Say - Kadıköy/İst.
Dr. Hasan Ter - Zonguldak
Yaşar Erenler-Sirkeci/ İstanbul

MATEMATIK GUZELDIR

1) Şekildeki dairenin çapı 5 birim ise dörtgenin x kenarı kaç birimdir?

2) 12345679 sayısını herhangi bir tek rakamlı sayıyla çarpın, sonra çıkan sonucu 9 ile çarpın. Ne bulacaksınız?

BU SÖZLER KİMLERİN

1)

Karşıyaka'nın üç idamlık fidanı

"Karşıyakanın üç gülü
Yürek dalıma gömülü
Karşıyakanın üç gülü
Tüm kançiçekleriyle
Göz pınarıma gömülü."

2)

Müdür Bey

"Bir gün dairenin müdürlerinden biri beni çağırdı. Doğru dürüst okula gitmemi, şununla bununla konuşmamamı, eğer konuştuğum kişilere dikkat etmezsem; ya daireyi, ya okulu tercih etmem gerektiğini anlattı. Bu öğüdün yukarılardan geldiğini anlamıştım. Oysa iyi memur sayılırdım. İşimi de, okulu da aksatmıyordum. (...) Çevremin sarıldığını o zaman sezdim..."

SOZCUKLERLE OYNAYALIM

1) Aşağıdaki harfleri karışmış sözcüklerin her biri 1909-11 yıllarında İtalya'da ortaya çıkan, daha sonra Rus sanatçıları arasında da yandaş bulan bir sanat ve felsefe akımı fütürizmin önde gelen adları. Bulabilecek misiniz?

Aiemntrt — Lblaa
Srslouo — Uulrbyk

Rcraa — İoiocbcn
Çrknkieu — Oienvkbkl

2) Aşağıdakiler de Büyük Okyanus'ta birer takımada.

Lmsnooo — Aalhlmrs
Nrmaiaa — Eitymc

Ueoalkt — Nskfie
İiiakmhn — Kmzria

GECEN HAFTANIN YANITLARI

ÖDÜLLÜ BULMACA

```
10020316 | 124
- 992    |------
-------- | 80809
  1003
-  992
--------
   1116
-  1116
--------
     —
```

MATEMATİK GÜZELDİR

1) $a_2 = 1$ $a_2 = 3$

2) $13 \times 62 = 31 \times 26$
$24 \times 84 = 42 \times 48$

SÖZCÜKLERLE OYNAYALIM

Klee — *Kokoschka*
Edschmid — *Arkhipenko*

Pechestein — *Chagall*
Schönberg — *Hosenclever*

Hindistan — *Kamerun*
Gabon — *Paraguay*

Guatemala — *Madagaskar*
Fildişi Kıyısı — *Suudi Arabistan*

DEMİR ÖZLÜ

Negatif ayıklama

Geçen yıl ekim ayında yurdumuzu ziyaret eden *Helsinki Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu* Araştırma Grubu, Türkiye üzerine hazırladıkları raporda, artık güncel-pratik bir gerçeklik olmaktan çıkmış toplumumuz için sosyolojik bir büyük gerçeklik halini almış olan bir olgunun altını çizdi. Bu olgu şuydu:

"Türkiye'de, ceza hukukunun geçmişe dönük olarak uygulanması, Türkiye'deki aydın tabakanın sosyal ve politik hayatta rol oynamasını engellemektedir ve bu uygulama da rastlansal değildir."

Ülkemizde araştırma yapan grup şu kişilerden oluşuyordu: Danimarka Kopenhag Üniversitesi'nden Profesör *Erik Siesby*, Federasyon Yürütme Kurulu Başkanı *Gerald Nagler* ve İngiliz Muhafazakâr Parti milletvekili hukukçu *Jerry Hayes*.

Gerçekten de yurdumuzda demokratik ve çağdaş bir hukuk anlayışıyla asla bağdaşmayacağı çok açık seçik olan bazı ceza yasası maddeleri özellikle 12 Mart ile 12 Eylül rejimleri boyunca geriye dönük olarak uygulanmıştır. Bu uygulamadan zarara uğrayanlar sadece bu uygulamaların öznesi olan kişilerimiz değillerdir, bütün bir Türkiye'nin bugünü ve geleceğidir.

Elbette sadece ceza hukukunun geriye dönük olarak uygulanması değil, 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'na yerleştirilen ve son yıllarda örneğin üniversitelerin boşaltılması için kullanılan hükümler; bunun yanında eskiden beri var olan, ama son yıllarda çok genel ve sistemli hale getirilmek istenen fişleme yöntemleri... Bunlar, hepsi, Türkiye'de aydın tabakanın sosyal ve politik hayatta rol almasını engellemektedir. Ve bu tutumuyla Türkiye manevi hayatı açısından ilerleyen değil, gerileyen, ulusal benliğini koruyan ve geliştiren bir ülke değil, onu boşaltan, ulusal benliğini yitiren bir ülke görünüşüne bürünmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, büyük devletlerin iç işlerimize karışmalarının doğurduğu kötü deneyleri unutamamış olan Türk yönetici çevreleri ile kamuoyu, genel olarak dışarıdan gelen eleştirileri olumsuz olarak karşılamak eğilimindedir. Ama, gene aynı yönetici çevrelerle kamuoyunun, imparatorluğu son dönemi üzerinde düşünürken kendi kendine sormaktan kaçındığı bir soru da vardır: O soru, dış müdahaleler ve eleştiriler karşısında o dönemin yönetici çevrelerinin gereken akılcı düşünebilme becerisini gösterip gösterememiş oldukları sorusudur.

Öyle sanıyorum ki, artık kendi kendimizi değerlendirmemiz ve kendi kendimizi değerlendirirken de, dıştan gelen eleştirilerin hangilerinin "Batı emperyalizmi" adına yapıldığını, hangilerininse "emperyalist niteliklerle" yapılmış eleştiriler olmadığını kavrayabilmemiz gerekir. Herhalde, uluslararası işbirliği ve silahsızlanma gibi büyük bir iyi niyet çevresinde toplanmış olan ve bizim de Avrupa ulusları gibi katılmakta acele ettiğimiz Helsinki Konferansı çevresinde oluşmuş olan Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'nun gözlemleriyle, eleştirilerini kuşkuyla karşılamak ve bunlarda art niyet aramak akıl çağına ulaşmış bir ulusun tutumu olamaz. Elbette, akıl çağına ulaşmış yöneticilerin tutumu da.

"Batı"nın büyük kesimlerinin davranışlarını ve fikir yürütmelerini tepkiyle, kuşkuyla karşılayan bir tutum bizi nereden ve hangi çevrelerden gelen eleştirilerin "emperyalist amaçlarla" yapıldığını, hangilerininse insansal amaçlarla yapıldığını göremeyen bir duyarsızlığa götürür ki, hiç kuşkusuz bu gözleri kapalılıktan en çok zarara uğrayacak olan gene biz oluruz.

Geleneksel olarak liberal, hatta insan hakları konusunda misyoner ruhlu bir örgüt olan Amnesty International'in Türkiye konusundaki gözlemleri karşısında ürkerek bu örgütü "komünistlikle" suçlamak, ama gene aynı örgüt Bulgaristan'daki Türklere yapılan baskıları gözler önüne serince onu alkışlamak herhalde sadece bizim gibi, bindiği dalı da kesme alışkanlığında olan topluluklara özgüdür ve gerçekten de uygar dünya önünde gülünç düşen bir davranıştır. Amnesty International örgütü hiçbir devlet tarafından desteklenmiyor; ama gene aynı örgüt insan haklarına saygı göstermeyi gerekli gören bütün devletler tarafından hoş karşılanmaya çalışılıyor. Gene Amnesty International, gerek ABD yönetim çevrelerini, gerekse Sovyet yönetim çevrelerini aynı ölçüde ürkütüyor. Ama bu büyük güçler dahi bu örgüt önünde çekinmeyle karşılık bir saygı da duyuyorlar. Öte yandan Amnesty International Batı'daki gündelik insanlarla aydınların, geleceğin dünyası açısından en çok bel bağlayabildikleri bir örgüt düzeyinde de yükseliyor.

Bizde son zamanlarda çok yaygınlanmış olan bir deyişle 'çifte standart kullanma politikası' ne yazık ki şark kurnazlığından başka bir şey değildir ve kuşkusuz bu çeşit bir kurnazlık modern dünyada geçersizdir; kullananları gülünç duruma düşürür. Bu durumlara düşen devletlerse, kişilik gösterisinde bulunayım derken istemedikleri durumlara kolayca sürüklenirler; isteklerinin tersine kişilikli politikalar güden devletler olmaktan uzaklaşarak, başka devletlerin işte o "emperyalist" adı verilen politikalarının oyuncağı olurlar.

Bu türlü eleştiriler karşısında önce kendimize bakalım: Türkiye'de işkence var mıdır, yoksa yok mudur? Varsa, akıl çağında yaşadığımızı algılayan insanlar olarak işkenceyi ortadan kaldıralım. Türkiye'de aydınlar sosyal ve ekonomik hayattan elimine edilmekte midirler? Evet, ne yazık ki, çeşitli yöntemlerle, ulusal çıkarlarımıza kökten aykırı olarak elimine edilmektedirler. Dünyamızda muhalefetlerini bir 'belâ" gibi görmeyerek onları tersine ülkeleri için yararlı hale getirmenin yöntemlerini bulamayan uygar devlet yoktur. Evet, tabiî uygar bir toplum olacaksak, eğer.

Türkiye için demokrasi, onun soluk alıp vermesi gibi doğal bir gereksinmedir. Çok temel bir gereksinme olduğu için de ulusal bir sorundur da. Türkiye oksijen çadırında yaşatılmaya çalışılırsa ölebilir.

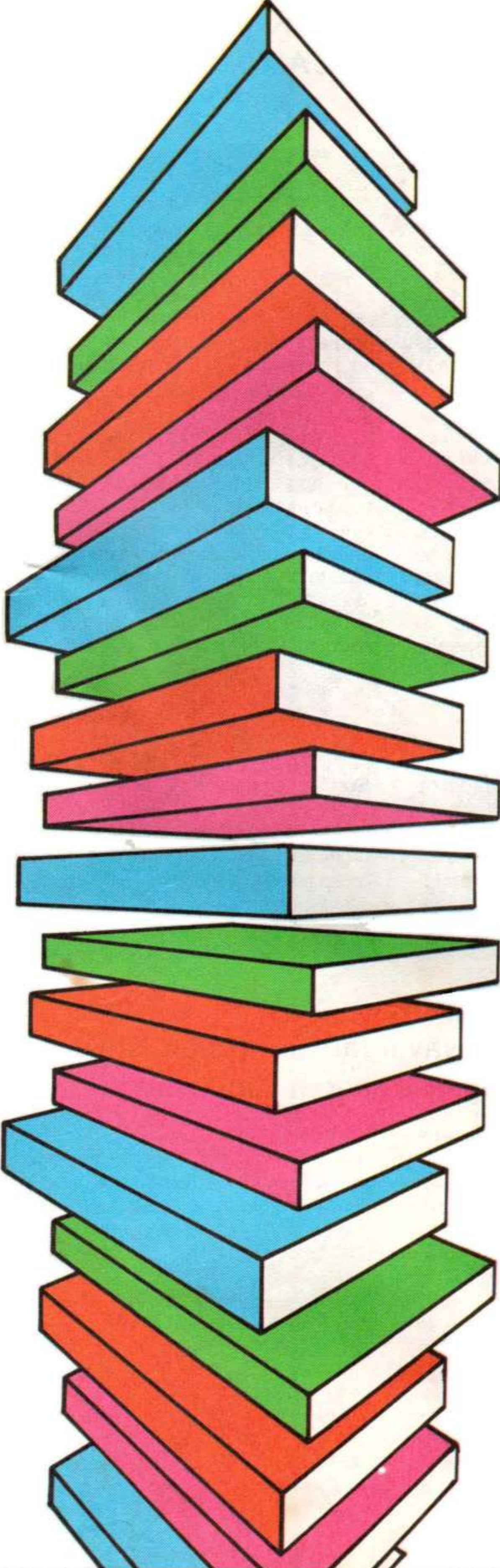
Türkiye için düşünce özgürlüğü ulusal bir sorundur. Türkiye demokrasi içinde çeşitli düşüncelerin serbestçe oluşturulmaya bırakıldığı bir ülke durumuna getirilmezse ulusal benliğini de kazanamaz. O zaman, bugün herhangi bir büyük devletin kimi çevrelerine yaslanarak Türkiye'yi yönettiklerini sananlar, yarın herhangi bir sarsıntıda ülke, başka bir büyük devletin manevi ağırlığı altına düşerse, dayanılacak bir ulusal kültürü, ulusal bir benliğin kalmadığını çok büyük bir şaşkınlıkla görebilirler. Hem de toplumu kendilerinin bu duruma getirmiş olduklarını kavramanın dehşetiyle.

Türkiye'nin bugününü baskı altında tutanlar, bu toplumun geleceğini de tehlikeye attıklarını anlamalıdırlar. □

2. İstanbul Kitap Şenliği

3-12 Nisan

Cumhuriyet Kitap Kulübü
2. İSTANBUL KİTAP ŞENLİĞİ'nde 220 yayınevi ve kuruluşun binlerce kitabını sergiliyor.

2. İSTANBUL KİTAP ŞENLİĞİ'ne gelin. Kitaplarla, yazarlarla tanışın. Şenlik süresince her gün düzenlenecek PANEL'leri izleyin.
100'den fazla YAZAR'la tanışın, kitaplarını imzalatın.
Karikatür, fotoğraf sergilerini izleyin.

Kitaplarınıza **Cumhuriyet Kitap Kulübü** kolaylıklarıyla sahip olun.

F/M Kültür Merkezi
Ortaklar Cad. 17 Mecidiyeköy/İSTANBUL
Her gün: Saat 11.00 - 20.00

Giriş: 100 TL.
Öğretmen - öğrenci: 50 TL.
CKK üyeleri: Ücretsiz.